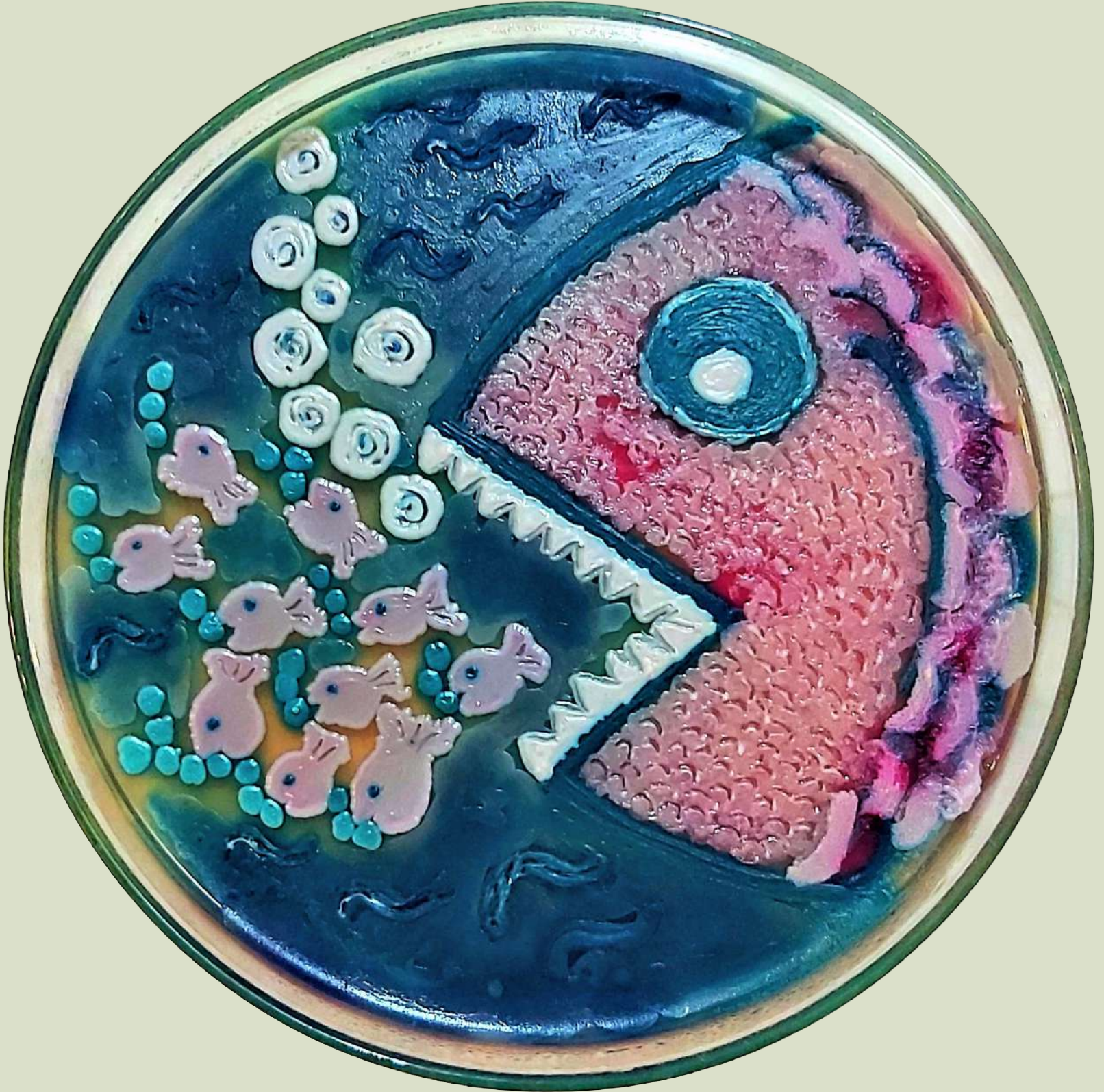

AGU Hayat

YİNE, YENİDEN

SAYI 3
3 HAZİRAN 2023

"Her şey unutulur. Fakat biz her şeyi gençliğe bırakacağız. O gençlik ki, hiçbir şeyi unutmayacaktır; geleceğin ümidi, ışık saçan çiçekleri onlardır. Bütün ümidim gençliktedir."

M. KEMAL ATATÜRK

AGUHayat...

Çok kıymetli okuyucu;

“Hikaye gibi anlatıldığında ya da yazıldığında bütün dertler katlanılabilir olur” der Hannah Arent.

Yaşadıklarımızı birine anlatmak isteyişimiz ve başkasının hikayesinde kendimizden izler arayışımız o müşterek derdi, sorunu dayanılır kılmak ve iyi hissetmek içindir.

İşte tam da bu yüzden AGUHayat’ın yeni sayısında buluşabilmek bize çok iyi gelecek.

Hikayelerimizi birbirimizle paylaşmak sorunlarımızı, dertlerimizi dayanılır kılmak onlara çözümler üretmemize ve kendimizi daha iyi hissetmemize vesile olacaktır.

Küresel bir salgın olan COVID-19 pandemisinin ardından yeni yeni kendimize geliyorduk ki yüzyılın en büyük felaketlerinden bir tanesi olan deprem gerçeğini yaşadık.

Çok acı çektik, çok kayıp verdik.

Şimdi birlikte iyileşme, yaralarımızı birlikte sarma vakti.

Tolstoy “İnsan Ne ile Yaşar” isimli kitabında şöyle ifade eder; “Sadece kitap okumak yetmez insana. Bazen meydan okumalı; Kendine, hayata ve dünyaya”

Sevgili okuyucu; şimdi kendine şu soruyu sormanı istiyorum:

Hayallerine, hedeflerine, hırslarına inanmayı bırakıp onlardan vazgeçtiğin an ne zamandı? Umudunun kırıldığı an ne zamandı?

Belki de zihninin içinde sıkışıp kaldığından böyle oldu.

Belki de hayal kırıklığı ve başarısızlığı yaşadığında öyleydi.

Ya da belki de korku, belirsizlikve güvensizliklerine izin verdiği zamandı...

Ama hatırlamanı istiyorum; hayal kurmadan, güzel günlere inanmadan doğmuyordu güneş...

Albert Einstein ne güzel söylemiş: “Hayal gücü her şeydir. Hayatın sana getireceklerinin ön izlemesidir.”

İhtiyacın olan her şey senin içinde...

Kendini ifade etme, özgürlüğün, ışığın ve gücün.

Ve denemek için kendi isteğin ve cesaretin...

Ruhunun melodisini sadece sen bilirsin...

Hayallerini sadece sen bilirsin...

Ve sadece sen onları ifade edebilirsin..

Ve onları gerçeğe sadece SEN dönüştürebilirsin....

AGUH YK ve Çiğdem KADER

EDİTÖR EKİBİ

Elif AGÜLOĞLU-BALİ
Eda ALP-GÖKER
Yasemin ÇAKIR
Taliha KARAKÖK

RÖPORTAJLAR

Elif AGÜLOĞLU-BALİ
Süda TEKİN
Pelin İRKÖREN
Oğuz USTA

KAPAK

“Candida auris: Emerging into the world of fungi”
Uzm. Dr. İlvana Çaklovica Küçükkaya
İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi,
Tıbbi Mikrobiyoloji

Bu eser ECCMID 2023 Agar Art dalında dereceye girmiştir.

DİZAYN ve TASARIM EKİBİ

.doc
Elif AGÜLOĞLU-BALİ
Eda ALP-GÖKER
Tayibe BAL
Taliha KARAKÖK

AGUH

KLİMİK DERNEĞİ ASİSTAN VE
GENÇ UZMAN HEKİMLER KOMİSYONU

Annelik ve Akademisyenlik Röportajı

Annelik dünyanın en zor işidir. Kadınların çoğu anne olduktan sonra hayatlarının tamamıyla değiştiğini söylemektedir. Akademisyenlik ise en zor mesleklerden biri olarak değerlendirilmektedir. Akademisyenseniz hayat boyu öğrencisinizdir. Akademisyenlerin çoğu anne olmanın kariyerlerini engelleyeceğini ya da erteleyeceğini düşünürken bazı akademisyen anneler çocuk sahibi olmanın kariyerlerine katkı sağladığını belirtmektedir. Aslında hem annelik hem akademisyenlik birbirine çok benzemektedir. Her ikisi de büyük fedakârlıklar ister. Kendinizi sürekli geliştirmenizi, çalışmanızı ve çabalamanızı gerektirir. O yüzden annelikte akademisyenlikte kutsaldır. AGUHAYAT dergimizin 3.sayısında hem mükemmel birer anne hem de başarılı akademisyenler olan hocalarımızla “annelik ve akademisyenlik” üzerine bir röportaj yaptık. Özellikle yeni anne olmuş ya da anne adayı olan kadın meslektaşlarımız için yol gösterici ve motive edici bu röportajlar için değerli hocalarımıza teşekkür eder, sizlere keyifli okumalar dileriz.

HAZIRLAYAN

Elif Agüloğlu-Bali
elifaguloglu@hotmail.com

Prof. Dr. Aysel KOCAGÜL-ÇELİKBAŞ

Sayın hocam sizi tanıyabilir miyiz? Kaç çocuğunuz var, yaşları nedir?

Merhaba, ben Prof. Dr. Aysel Kocagül-Çelikbaş. Hitit Üniversitesi Tıp Fakültesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı’nda öğretim üyesi olarak çalışıyorum. Fakültemizin Dahili Tıp Bilimleri bölüm başkanıyım. Evliyim, bir kızım var. Kendisi 23 yaşında.

Akademik kariyerinizin hangi evresinde anne oldunuz?

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde başasistan olarak çalıştığım sırada anne olma mutluluğunu tattım.

Hamile kalmanız çalıştığınız klinikte mobinge uğramanıza yol açtı mı? Hamilelikte çalışma koşullarınızda iyileşme yapıldı mı?
Çok yoğun ve çok çeşitli hasta takibi yapılan bir klinikte çalıştığım için hamilelik sürecinde tabii ki çok yoruldum. Zaten tüm arkadaşlarım çok yoğun olduğu için benim yükümün hafifletilmesi gibi bir talebim de olmadı. Sorunsuz bir hamilelik süreci geçirdim. Herhangi bir mobinge uğramadım. Hamileliğimin son iki ayında çok dolaşmayayım diye konsültasyon yerine poliklinikte çalışmam şeklinde bir düzenleme yapıldı.

Çocuk sahibi olduktan sonra kariyerinize ne kadar süre ara verdiniz?

Rapor ve doğum izni sonrası biriktirmiş olduğum yıllık izinlerimi kullandım. Kızım 5 aylık olduğunda görevimin başındaydım.

Doğum izni sürecinde güncel literatürü takip etme şansınız oldu mu?

Hayır.

Doğum izninizden döndüğünüzde bocaladınız mı? Adaptasyon sorunu yaşadınız mı?

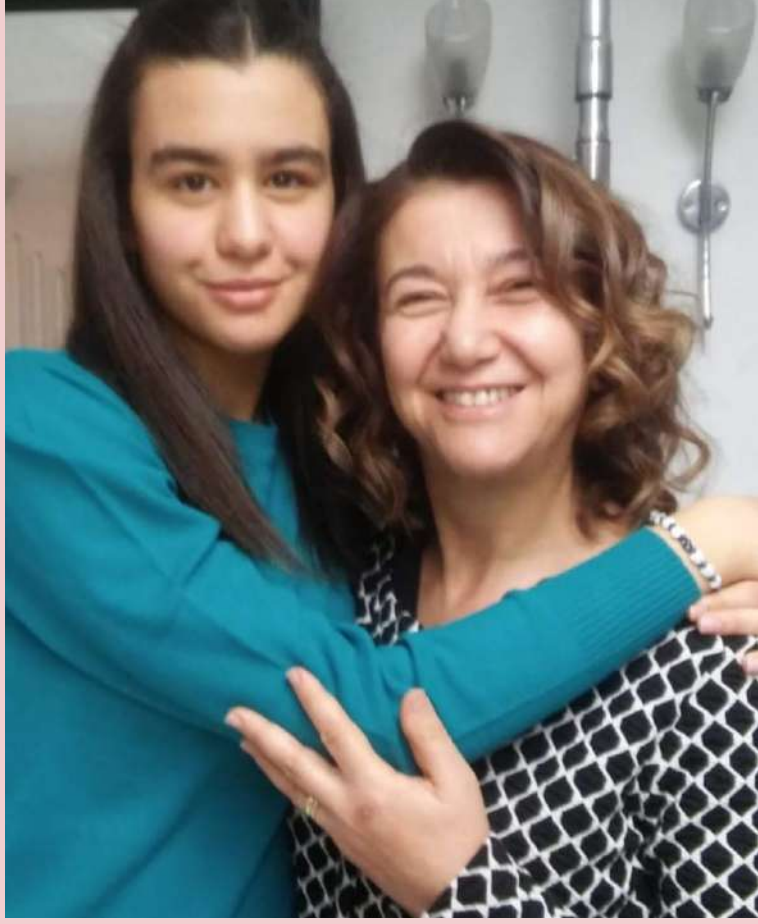
İşe adaptasyonda sorunum olmadı. Kaldığım yerden işe başladım. Ancak bebeği bırakmak, süt izni için eve gidip gelmek, benim kızımdan- kızımın benden uzak kalmasının yarattığı duygusal sıkıntıların hepsini yaşadım. Ama çalışan her anne bu sorunları yaşıyordur muhakkak.

Çalıştığınız kurumda doğum izni/ süt izni kullandığınız için mobinge maruz kaldınız mı ? Yanıtınız evetse ne tür sorunlar yaşadınız?

Hayır kalmadım. Zaten öğlen arası gidip bebeği emzirip hızla işe dönüyordum. 23 yıl önce anne olan biri olarak ben bu günkü annelerin sahip olduğu haklara sahip değildim.

Akademisyen annelikle çocuk bakımını bir arada yürütürken uykusuzluk ve yorgunlukla nasıl başa çıktınız?

Akademisyen olarak yoluna devam etmeye kararlıysan bir yolunu buluyorsunuz mutlaka. Kızımı uyuturken uyuyakalıyordum. Bunu bildiğim için eşimden beni bir saat sonra kaldırmasını rica ediyordum. Kalkar kalkmaz bir kahve koyup yürüttüğüm çalışmalar ya da

yazmakta olduğum makalelerin başına otuyordum. 12.00-03.00 saatleri arası benim çalışma saatlerimdi genellikle.

Kariyerinizde yükselmeye başlamanızla anne olmanız arasında geçen süre ne kadardır?
Ben biraz geç kaldım. Kızım ilk okula başladığı yıl ben doçent oldum. Yani 7 yıl.

Anneliğinize dair yetersiz hissettiğiniz dönemler oldu mu? Çocuğunuza yeterli zaman ayırabildiğinizi düşünüyor musunuz?
Kızımla çok iyi bir iletişimim var. Çok iyi arkadaş olduğumuzu düşünüyorum. Hatta Hitit Üniversitesi'ne geçiş sürecinde kızım terapi yapar gibi beni yüreklendirdi. Ailemizin bir bölünme yaşayacağını bildiğim için ciddi bir kararsızlık yaşadım. Bu süreçte eşim de, kızım da hep yanımda oldu. Ama şunu itiraf edeyim ki anneliği daha sakın daha dingin yaşamayı isterdim. Gerçekten hep bir yerlere yetişmek ya da bir şeyleri yetiştirmek zorunda olmak, telefonun ucunda sana hasta hakkında soru soran diğer çocuklarınıza (asistan ya da

uzman) cevap vermek zorunda olmak ister istemez, ‘bir dakika kızım, birazdan bakarım, babana sordun mu?’ gibi yaklaşımları beraberinde getiriyor. Bazen kendi doğurmadığınız çocuklarınızdan daha az dinleyebiliyorsunuz kendi çocuğunuzu.

Doçentlik sınavına hazırlanırken bir gün kızımın beni “Bir şey konuşacağım seninle anne” diye odasına çağırdığını ve “Anne ben büyüyorum ve sen büyüdüğümü görmüyorsun” dediğini hiç unutamıyorum. O günden sonra o uyuyana kadar çalışmamaya gayret ettim. Tabi geçmişte doçentlik dosyasından geçtikten sonra birde sözlü sınava girmemiz gerekiyordu. Bu süreç hepimizi ayrı bir zorladı. Şimdi sözlü sınavın kalkması nedeniyle belki süreç biraz daha kolay olabilir. Evet itiraf ediyorum tüm gayretime rağmen akademisyen olmayan bir anneye göre kızıma daha az zaman ayırmış olabilirim. Ama içinizde hep bir huzursuzluk olduğu için daha dikkatli oluyorsunuz bu kesin.

Anne olmanızın kariyerinize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Annelik akademik alanda da üretkenliğinizi arttırmış olabilir mi?
Akademisyenlik bir karar meselesi, anne olmakla bir ilgisi yok bence, ama kızımın benimle gurur duyması hep hoşuma gitti ve gayretimi arttırdı tabii ki. Bu duyguyu da her zaman bana yaşattı ve hissettirdi benim güzel kızım.

Geçmişe dönük annelik-akademisyenlik dengesinde pişmanlık duyduğunuz herhangi bir konu var mı?
Keşkeler herkesin hayatında olur. Tabii ki benim de var. Bu günlerde daha sık “Keşke kızımın bir kardeşi olsaydı” diyorum. Ama pişmanlık çok farklı bir şey. Bu güne kadar yaptığım hiçbir şeyden pişmanlık duymadım. Ne anne olmaktan ne akademisyenlikten ne de bu süreçte yaşadıklarımın. Dediğim gibi anne olmayı da akademisyenliği de kişi kendi istiyor. Ve iyi kötü bir şekilde yürütüyor. Kızımın ihtiyacı olduğunda hep yanında olduk, ben, ben olamazsam eşim. Tabi burada uyumlu ve her konuda bana destek olan eşimin hakkını da teslim etmek lazım.

Annelikle akademisyenliği bir arada yürütmeye çalışan genç meslektaşlarınıza tavsiyeleriniz nelerdir?
Annelikle akademisyenlik arasında bir tercih yapmak zorunda değilsiniz. Hem anne hem de akademisyen olabilir, iki mutluluk ve gururu bir arada yaşayabilirsiniz. Kesinlikle ikisinden de vazgeçmeyin. Tabi benim tek çocuğum var birden fazla olsaydı o zaman ne olurdu? Bu kadar rahat konuşabilir miydim? Bu konuda da birden fazla çocuğu olan akademisyen arkadaşlarım daha doğru geri bildirim yapabilirler.

Son söz: İyi ki anne olmuşum, iyi ki akademisyen olmaktan vazgeçmemişim.

Hamile kalmanız çalıştığınız klinikte mobinge uğramanıza yol açtı mı? Hamilelikte çalışma koşullarınızda iyileşme yapıldı mı?
Benim ilk hamileliğim biraz ilginç oldu aslında, Osmangazi Üniversitesi'nde 5 asistan hekim çalışıyorduk ve üç kadın aynı anda hamile kaldık. İki kişi birer gün ara ile, üçüncü kişi de bizden bir ay önce doğum yaptı. Tabi ki bu durum pek hoş karşılanmadı bölümde ama mobbing de yaşamadım. Fakat gebeliğim nedeni ile özel bir çalışma koşulum da olmadı, gebelik öncesi nasıl çalışıyorsam (tam mesai ve ayda 8-10 arası nöbet) aynı şekilde çalışmaya devam ettim. Hatta hiç unutamayacağım bir anı; doğum iznine ayrılacağım günden bir gece önce nöbetçiydim, sepsisli bir hasta yatırıp sabah 4 civarına kadar uğraştım, hasta sabaha karşı arrest oldu, anestezi asistanı arkadaşım ile birlikte entübe ettik, ancak hastayı kurtaramadık. O günün sabahı doğum iznimi alıp eve geldim ve aralıksız 12 saat uyumuştum.

Çocuk sahibi olduktan sonra kariyerinize ne kadar süre ara verdiniz?
Hiç ara vermedim sayılır. İlk doğumumda asistan olduğum için, sadece 2 aylık C/S iznimi kullanabildim, sonrasında yıllık izin bile kullanamadım. Rahmetli Hasan Çolak Hoca, bırakın ücretsiz izin talebini, diğer arkadaşım doğum izninden dönmeden yıllık izin bile alamayacağımı söylemişti, zira bölümde çalışacak kişi kalmıyordu. Dolayısı ile bebeğim 2 aylıkken çalışmaya başladım, ikinci bebeğim de öğretim üyesiydim ama asistanım yoktu, tek çalışıyordum. Yine 2 ay sonra başlamak zorunda kaldım, zira dekanlık tek başına çalıştığım için ücretsiz izin almamı onaylamamıştı. O zamanlar şimdiki gibi amir onayına başvurulmadan direkt izin alınamıyordu, böyle bir hakkımız yoktu.

Doğum izni sürecinde güncel literatürü takip etme şansınız oldu mu?
Hayır, zaten çok kısa bir süreydi. Kendimi toparlamama bile yetmemişti aslında.

Doğum izninizden döndüğünüzde bocaladınız mı? Adaptasyon sorunu yaşadınız mı?
Hayır, yaşamadım. Bebeklerime ananem bakmıştı, dolayısı ile aklım evde değildi, işime bıraktığım şekilde devam ettim.

Çalıştığınız kurumda doğum izni/ süt izni kullandığınız için mobinge maruz kaldınız mı? Yanıtınız evetse ne tür sorunlar yaşadınız?
Her ikisini de kullanmadığım için bunu değerlendiremem. Ama ikinci bebeğimde, ücretsiz izin verilmemesi bir tür mobbing sayılabilir aslında, zira izin istediğimde ikinci öğretim üyesi için ilana çıkmıştı, başvuru da vardı. Yani bir kişi daha olacaktı bölümde. Yine de iznim onaylanmadı.

Akademisyen annelikle çocuk bakımını bir arada yürütürken uykusuzluk ve yorgunlukla nasıl başa çıktınız?
Başa çıkmak çok kolay değil, ama sanırım gençlik enerjisi ve işimi çok seviyor olmak bana güç verdi. Mesleğimi her zaman severek yaptım, zaman zaman koşullarım beni zorlasa da işimden hiç şikayetçi olmadım. Severek çalışmak, özveriyi getiriyor, o zaman da bakış açınız değişiyor ve zorluklar çok yormuyor. Ama zamanı iyi kullanmanız, gününüzü en etkin şekilde planlamanız önemli. Tabi evde destek olacak güvenilir bir yardımcı da şart. Öncelikle kendinize bu konforları sağlamanız gerek. Ben hep planlı çalışan biriyim, hep ertesi günüm planlıdır, olabildiğince zamanımı iyi kullanmaya çalışırım. Plan yapmanın, belki biraz sıkıcı olsa da, hayatı kolaylaştırdığına inanıyorum.

Kariyerinizde yükselmeye başlamanızla anne olmanız arasında geçen süre ne kadardır?
İlk kez 1998 yılında anne oldum, 26 yaşımda ve 2 yıllık araştırma görevlisiydim. Aslında akademik yaşamım annelikle paralel gitti, belki doçent olma sürecimi ikinci kez anne olmam, biraz uzatmış olabilir. 2009 yılında doçent oldum, 8 yıllık uzmandım o zaman. Daha erken olsam ne değişirdi, bilemiyorum. Sınava girişim biraz gecikmiş olsa da akademik çalışmalarına hiç ara vermedim, ders de anlattım. Lisans ve lisans üstü öğrenci de eğittim, ve bu süreçte hep kendi eğitimimi de sürdürdüm. Dolayısı ile anneliğin akademik yaşamıma bir engeli olduğunu çok da düşünmüyorum açıkçası. Yani çocuk da yaptım, kariyer de...

Anneliğinize dair yetersiz hissettiğiniz dönemler oldu mu? Çocuğunuza yeterli zaman ayırabildiğinizi düşünüyor musunuz?
Çocuklarımla, bir ev hanımı kadar uzun süreyi birlikte geçirmesem de, geçirdiğim zamanın hep kaliteli olmasına özen gösterdim. Onlarla yeterli süre ilgilendiğime inanıyorum. Özel günlerinde, doğum günü, girdikleri büyük sınavlar ya da okul aktiviteleri, tatiller gibi, hep yanlarında olmaya çalıştım. Her zaman iyi bir dinleyiciyimdir, çocuklarımı çok yargılamam, anlamaya çalışırım. Benimle konuşmayı, sıkıntılarını paylaşmayı seviyorlar. Gördüğüm kadarı ile de, zaman zaman karşı çıkacağımı bilseler de düşüncelerini bana açmaktan çekinmiyorlar, en önemlisi çok büyük sırlar yok aramızda. Ergenlik

yıllarında çok büyük sorunlar yaşamadık, hep ilişkilerimiz iyi oldu hem oğlumla hem kızımla. O nedenle annelikte çok da yetersiz olduğumu düşünmüyorum. Tabi ki eksik bıraktığım şeyler olmuştur, zira çok yoğun bir iş yaşamım var. Eksikler neler onlara sormak gerek, ama geriye dönüp baktığımda yetersizlik diyebileceğim boyutta bir sorun yok diye düşünüyorum. Yani işim anneliğimi yetersiz kılmadı, bundan yana bir pişmanlığım yok. Umarım evlatlarım da böyle düşünüyordur.

Anne olmanızın kariyerinize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Annelik akademik alanda da üretkenliğinizi arttırmış olabilir mi?
Pek sanmıyorum, tam tersi, annelik üretkenliği biraz geciktirebiliyor diyelim. Ama asla engellemiyor da...

Geçmişe dönük annelik-akademisyenlik dengesinde pişmanlık duyduğunuz herhangi bir konu var mı?
Açıkçası yok diyebilirim, bunu söyleyebilmek te önemli aslında.

Annelikle akademisyenliği bir arada yürütmeye çalışan genç meslektaşlarınıza tavsiyeleriniz nelerdir?
Ben hem anne olmayı hem de akademisyen olmayı çok sevdim. Her ikisi de bana mutluluk veriyor. Eğer bir şeyi severek ve mutlu olarak yapıyorsanız, zorluğu ve yoruculuğu sizi yıldırmıyor. Genç arkadaşlarıma önerim; yolun başındayken işinizi ne kadar sevdiğinizi iyi değerlendirin. Gönül verebilecek misiniz akademisyenliğe? Çünkü bence akademisyen; çalışkanlığı, bilime olan inancı, üretkenliği ve idealistliği, dürüst, adil ve çalışkan kişiliği, yani kısacası her yönü ile yetiştirdiği kişilere örnek olabilmeli. Bunu yapmak hiç kolay değil, çok yorucu. Özel yaşamınızdan fedakarlıklar da istiyor. Bu yorgunluğu ne kadar göğüsleyebilirsiniz? Bunu iyi tartmak gerek. Ne yazık ki sadece adının önünde bir iki unvan yazsın diye akademisyen olmaya çalışan çok insan var son yıllarda, böyle olmamak gerek. Ben bunları yapabildim mi bilmiyorum tabi ki, ama en azından yapmak için çok çalıştım, başarılı oldum mu bilemem. Ama severek çalıştığım için hiçbir zaman yorulmadım ve pişman olmadım. Anneliğe gelince; o, öyle bir duygu ki sevebilir miyim diye düşünmenize hiç gerek yok. Evladınızın kokusunu duyar duymaz zaten anneliğin tüm zorlukları vız gelecek size. Onu hiç ihmal etmeyeceksiniz, emin olun. Ve genç kadın akademisyen arkadaşlarım, şunu da hiç unutmayın ki KADIN GÜCÜ HER ZORU AŞAR!

Prof. Dr. Neşe DEMİRTÜRK

Sayın hocam sizi tanıyabilir miyiz? Kaç çocuğunuz var, yaşları nedir?
Ben Neşe Demirtürk. Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji AD öğretim üyesiyim. 2001 yılında şu an çalıştığım kurumda uzman olarak çalışmaya başladım, bir yıl sonra anabilim dalımı da kurmak üzere öğretim üyesi olarak atandım. 2002 yılından beri de aynı yerde çalışmaya devam ediyorum. Afyonkarahisar doğumluyum, ilk ve orta öğrenimimi de Afyon'da aldım. Doğup büyüdüğüm şehirde akademisyen olarak hizmet veriyorum. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden 1995 'de mezun oldum ve 1996 yılında evlendim. İlk çocuğum 1998 yılında, uzmanlık eğitiminin ikinci yılında dünyaya geldi. İkinci kez anne olduğumda ise, 2003 yılında, o zamanki tabirle yardımcı doçent olarak görev yapıyordum. Şu an oğlum 25, kızım 20 yaşında.

Akademik kariyerinizin hangi evresinde anne oldunuz?
Bu soruyu cevaplamış oldum sanırım.

Prof. Dr. Selda SAYIN KUTLU

Sayın hocam sizi tanıyabilir miyiz? Kaç çocuğunuz var, yaşları nedir?

Merhaba, 14 ve 18 yaşlarında iki oğlum var.

Akademik kariyerinizin hangi evresinde anne oldunuz?

İlk çocuğumu doğurduktan 6 ay sonra üniversitede yardımcı doçent olarak göreve başladım.

Hamile kalmanız çalıştığınız klinikte mobinge uğramanıza yol açtı mı? Hamilelikte çalışma koşullarınızda iyileşme yapıldı mı?

Hamile kaldığım dönemde çalıştığım klinikte mobinge uğramadım fakat çalışma koşullarımda iyileşme de yapılmadı.

Çocuk sahibi olduktan sonra kariyerinize ne kadar süre ara verdiniz?

Her iki çocuğumun doğumunda çalışma hayatıma altı ay kadar süre ara verdim.

Doğum izni sürecinde güncel literatürü takip etme şansınız oldu mu?

Hatırladığım kadarıyla olmadı.

Doğum izninizden döndüğünüzde bocaladınız mı? Adaptasyon sorunu yaşadınız mı?

Evet. İlk günlerde zorlandım fakat sonraki günlerde işe başlamak hem sosyalleşmemi hem de zamanımı daha iyi kullanmamı sağladı.

Çalıştığınız kurumda doğum izni/ süt izni kullandığınız için mobinge maruz kaldınız mı? Yanıtınız evetse ne tür sorunlar yaşadınız?

Hayır, kalmadım.

Akademisyen annelikle çocuk bakımını bir arada yürütürken uykusuzluk ve yorgunlukla nasıl başa çıktınız?

Hem çocuk bakımı konusunda tecrübemin az olması hem de akademik hayata yeni başladığım dönem olması nedeniyle ilk çocuğumun bakımında başlangıçta zorlandım. Ama sonrasında, hekim olarak zaten uykusuzluk ve yorgunluğa alışık olduğumuz için, başa çıkmak zor olmadı.

Kariyerinizde yükselmeye başlamanızla anne olmanız arasında geçen süre ne kadardır?

İlk kez anne olmam yardımcı doçentliğe başlamamdan altı ay önceydi.

Anneliğinize dair yetersiz hissettiğiniz dönemler oldu mu? Çocuğunuza yeterli zaman ayırabildiğinizi düşünüyor musunuz?

İlk çocuğumda daha fazla hissettim. Ama eşim, evde olmadığım zamanlarda yokluğumu hissettirmedi. İlk çocuğumu kongrelere giderken yanımızda götürdük, ben kongreye katılırken eşim çocukla ilgilendi. Bu şekilde telafi etmeye çalıştık.

Anne olmanızın kariyerinize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Annelik akademik alanda da üretkenliğinizi arttırmış olabilir mi?

Zamanımı daha iyi kullandığımı düşünüyorum. Çocuklara daha fazla zaman ayırmak için çalıştığım saatleri daha verimli geçirdim. Anne olmak hayatın her alanında motivasyonumu artırmıştır.

Geçmişe dönük annelik-akademisyenlik dengesinde pişmanlık duyduğunuz herhangi bir konu var mı?

Yardımcı doçent olarak ilk başladığım dönemde ilk çocuğumla daha az ilgilendiğim bir dönem oldu. Ama akademisyenliğe başlamamış olsaydım daha fazla ilgilenebilir miydim bilmiyorum. Bu dönem dışında her zaman çocuklarımla yeterli zaman geçirmeye çalıştım. Akademisyen olmaktan hiç pişman olmadım. Hem öğrencilerimiz hem de asistanlarımızla olmak beni her zaman motive etmiştir ve bana enerji vermiştir.

Annelikle akademisyenliği bir arada yürütmeye çalışan genç meslektaşlarınıza tavsiyeleriniz nelerdir?

Zamanı iyi değerlendirmek, planlama yapmak ve gelişime açık olmanın hem annelik hem de mesleki başarı için gerekli olduğunu düşünüyorum. Siz gençlerin planlı bir şekilde bilimin ışığında yürüyerek hem çok iyi bir anne hem de çok başarılı bir akademisyen olacağınıza inanıyorum.

Doç. Dr. Seniha BAŞARAN

Sayın hocam sizi tanıyabilir miyiz? Kaç çocuğunuz var, yaşları nedir?

Ben Doç. Dr. Seniha Başaran, İstanbul Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı'nda Öğretim üyesiyim. Tıp ve uzmanlık eğitimimi aynı fakültede tamamladım. 18 ve 13 yaşlarında iki çocuğum var.

Akademik kariyerinizin hangi evresinde anne oldunuz?

Uzmanlık eğitimi aldığım yıllarda, bölümümüzün uzmanlık eğitim süresi 4 yıldır ve üniversitelerde tezinizi tamamlamanız halinde 1 yıl baş asistan olarak çalışma hakkınız olabiliyordu. İlk hamileliğim baş asistanlık döneminde, doğum ise uzmanlık sınavını verdikten kısa bir süre sonraydı. İkinci hamileliğim ise fakültede gönüllü olarak çalıştığım ve uzmanlık kadromun henüz gelmediği bir dönemdeydi.

Hamile kalmanız çalıştığınız klinikte mobinge uğramanıza yol açtı mı? Hamilelikte çalışma koşullarınızda iyileşme yapıldı mı?
Hamile kaldığımda mobinge uğramadım. Hatta daha çok tolerans gösterildiğini düşünüyorum.

Çocuk sahibi olduktan sonra kariyerinize ne kadar süre ara verdiniz?

Uzmanlık eğitimimi tamamladığım dönemde zorunlu hizmet yükümlüğümüz olmadığı için aslında işsiz ve sosyal güvencesiz olarak zorlu geçen 9 ay sonrasında özel sektörde çalışmaya başladım. Bu süreçte aldığım eğitim ve bilime olan ilgim nedeniyle özel sektörde uzun süre çalışamayacağıma karar verdim ve fakültedeki hocalarımla beni geri çağırması üzerine, ait olduğumu hissettiğim yere, fakülteye geri döndüm. Ancak fakültede uzun bir süre (5 yıl) kadronun tahsis edilememesi nedeniyle yarı zamanlı özel sektör ve gönüllü fakülte hayatım devam etti. Dönem dönem yılgın hissetsem de fakültede sürekli eğitimin içinde olmak, literatür takibi, etik değerlere verilen önem ve hasta çeşitliliği mesleğimi daha da sevmeme neden oldu. İkinci doğumu yaptıktan 4 ay sonra gelen kadrom benim için ciddi bir motivasyon kaynağı oldu ve hiç düşünmeden göreve başladım.

Doğum izni sürecinde güncel literatürü takip etme şansınız oldu mu?

Doğrusunu söylemek gerekirse ilk doğumda işsiz ve sosyal güvencesiz ortamda motivasyon kaybım nedeniyle literatür takip edememiştim. İkincisinde ise kısa sürede göreve başlamam nedeniyle literatür takibinden neredeyse hiç kopmamıştım.

Doğum izninizden döndüğünüzde bocaladınız mı? Adaptasyon sorunu yaşadınız mı?

Özellikle ikinci doğum sonrası dönüşümde adaptasyon sorunu hiç yaşamadım, ancak çocuğun çok küçük olduğu ilk aylarda dikkat dağınıklığı yaşadım.

Çalıştığınız kurumda doğum izni/süt izni kullandığınız için mobinge maruz kaldınız mı ? Yanıtınız evet ise ne tür sorunlar yaşadınız?

Görev yaptığım fakültede az sayıda öğretim üyesiyle oldukça yoğun bir çalışma temposu içinde olmam nedeniyle süt izni talebim olmamıştı.

Akademisyen annelikle çocuk bakımını bir arada yürütürken uykusuzluk ve yorgunlukla nasıl başa çıktınız?

Özellikle ilk aylarda uykusuzluk ve yoğun iş temposu oldukça yıpratıcıydı. Ancak evde düzen oluşturabildiğiniz ölçüde iş yerinde de daha verimli olabildiğinizi görüyorsunuz. Evde size destek veren eş ve güvenilir bir yardımcı (mümkünse aile bireylerinden biri) bir ölçüde bu düzenin oluşmasını sağlıyor. Şunu söylemeliyim ki; zorlandığımı hissettiğim anlar az değildi. Ancak bu tercihi yapma nedenimi, gerçekten akademik alanda mutlu olduğumu ve çocuklarıma olan sevgimi de hiçbir şeye değişmeyeceğimi düşünerek motivasyonumu hep korudum.

Anneliğinize dair yetersiz hissettiğiniz dönemler oldu mu? Çocuğunuza yeterli zaman ayırabildiğinizi düşünüyor musunuz?

Yetersizliği en çok hissettiren zamanların çocuğun annesine en fazla ihtiyaç duyduğu yani konuşmadığı ve kendini ifade edemediği dönemde çocuğunuzun yanında olamadığınız dönem olduğunu düşünüyorum. Ancak kendisini anlatabildiği ve sizi anladığı dönemde bu his epeyce azalmış oluyor. Çocuklarla geçirilen zamanınızdan çılmak yerine uykunuzdan fedakarlık yapmayı öğrenince de işiniz kolaylaşıyor. Çocukların büyümesiyle onların size anlayış gösterdiğini, size değer verip hatta desteklediğini gördüğünüzde doğru tercihler yaptığınızı anlıyorsunuz.

Anne olmanızın kariyerinize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Annelik akademik alanda da üretkenliğinizi arttırmış olabilir mi?

Anne olmak kariyerimin biraz daha yavaş ilerlemesine neden olmuş olabilir, ancak günün sonunda sahip olduklarımdan memnunum. Anne olmak hoşgörülü ve sabırlı olmamı sağladı. Eğitim veren de kadrolar olmamız nedeniyle öğrencilerle, asistanlarla iletişime katkısı olduğunu düşünüyorum. Aslında bir çalışmayı planlamak, tamamlamak ve yazı haline getirip yayımlandığını görmek insana dünyaya yeni gelmiş bir bebek gibi mutluluk verir. İki durum aynı olmasa da annelik ve yaratıcılık bir aradadır.

Geçmişe dönük annelik-akademisyenlik dengesinde pişmanlık duyduğunuz herhangi bir konu var mı?

Yok. Şu an bulunduğum noktadan baktığımda iyi ki “zor” olan yolu seçmişim diyorum. Dengeyi kurmakta zorlandığım dönemlerde sıra biri öncelik kazanmış olabilir. Ancak keşke biri olmasaydı dediğim hiç olmadı.

Annelikle akademisyenliği bir arada yürütmeye çalışan genç meslektaşlarınıza tavsiyeniz var mı?

Akademisyen olmak isteyen arkadaşlarımla annelikten vazgeçmeleri gerekmiyor. Ancak bu süreçte özellikle eşlerinden ciddi anlamda destek almaları gerektiğini bilmeliler. Akademisyenliğin bir ünvan değil bir yaşam tarzı değişikliği getirdiğini bilmeli ve bu yaşamı ne kadar istediklerini kendilerine açıkça sormalılar. Anneliği doğal bir süreç olarak görmelerini, düzenli ve disiplinli olduklarında akademik yaşama hızlı adapte olabileceklerini ve bu yola girmekten korkmalarını tavsiye ederim.

Prof. Dr. Serap YAVUZ ŞİMŞEK

Çalıştığınız kurumda doğum izni/ süt izni kullandığınız için mobinge maruz kaldınız mı? Yanıtınız evetse ne tür sorunlar yaşadınız?
Hayır sorun yaşamadım.

Akademisyen annelikle çocuk bakımını bir arada yürütürken uyku-suzluk ve yorgunlukla nasıl başa çıktınız?
Çocuk bakımı hayatta en çok zorlandığım iş oldu. En başından itibaren annem başta olmak üzere bakım için destek aldım. Bu yardımlara rağmen ilk yıllar çok yorucu geçti. Yardım almasaydım annelik ve akademisyenliği bir arada yürütemeyeceğimi düşünüyorum.

Kariyerinizde yükselmeye başlamanızla anne olmanız arasında geçen süre ne kadardır?
Kızım 3 yaşındayken doçent oldum, o nedenle kızımın akademik kariyerimi engellediğini söyleyemem. Ama daha önce de belirttiğim gibi yardım almasaydım veya kızım doğmadan önce hazırlığım olmasaydı 3 yıl içinde doçent olamazdım.

Sayın hocam sizi tanıyabilir miyiz? Kaç çocuğunuz var, yaşları nedir?

Ben İstanbul Tıp Fakültesi İHKM Anabilim Dalı'nda öğretim üyesiyim. On dokuz yaşında bir kızım var.

Akademik kariyerinizin hangi evresinde anne oldunuz?
Uzman doktor olduktan sonra anne oldum.

Hamile kalmanız çalıştığınız klinikte mobinge uğramanıza yol açtı mı? Hamilelikte çalışma koşullarınızda iyileşme yapıldı mı?
Hamileliğim döneminde çalışma koşullarımda iyileşme yapılmadı. Çalışma düzenime aynı şekilde devam ettim. Hatta hamileliğimin hemen öncesine denk gelen dönemde ek görevler üstlenmiş olduğum için oldukça yoğun çalıştığım bir süreç geçirdim. İzin hakkımı çocuğuma bakabilmek üzere kullanabilmek için son ana kadar çalışmak zorunda kaldım. Bu yoğun çalışmanın etkisi oldu mu bilmiyorum fakat erken doğum yaptım. Şimdiki aklım olsa daha erken izne ayrılırdım. Mobing olarak tanımlayabileceğim bir durum hatırlamıyorum.

Çocuk sahibi olduktan sonra kariyerinize ne kadar süre ara verdiniz?
Kızım olduktan sonra 1 yıl çalışmadım.

Doğum izni sürecinde güncel literatürü takip etme şansınız oldu mu?
Doğum iznine ayrıldığımda doçentlik için hazırlanıyordum ve o 1 ayı yazılarımı yazmak için önemli bir fırsat olarak görüyordum. Ama doğum izni aldığım haftasonu doğum yaptığım için hiçbir şey yapamadım. Doğum sonrası evde olduğum ilk 1 yılda da çocuk bakımının 7/24 saat süren bir iş olması nedeniyle pek bir bilimsel faaliyette bulunamadım.

Doğum izninizden döndüğünüzde bocaladınız mı? Adaptasyon sorunu yaşadınız mı?
Hayır bocalama yaşamadım. Aksine işime dönmek çok iyi hissettirdi.

Prof. Dr. Şüa SÜMER

Sayın hocam sizi tanıyabilir miyiz? Kaç çocuğunuz var, yaşları nedir?

Merhabalar, benim adım Şua Sümer. 25 Mart 1976 Adana doğumluyum. İlkokulu Adana Turgut Reis İlkokulu'nda, ortaokulu Adana Atatürk Almanca Anadolu Lisesi'nde, liseyi ise Adana Fen Lisesi'nde okudum. 2001 yılında Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra asistanlık eğitimimi Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı'nda 2008 yılında tamamladım. 2008-2010 yılları arasında Osmaniye Düzici Devlet Hastanesi'nde Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Uzmanı olarak mecburi hizmetimi tamamladım. Ardından 2010 yılında Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji ABD'da akademik hayatıma doktor öğretim üyesi olarak başladım. Aynı üniversitede 2015 yılında doçent ünvanı aldım ve 2021 yılından beri de ise profesör olarak akademik hayatıma devam etmekteyim. Evliyim, biri erkek (18 yaşında) ve diğeri kız (13 yaşında) olmak üzere iki çocuk annesiyim.

Akademik kariyerinizin hangi evresinde anne oldunuz?

İlk çocuğum olan oğlum asistanlık eğitimimin 3. yılında ve ikinci çocuğum olan kızım ise mecburi hizmet döneminde doğdu.

Hamile kalmanız çalıştığınız klinikte mobinge uğramanıza yol açtı mı? Hamilelikte çalışma koşullarınızda iyileşme yapıldı mı?
İlk hamileliğimde orta kıdemli araştırma görevlisiydim. Gebelik sırasında herhangi bir mobinge uğramadım. Ancak hamile olduğum için çalışma koşullarımda herhangi bir iyileştirme de yapılmadı. Bu dönem orta kıdemli hamile olmayan bir asistanın görev açısından iş yükü ne ise aynı şekilde çalışarak geçirdim. Ancak diğer araştırma görevlisi arkadaşlarımla çok iyi bir uyum içinde olmamız ve onların iyi niyetli yaklaşımları bu dönemi sıkıntısız bir şekilde atlatmama yardımcı oldu. İkinci hamileliğim sırasında mecburi hizmette uzman doktor olarak çalıştığım için çok daha rahat bir süreç geçirdim. Uzmanlık sırasında herhangi bir mobinge uğramadım ve hamilelikte ihtiyacıma göre ara ara çalışma koşullarımda iyileştirmeler yapıldı.

Çocuk sahibi olduktan sonra kariyerinize ne kadar süre ara verdiniz?

Her iki hamileliğim sonrasında da resmi olarak hak edilen izin süresi olan 2 aylık süre dışında ek izin kullanmadım. İlk hamileliğimde izin

alma talebim olsada bölüm başkanımız tarafından uygun görülmediği için ek izin kullanamadım.

Doğum izni sürecinde güncel literatürü takip etme şansınız oldu mu?

Doğum izni süreçlerinin her ikisinde de doğumdan önce doğum hazırlıkları nedeniyle, doğumdan sonra ise bebeğin bakımı ve yeni duruma adaptasyon süreçleri nedeniyle maalesef güncel literatürü takip etme şansım olmadı. Ancak kendi açımdan değerlendirdiğimde işe hızlı bir dönüş süreci yaşamam güncel literatürden fazla uzaklaşmamama neden oldu.

Doğum izninizden döndüğünüzde bocaladınız mı? Adaptasyon sorunu yaşadınız mı?

Her iki doğum izni dönüşünde de hem bocaladım hem de adaptasyon sorunu yaşamadım. Asistanlık döneminde hem bebekle birlikte yeni bir hayat hem de çalışma ortamının yoğunluğu nedeniyle uzun bir süre bocaladım. Hem evdeki yeni ortama ve sorumluluklara hem de hastanede çalışma ortamından uzak kalma sonucunda artan iş yükü ve değişen dengelere adapte olmam zaman aldı. Mecburi hizmet döneminde ikinci doğum izni dönüşümde her ne kadar deneyimli olup bu süreçleri önceden yaşasam da yine de daha hafif olmakla birlikte aynı bocalamalar ve adaptasyon sorunları oldu. İkinci doğum izni döneminde annelik ile ilgili acemilikler azalsa da 2 çocuğun sorumluluğunun varlığı ve iş yerinden uzak kalmanın verdiği bocalama ve adaptasyon problemleri yaşadım.

Çalıştığınız kurumda doğum izni/ süt izni kullandığınız için mobinge maruz kaldınız mı? Yanıtınız evetse ne tür sorunlar yaşadınız?

İlk hamileliğimde resmi doğum izin sürem dışında ek bir izin kullanmama bölüm başkanı tarafından işlerin yoğun olması gerekçe gösterilerek izin verilmedi ve maalesef süt iznini de kullanamadım. Bu benim resmi hakkım olmasına rağmen çalıştığım hastanede iş yükünün yoğunluğu bahane edilerek süt iznini öğle arasında kullanmam gerektiği ve başka bir zaman aralığında süt izni verilemeyeceği ifade edildi. Bir süre öğle arası süt izni kullanıp hastaneye geri dönmeye çalıştım ama sürenin çok kısa olması, gidiş dönüş yapmak zorunda kalmam, bu arada benim yemek yeme fırsatının olmaması gibi birçok olumsuz faktör yüzünden devam ettiremedim. Özellikle süre kısa olunca eve ulaşım, hijyenin sağlanması ve emzirme ile sonrasında tekrar hastaneye dönüş benim için çok yorucuydu ve sürdürülebilir bir süreç olmaktan çıkmıştı. Bu durumu bölüm başkanı hocamızla paylaştığımda süt iznini başka zaman kullanamayacağımı, tek seçeneğin bu olduğunu ifade etti. Bunun sonucunda ne yazık ki bu hakkımı kullanamadım. Ancak ikinci hamileliğim sonrası uzman hekim olduğum için doğum izni ve süt izni açısından resmi izin sürelerime uyulması ve haklarımın sağlanması açısından herhangi bir sorun yaşamadım.

Akademisyenlikle anneliği bir arada yürütürken uykusuzluk ve yorgunlukla nasıl başa çıktınız?

Annelik tarifsiz güzelliklerle birlikte size sunulan en güzel hediye olsa da özellikle akademisyenlikle birlikte olduğu zaman ikisini birden hakıyla idare edebilmek bazen gerçekten çok zor olabiliyor. Bunun için aile desteği çok önemli ancak benim Konya'da ailemden kimse olmadığı için özellikle çocuklar küçüken bayağı zorluk çektim. Bu konuda en büyük destekçim eşim oldu. Özellikle işle ilgili yoğunluğumun arttığı dönemlerde çocuklarla daha fazla ilgilenerek beni rahatlatmaya çalıştı. Ancak sevdiğiniz işi yapıyorsanız, akademisyenlik mesleğinizde sizin gerçekten olmak istediğiniz konum ise ve akademisyen olarak beraber çalıştığınız insanlar size sonsuz destek oluyorsa bu dönemde yaşadığınız uykusuzluk ve yorgunlukla daha rahatça başa çıkabiliyorsunuz. Zor zamanlarda hep kendi kendini motive etmeyi bilen bir insan oldum. Bu dönemlerde kendi kendime konuşarak her şeyi başarabilecek gücümün olduğunu ve bu sürecin geçici olduğunu kendime hatırlattım. Yani benim bu dönemle başa çıkabilmem hayattaki en büyük şansım olan eşim, beraber çalıştığım

akademisyen arkadaşlarımın desteği ve hep kendi kendimi motive etmem ile oldu.

Kariyerinizde yükselmeye başlamanızla anne olmanız arasındakı geçen süre ne kadardır?

Kariyerime doktor öğretim üyesi olarak başladığım dönemde oğlum 5 yaşında kızım ise 9 aylıktı. Bundan önceki yayın ve dosya hazırlama döneminde çocuklarımın ikisi de çok küçüktü. Doktor öğretim üyesi olarak çalışmaya başladığım dönemde yani en aktif çalışmaların ve iş hayatının olduğu verimin en yüksek olması gereken zamanda oğlumun kreş ve okul, kızımın ise bakıcı ile ilgili sıkıntılarının olduğu zamana denk geldi. Kariyerimde yükselmeye başlamanın ile anne olmam arasında yaklaşık 3 yıllık bir süre vardı.

Anneliğinize dair yetersiz hissettiğiniz dönemler oldu mu? Çocuklarınıza yeterli zaman ayırabildiğinizi düşünüyor musunuz?

Akademisyenlik hayatımın birçok döneminde annelik açısından yetersiz olduğumu hissettim. Bu his maalesef akademisyen annelerin hayatlarının birçok döneminde yaşadıkları bir süreç olarak tanımlanabilir. Çocuklarıma yeterli zaman ayıramadığımı çünkü günlük yükümlülüklerimle ancak günü tamamlayabildiğimi hissettim. Bu süreç kısır bir döngü olarak birkaç yıl devam etti. Ancak sonradan fark ettiğim iki önemli nokta oldu. Bunlardan ilki çocuklara ne kadar zaman ayırdığınız değil ne kadar kaliteli zaman ayırdığınızın önemli olmasıydı. İkincisi ise anne olarak siz kendinizi ne kadar iyi ve mutlu hissederseniz çocukların da bunu hissettikleri ve sizinle onların da mutlu olduğuydu. Bu iki önemli püf noktayı keşfettikten sonra hem kendimi psikolojik açıdan kısır bir döngü içinde hissetmeden özgüvenli ve başarılı bir anne olarak onlarla birlikte oldum hem de az zaman geçirsek de bu zamanı en verimli ve kaliteli hale getirmeye çalıştım. Bu yüzden genç akademisyen annelere en önemli tavsiyem hem anne hem de akademisyen olmayı başardıkları için son derece başarılı ve muhteşem olduklarını unutmamaları ve çocukları ile az da olsa kaliteli zaman geçirmeleridir.

Anne olmanızın kariyerinize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Annelik akademik alanda da üretkenliğinizi artırmış olabilir mi?

İnsan anne olunca dünyaya daha farklı bir gözle bakmayı öğreniyor. Anne olmam kariyerime emin adımlarla ve insan ilişkilerinde daha yapıcı yaklaşımlarla ilerlememe neden oldu. Anne olunca kadınlar aslında gücü her şeye yetebilecek süper kahramanlara dönüşüyorlar. Bu yüzden anneliğin akademik üretkenliğimizi artırdığını düşünüyorum.

Geçmişe dönük annelik-akademisyenlik dengesinde pişmanlık duyduğunuz herhangi bir konu var mı?

Aslında bu anlamda ciddi bir pişmanlığım yok. Ancak annelik-akademisyenlik arasında çocuklarıma ayıracağım zamanı nasıl dengelemem gerektiğini yani püf noktalarımı kariyerimin en başında anlamış ve keşfetmiş olmayı dilerdim. Böylece akademi-syenliğimin başındaki bocalama dönemini yaşamamış olurum.

Annelikle akademisyenliği bir arada yürütmeye çalışan genç meslektaşlarınıza tavsiyeleriniz nelerdir?

Annelik ve akademisyenliği bir arada yürütmeye çalışan genç meslektaşlarımın öncelikle kendi içlerindeki gücü ve enerjiyi görmelerini isterim. İlk olarak kendi kendilerini istedikleri her şeyi başarabileceklerine dair motive etmeleri gerekiyor. Ancak o zaman gerçek potansiyellerini ortaya çıkarabileceklerdir. Ayrıca çocuklarına ne kadar çok zaman ayırdıkları değil ne kadar kaliteli zaman ayırdıklarının önemli olduğunu unutmamalılar.

Bu güzel röportajın son cümleleri olarak söylemek istediklerim; kendinize güvenin, inanın içinizdeki kapasite hepsi ile başa çıkabilmenizi sağlayacak kadar güçlü. Sadece zor zamanlarda kendinize bunu yüksek sesle hatırlatmanıza ve kendinizi motive etmeye ihtiyacınız var.

Cumhur Özmen

cumhur_ozmen@hotmail.com

Asla Eskimeyecek Bir Oyun: Commands and Conquer Generals

Tamam, bu yazıyı okurken muhtemelen içinizden geçireceğiniz düşünce şunun gibi bir şey olacak: “Kitap ve filmi anladık da, neden oyun tanıtırsın be ey insan!”

İlk başta hepimiz birer erişkin bireyiz; ancak bazılarımız çocuk ruhunu hala korumakta (Bu grubun içinde ben de varım!). Video oyunları günümüzün bir gerçeği. E-sporculuk yaparak para kazanan insanlar hiç de azınlıkta değil. E-spor meraklıları her yıl düzenlenen turnuvaları yerinde ya da Twitch gibi internet ortamlarından ilgiyle izlemekte. Oyun endüstrisi büyük paraların döndüğü, en az filmler ve diziler kadar kaliteli yapımların içinden çıktığı büyük bir sektör.

Yine de size tanıtmaya çalışacağım oyun bugünün akıllı (!) telefon uygulamalarından ya da günümüzün “oynaması bedava” (free to play; aslında hiç de bedava değil. Oyun içi alışverişlerin ardı arkası kesilmiyor) oyunlarından değil. Oyunların hala CD, DVD gibi fiziksel ortamlarda depolanarak dürüstçe satıldığı, “strateji oyunlarının altın çağı” diye de bilinen 1995-2010 arası dönemden kalma bir gerçek zamanlı strateji klasiği. (Klasik dediğime bakmayın, bu oyunlar meraklıları tarafından hala oynanıyor): Command and Conquer: Generals.

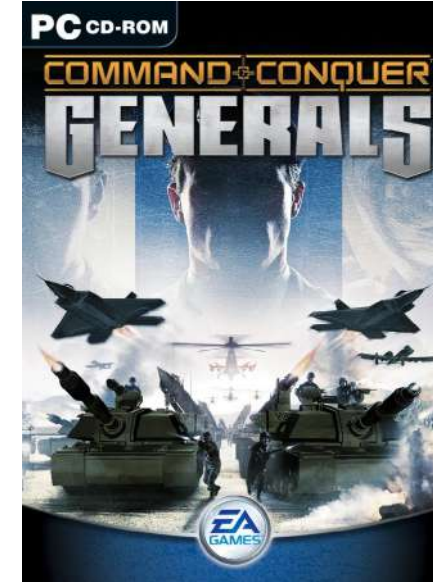
Gerçek zamanlı Strateji mi? O da Ne?

Bu soruyu soracağınızı biliyorum. Aslında hepimiz strateji oyunlarına az çok aşinayız: amiral battı, satranç, go gibi. Bu oyunlarda amaç hızlı karar verme yeteneğinizi sınavarak rakibi yenmek. Bu amaçla komutanıza belli başlı birimler verilir. Her birimin belli başlı güçlü ve zayıf yönleri vardır. Yine de, bu oyunların birçoğu sıra tabanlıdır (Turn-based strategy, TBS); yani kararınızı verir, hamlenizi yapar ve sonrasında sırayı rakibe verirsiniz. Gerçek zamanlı stratejilerde (Real-time strategy, RTS) böyle bir sıra yoktur: İki taraf da belli bir zaman ve sıra gözetmeden birbirine saldırabilir.

The Good, The Bad, The Ugly...

Generals, 2002 yılında Amerikan oyun yayımcısı EA tarafından yayınlandı. Oyun alternatif bir yakın gelecekte olabilecek bir teröre karşı savaşı konu alıyor (O dönemde 11 Eylül 2001 saldırılarının etkisi hala tazeydi, bu gerçeği hesaba katarsak oyunun senaryosunu yazmakta pek sıkıntı çekmedikleri aşikar).

Oyunda 3 taraftan birini seçip üssünüzü kuruyor, kaynak toplayarak asker ve araçlarınızı üretiyor, her bir tarafa özgü teknolojileri araştırıyor ve rakibin üssünü yok etmeye çalışıyorsunuz.

Bu arada rakibin de eli armut toplamıyor tabi, o da aynı yolla sizi yenmeye çalışıyor. 3 tarafımız şöyle:

ABD: Oyunun “good guy” tarafı. Araçları ve askerleri çok dayanıklı değil; ancak oyundaki en ileri teknolojilere sahip taraf. Crusader ve Paladin gibi tanklarla oyunun erken evresinde saha üstünlüğünü ele geçirebilir ya da Humvee ciplerine bazukalı askerlerinizi doldurarak rakip araçlara kabus yaşatabilirsiniz. Bunlar size çok klişe gelirse, ABD’nin esas parladığı alan olan güçlü uçaklarını kullanabilirsiniz: Commanche helikopterleriyle tüm kara araçları ve düşman askerlerini def ederken süperonik Aurora bombardıman uçaklarını kullanarak rakip hava savunma sistemlerini pas geçerek bomba teslimanıtını garanti edin.

ABD’nin kitle imha silahı olan Paticle Cannon, savaş alanına sizin kontrol edebildiğiniz bir lazer ışını indirerek düşmanları cayır cayır yakar.

GLA: Oyunun “bad guy” tarafı olan bu desentralize terörist organizasyonun savaş doktrini gizlilik, vurkaç ve pusudan oluşur. Birçok aracı modası geçmiş yapıdadır; ancak araçlarını birçok ilginç teknoloji ve düşman araçlarının içinden çıkan parçalarla geliştirerek oyuna ortak olabilirler. Birçok aracı hızlıdır ve aşırı hasar verir; ancak uzun meydan savaşlarına dayanamaz. Terörist askerlerle düşmana korku salın, Hijacker denen ve gizlenebilen askerlerle rakip araçları ele geçirin. Toxin tractor araçlarının sığıttığı “Anthrax” (Bizim bildiğimiz şarbon değil!) zehriyle rakip askerleri zehirleyin. Quad Cannon ile rakip uçaklara korkulu anlar yaşatın (Oyundaki en iyi hava savunma silahı bana göre). SCUD füze fırlatıcılarıyla rakip binaları döverken aynı zamanda toksininizi salın. GLA’nın kitle imha silahı olan SCUD Storm, 9 adet toksin ve patlayıcı dolu SCUD füzelerini haritanın herhangi bir yerine göndererek o bölgede bir cehennem yaratır.

Çin: Oyunun “ugly” tarafı olan bildiğimiz komünist Çin Halk Cumhuriyeti galibiyet için askerlerinin sadakatini ve aşırı miktardaki nüfusunu kullanır. Oyunun en iyi tankına (aynı zamanda en yavaş olan Overlord) sahipler. 5 ya da daha fazla asker yan yanayken sürü bonusu (horde bonus) kazanarak daha hızlı savaşır. Battlemaster tankları yavaş; ancak dayanıklıdır. Gattling Tank ise büyük bir çok namlulu makineli tüfek kullanarak rakip uçak ve askerlerini paramparça eder. Çin ayrıca ateşi ve nükleer enerjiyi de kullanır: Nükleer reaktörlerden enerji sağlarken düşman birimlerini yasaklı napalm bombalarıyla kızartırlar. Çin’in kitle imha silahı klasik nükleer füze rampasıdır. Bu bina ayrıca nükleer teknolojilerin de araştırma merkezidir.

Eski bir oyun olsa da hala oynanabilen bir klasik. Bulabilirsiniz hiç olmazsa bir denemenizi tavsiye ederim.

Yasemin Çakır
yasemincakir2553@gmail.com

Arslantepe

UNESCO Dünya Kalıcı Kültür Mirası Listesi'nde yer alan ancak ülkemizdeki birçok insan tarafından adı bile duyulmamış olan Arslantepe...

Arslantepe, Malatya'nın 7 km kuzeydoğusunda, Fırat nehrinin batı kıyısında Ordüzü beldesinde yer alan ve birçok medeniyetin izlerini taşıyan, adeta tarih fıskıran bir höyüktür. Milattan önce 5.000'li yıllara dayanan tarihi, Geç Kalkolitik dönemden Demir Çağı'na kadar geçen sürecin buluntularına rastlanan Arslantepe, Hititler'den Bizans'a pek çok medeniyetin izlerini barındırıyor.

Adını M.S. 1000 yılına kadar yapının giriş kapısında bulunan taştan yapılmış iki aslan heykelinden almaktadır. M.Ö. 5 bin yıllarından M.S. 11. yüzyıla kadar yerleşim gören höyük, M.S. 5.-6. yüzyıllar arasında Roma köyü olarak kullanılmış ve daha sonra Bizans nekropolü (mezarlık) olarak ömrünü tamamlamıştır.

Arslantepe'de ilk kazılar 1930'larda Louis Delaporte başkanlığında Fransız bir ekip tarafından yapılmıştır. Kazılarda kabartma ile dekore edilmiş giriş kapısının her iki yanında birer aslan heykeli ve karşısında devrilmiş bir kral heykeli bulunmuştur. Bu eserler, o tarihlerde Malatya'da müze bulunmaması nedeniyle, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne götürülmüş ve halen orda sergilenmektedir.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bulunan eserlerden kral, 2 aslan ve 12 duvar kabartmasının birebir kopyaları Malatya Valiliği tarafından 2011 yılında Heykeltıraş Cengiz Gögebakan'a yaptırılarak Arslantepe Höyüğü Ören yeri girişine yerleştirilmiştir.

Höyükte yapılan kazılar sonucunda; M.Ö. 3300-3000 yıllarına ait bir kerpiç saray, M.Ö. 3600-3500'lere ait tapınak, 2.000'den fazla mühür baskısı, koridor bezemeleri, kral mezarı ve dünyada bilinen en eski 9 kılıçla 12 mızrak ucu dahil olmak üzere birçok eser ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen veriler Arslantepe'nin

o dönemde aristokrasinin doğduğu ve ilk devlet şeklinin ortaya çıktığı kültürel bir merkez olduğunu göstermektedir. Anadolu'ya ilk kent devleti denilmesinin asıl sebebi bu çalışmalarda bulunan mühürlerdir.

Tarihi höyükte, dünyanın ilk yağmur drenaj hattı gibi şehir alt yapıları bulunmaktadır. Tarihte bilinen en eski kerpiç saray da burada bulunmaktadır.

Yörenin su kaynakları bakımından zengin, dolayısıyla tarım için son derece uygun, ayrıca sık sık taşan Fırat Nehri'nin taşkın alanı dışında kalması gibi ayrıcalıkları, Arslantepe'nin en azından M.Ö. 5000 yıldan Bizans Dönemi'ne kadar kesintisiz olarak iskân edilmesinde önemli etkindir. Yörenin doğal yapısından kaynaklanan gücü, yüksek tarım potansiyeli ile birleşince Arslantepe, topraklarını denetim altında tutabilen ve bölgedeki ham maddeyi işleyen egemen bir merkez konumunu kazanmıştır.

Kerpiçten yapılmış anıtsal binaların bulunduğu geniş bir ortak kullanım alanı, 4.bin yılın sonlarında (M.Ö. 3300-3000) tepenin güney-batı yamacında 2600m2'lik bir alana yayılmıştı. Bu alanda büyük olasılıkla farklı işlevlere sahip çeşitli yapılar yer almaktaydı. Çok amaçlı düzeninden dolayı bu anıtsal yapı topluluğu 'saray' olarak nitelendirilmiştir. Sarayın koridor duvarları baskı motif ve duvar resimleriyle süslenmiştir.

Duvarlardaki zengin bezeme ve kabartmalar gücü simgelemektedir. Bu bütün etkinliklerin merkezleştirildiği, kayıt amacıyla etkin bir mühürleme sisteminin kullanıldığı ve bürokrasinin geliştiği, güçlü siyasi ve dini kurumları olan bir devlet sisteminin doğuşuna kanıttır. Geçmişte daha çok dini amaçlar için yapılan büyük yapı ilk kez başka işlevler de kazanıp içinde kamu hiz-

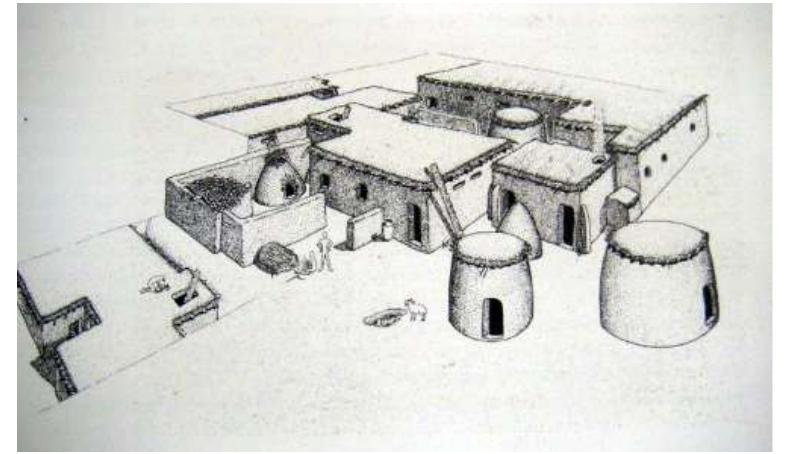
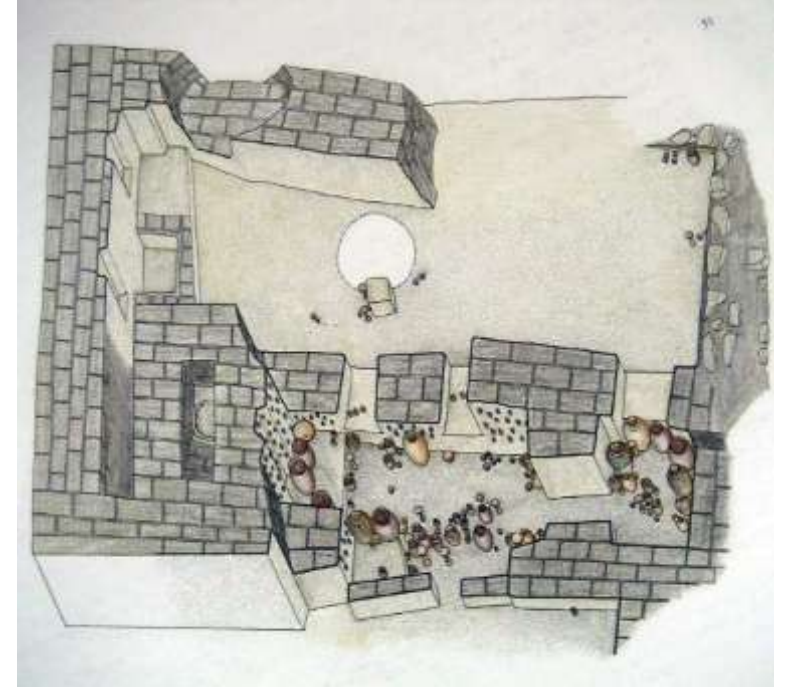
metlerinin de görüldüğü, mimari açıdan gelişmiş ve sarayın başlangıcını oluşturmuştur.

Saray kompleksinde arsenikli bakır alaşımlı, gümüş kakmalı kılıç, hançer gibi silahların yanı sıra yüksek ayaklı meyvelikler ve Mezopotamya tipi uzun vazolar da bulunmuştur. Ayrıca sarayın hemen yanında M.Ö. 2900'tarihlenen önemli bir kişinin (belki bir kralın) mezarı da ortaya çıkarılmıştır. Mezardaki zengin ölü hediyeleri ve mezarı kapatan taş kapak üzerinde bulunan kurban edilmiş 4 genç insan cesedi, bu mezarın bir kral mezarı olduğunu düşündürmektedir.

M.Ö.2000 yılında Arslantepe, Fırat Nehri'ne doğru genişleyen Hitit İmparatorluğu'nun Melidia-Meliddu şehri olarak kullanılmıştır. Bu yerleşim tepenin kuzey-doğu yamacına açılan şehir kapısı ve avlusuyla Orta Anadolu Hitit kentlerine benzeyen, etrafı toprak surla çevrili bir Geç Hitit şehri olarak kullanılmıştır.

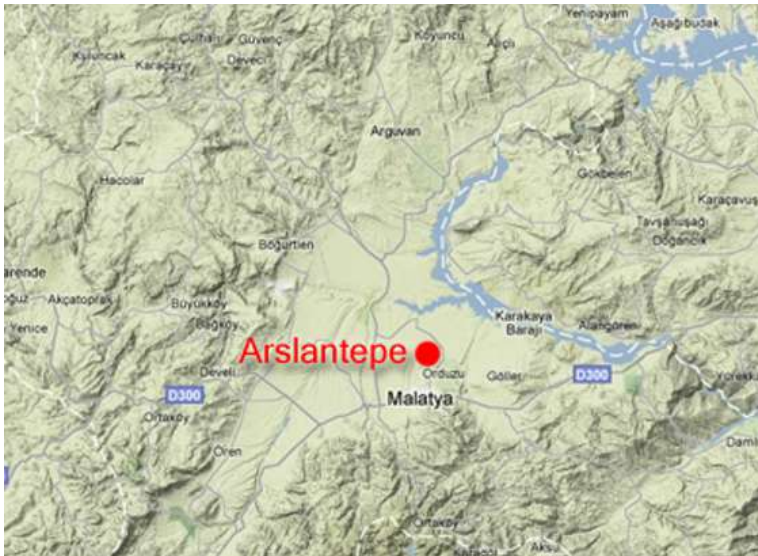
M.Ö. 5.bin- M.Ö.712 tarihindeki Asur istilasına kadar yerleşim yeri olarak varlığını sürdüren Arslantepe daha sonra bir süreliğine terk edilmiş, M.S. 5-6.yy'lar arasında ise Roma Dönemi köyü olarak kullanılmış ve daha sonra Bizans Nekropolü (mezarlık) olarak yerleşimini tamamlamıştır. Kazılara Geç Uruk dönemi Sarayı ile Geç Hitit Sarayı alanında devam edilmektedir.

Arslantepe' de sürekli kazılar 1961 yılında, önce Salvatore M. Puglisi, sonra da Alba Palmieri başkanlığında Roma La Sapienza Üniversitesi'nden bir ekip tarafından başlatılmıştır. Palmieri'nin 1990 yılında ölümünden bu yana Prof. Dr. Marcella Frangipane başkanlığında İtalyan Kazı Heyeti tarafından de-

vam etmektedir. Bulunan eserler Malatya Müzesi'nde sergilenmektedir.

1932 yılından beri kazı çalışmalarının yürütüldüğü Arslantepe, Malatya'nın en önemli arkeolojik alanı olarak kabul edilmektedir ve 2011 yılında açık hava müzesine dönüştürülüp ziyarete açılmıştır. 2014 yılında UNESCO'nun Geçici Miras Listesi'ne eklenen Arslantepe, 2021 yılında 44. Dünya Miras Komitesi toplantısında alınan kararla UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmiştir.

Haluk Eraksoy
haluk.eraksoy@gmail.com

Beyoğlu Pasajları: Adım Adım İstiklal Caddesi

İstiklal Caddesi, Beyoğlu’nun can damarıdır. Hatta güzel İstanbul’un en önemli simgelerinden birisidir. Bu renkli caddenin en sürprizli köşeleri de pasajlarıdır.

GİRİŞ

Türk Klinik Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları Derneği’nin İstanbul’daki aylık bilimsel toplantıları, ilk birkaç yıldan sonra, hep Beyoğlu’ndaki mekânlarda düzenlenmektedir: Hotel Richmond, The Marmara Pera, Pera Müzesi, Merkez Han, Yapı Kredi Loca ve Aynalı Geçit. Böylece bu toplantılar, müdavimi olan dernek üyeleri için Beyoğlu’nu ve özellikle İstiklal Caddesi’ni düzenli olarak ziyaret etme vesilesi de olmuştur. Bu üyelerin, bilimsel bir yönelişle toplantılara gelirlerken ya da evlerine dönerlerken, buradaki mekânların yalnızca önlerinden geçerken bile, benzersiz bir keyif aldıklarını tahmin edebiliyorum. Bu arada meraklı genç meslektaşlarıma, birlikte cadde boyunca yürürken, önümüze çıkan binaların, sinemaların, tiyatroların, müzelerin, otellerin, ibadethanelerin, alışveriş ve yeme içme mekânlarının bilebildiğim önemli özelliklerini anlatmaktan hoşlandığımı da saklayamam. İşte bu huyumu bilen genç meslektaşlarım benden bu bağlamda bir yazı hazırlamamı istediklerinde, seve seve kabul ettim. Yazının kapsamını da zorunlu olarak İstiklal Caddesi üzerindeki Beyoğlu Pasajları’yla sınırlandırdım.

PERA’DAN BEYOĞLU’NA, CADDE-İ KEBİR’DEN İSTIKLAL CADDESİ’NE

İstanbul’un henüz Doğu Roma İmparatorluğu’nun başkenti olduğu, 1453 öncesi Bizans yıllarında, surlarla çevrili kentin karşısında Haliç’in öbür kıyısında yer alan, Galata surlarının da dışında kalan tepelik alana Yunanca “öte” ya da “karşı” (yani İstanbul’un ötesi ya da Haliç’in karşı yakası) anlamına gelen “Pera” denmiştir. Fetih’ten sonra ise Osmanlı Pera’ya “Bey Oğlu” adını vermiştir. Yaygın rivayete göre bu ad XVI. yüzyıl başlarında İstanbul’da bulunmuş Venedikli tüccar Andrea Gritti’nin, Pera sırtlarında oturan oğlu Alvise’den gelmektedir. Öte yandan Pera olarak tanımlanan yerin, günümüzdeki Beyoğlu ilçesinin tamamı değil, yalnız küçük bir bölümü olduğunu unutmamak gerekir. Başka bir deyişle Kasımpaşa, Hasköy, Halıcıoğlu gibi büyük ve kalabalık semtlerin, Beyoğlu ilçesinin sınırları içinde olsalar da, tarihi Pera semtiyle hiçbir ilgileri yoktur.

Pera adı Cumhuriyet döneminde bütün yazışmalardan kaldırılarak resmen Beyoğlu’na çevrilmiştir. Gerçi Pera halkı yüzyılların alışkanlığıyla günlük konuşmalarında Beyoğlu’na bir süre daha Pera demeyi sürdürmüşse de artık Pera adı geçmişe dönük bir nostalji olmanın ötesinde bir şey ifade etmemektedir. Tarihi Pera semtinin ana eksen, günümüzde de olduğu gibi Taksim

Meydanı’ndan başlayıp Tünel Meydanı’nda son bulan, Levantenlerin verdikleri Fransızca adla “Grand Rue de Pera” (Büyük Pera Caddesi) olmuştur. Cumhuriyet döneminde ise gerek işgal döneminde yeniden benimsenen bu ad, gerekse Osmanlıların verdiği Cadde-i Kebir (Büyük Cadde) ve Rumların verdiği İsio Dromo (Düz Yol) adları terk edilmiş; caddeye, kurtuluşun ve özgürlüğün ruhuna uygun bir ad bulunmuştur: “İstiklal Caddesi”.

BEYOĞLU PASAJLARI

İstiklal Caddesi, Beyoğlu’nun can damarıdır. Hatta güzel İstanbul’un en önemli simgelerinden birisidir. Bu renkli caddenin en sürprizli köşeleri de pasajlardır. Pasaj (‘passage’), dilimize Fransızca’dan girmiş bir sözcük olup “geçmeye yarayan ya da geçecek yer”, yani “geçit” demektir. Bir mimarlık terimi olarak ise “içinde çeşitli dükkân ve işyerleri bulunan, bir cadde, sokak ya da meydandan bir başkasına geçmeye olanak veren, üzeri kapalı ya da açık çarşı” anlamına gelmektedir.

Türkiye’de pasajlar, XIX. yüzyılın sonlarında apartman yaşamının başladığı Beyoğlu’nda “pasajlı” apartmanların inşa edilmesiyle ortaya çıkmışlardır. Beyoğlu bu dönemde ulaşım, eğlence, konaklama, eğitim, sağlık ve ticaret yapılarının yanı sıra apartmanlarıyla da küçük bir Batı kenti görünümünü almış; varlıklı azınlık ve Levantenlerin yanı sıra yabancıların da yoğun olarak yaşadığı bir yer olmuştur. Örneğin 1882’deki kayıtlara göre, Müslümanlar Beyoğlu’nda yaşayan toplam nüfusun ancak %20-25’ini oluşturmuş; burada genellikle yabancı, Levanten ya da diğer gayrimüslim gruplardan mimarlar çalışmıştır. Beyoğlu pasajları, iki cadde ya da sokağı birbirine bağlamalarının yanı sıra, ilk alışveriş merkezleri olma işlevini de üstlenmişlerdir. Böylece Beyoğlu apartmanları ve hanlarının neredeyse tümünün ana cadde üzerindeki giriş katları alışveriş mekânı olarak amaçlanmış ve inşa edilmişlerdir.

Artık Taksim Meydanı’ndan Tünel Meydanı’na kadar İstiklal Caddesi boyunca sıralanmış Beyoğlu Pasajları’nı keşfetmeye başlayabiliriz.

Caddenin girişinde sağda, sekiz köşeli bir türbeyi andıran, kubesi piramit biçiminde, İstanbul’un suyunun “taksim” edildiği bir noktada bulunan, musluğundan artık su akmayan, 1732’de yapılmış o taş yapıyı, yani Taksim Maksemi’ni arkamıza alalım ve caddeye girelim. Sağdaki bir zamanlar hastane olarak kullanılmış olan Fransız Kültür Merkezi’ni geçerek ilerliyoruz. Caddenin karşısına geçerek soldaki üçüncü sokağa giriyoruz.

AFRİKA PASAJI (Büyükparmakkapı Sokağı No. 13)

İlk durağımız olan Afrika Pasajı, İstiklal Caddesi’ne Taksim’den girildiğinde caddenin solunda birbirine koşut ikinci ve üçüncü sokaklar olan Küçükparmakkapı ve Büyükparmakkapı Sokakları arasındaki bir pasajdır. Dönemin padişahı Sultan II. Abdülhamit’in çok yakınındaki bir devlet görevlisi olarak Başmabeyinciliğini yapan Sarıcazade Ragıp Paşa tarafından 1905 yılında yaptırılmıştır. İstanbul’un iki yakasında çok sayıda gayrimenkul yaptıran Ragıp Paşa’nın yine Beyoğlu’nda yaptırdığı Rumeli Pasajı ve Anadolu Pasajı adlı iki pasaj daha vardır. Osmanlı İmparatorluğu’nun egemenliği altındaki üç kıtaya gönderme yapmak amacıyla bu adların verildiği söylenmiştir. Hatta, eğer II. Abdülhamit 27 Nisan 1909 tarihinde tahttan indirilmeseydi, Paşa’nın beş kıtayı da tamamlayacağı, halk arasında konuşulan bir konu olmuştur. Sekiz katlı olan Afrika Pasajı’nda her biri 50 metrekare olan 60 apartman dairesi ve zemin katta yer alan 20 dükkân vardır. Eklektik bir üslubu olan Afrika Pasajı’nın Büyükparmakkapı Sokağı’na bakan cephesi daha gösterişlidir. Yapının iki yanında son kata kadar çıkan konsollar, arada ise her katta dört açık balkon bulunmaktadır. Yapı günümüzde restorasyona alınmış ve çepeçevre kapatılmış durumdadır.

Sağda dördüncü sokak olan İmam Adnan Sokağı’nı geçer geçmez karşımıza bir bina çıkıyor.

RUMELİ PASAJI (İstiklal Caddesi No. 48)

İkinci durağımız Rumeli Pasajı, Sultan II. Abdülhamit’in Başmabeyincisi Sarıcazade Ragıp Paşa tarafından 1894’te o dönem moda olan eklektik üslupta bir konak olarak yaptırılmıştır. Rumeli Pasajı, Ragıp Paşa’nın Beyoğlu’nda yaptırdığı üç pasajın en görkemlisidir. Binaının yerinde eskiden Bodos ve Kevork adlı kişilerin odun depoları yer almıştır. Yapının mimarının İstanbul’da farklı binaları olan August Jasmund mu yoksa Konstantinos Pappas mı olduğu konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. İtalyan mimarisinden izler taşıyan Rumeli Pasajı’nın iki kapısından biri önde İstiklal Caddesi’ne, diğeri arkada Öğüt Sokağı’na açılmaktadır. İstiklal Caddesi’ndeki girişi, barok ağırlıklı, eklektik bir özellik göstermektedir. Binada üç bölümde cumba şeklinde dışarı çıkan konsollar ve iki katta bir yinelenen balkonlar vardır. Dokuz katlı olarak inşa edilen binada üst katlar konut olarak planlanmış olup 56 daire bulunmaktadır. Bina, konak yaşamının sona ermesiyle işyeri olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Binanın eski sahip ve kiracıları arasında İstanbul’a damga vurmuş firmalar yer almıştır. Bunlardan, 1895 yılında açılmış olan ve Türk halkını lavanta kolonyasıyla tanıştıran Rebul Eczanesi, yükselen kira bedeli nedeniyle artık İstiklal Caddesi’nin karşı sırasına, Taksim’den girildiğinde soldaki ilk sokak olan Meşelik Sokağı’na yerleşmiştir. Eski yerinde ise bir kokoreççi açılmıştır. Ünlü Abdullah Efendi Lokantası da 1920 yılında Rumeli Pasajı’na taşınmış ve burada 48 yıl faaliyet göstermiştir. Pasajda giysi, çanta ve aksesuarlar satan dükkânların yanı sıra kafe ve yeme içme mekânları bulunmaktadır. Pasajın altında restorasyon çalışmaları sırasında ortaya çıkarılmış ve ücretli olarak gezilebilen bir de tünel vardır.

Sağdaki Ağa Camisi’ni ve Atif Yılmaz Sokağı (Sakızağacı Caddesi)’ni geçince karşımıza İstiklal AVM çıkıyor. Onu da geçince Yeşilçam Sokağı’na geliyoruz. Sağda bizi caddeye cepheli büyük bir bina karşılıyor.

CERCLE D’ORIENT (GRAND PERA) PASAJI (İstiklal Caddesi No. 56)

Üçüncü durağımız Cercle d’Orient (Serikl Doryan), dededen kalma servetine servet katan ve Sultan Abdülaziz’le tav-

la oynayacak kadar saraya yakın olan Abraham Karakahya (Eramyan) Paşa tarafından ünlü Mimar Alexandre Vallaury’e konut olarak 1882’de yaptırılmıştır. İstiklal Caddesi’nin en geniş cepheli binası olarak ikinci ve üçüncü katlarda alınlıklı 11 penceresi vardır. Tam ortada ise caddeye bakan bir balkon bulunmaktadır. Bina cephesinde görülen yivli kolonların hepsinde korint başlıkları yer almaktadır. Kolonların ağır bastığı ön cephe rölyeflerle de süslenmiştir. Vallaury’nin diğer binalarında da rastlanan yüksek kabartma tekniğiyle yapılmış insan ve hayvan figürleri, cephe düzenlemesinin önemli öğeleridir.

Abraham Paşa’nın daireleri asma katta yer almıştır. Alfred Sandison önderliğindeki 30 kişilik ekip tarafından kurulan Şark Kulübü (ya da Büyük Kulüp) bu binanın yüksek tavanlı olan ikinci katında kiracı olarak faaliyet göstermiştir. Cercle d’Orient olarak anılan bu kulübün resmi dili Fransızca olmuştur; üyeleri ise çoğu Levantenler olmak üzere devlet adamları, işadamları ve bankacılardan oluşmuştur. Binaının mülkiyeti zamanla el değiştirse de işlevi değişmemiştir. Cercle d’Orient yıllar içinde, farklı alanlarda hizmet veren dükkânları, İstanbul’un en sık mağazaları ve seçkin terzileriyle, Beyoğlu’nda, ticaret ve alışverişi de kapsayan, kentin en önemli sosyal kulübü olmuştur. Mütareke döneminde İstanbul işgal edildiğinde kulüp İngiliz subaylarının karargâhına dönüşmüştür. Görevli subaylar ve İngiliz Muhipler Cemiyeti üyeleri buradaki salonda toplanmışlardır.

Rumeli Pasajı

Cercle d’Orient (Grand Pera) Pasajı

Yapı 1958 yılında Emekli Sandığı tarafından satın alınmıştır. 1970’li yılların sonlarına doğru tarihi bina olarak tescil edilmesine karşın, arkasındaki yapı adasının ve Cercle d’Orient’in bazı bölümleri, tekstil atölyesi ve depo gibi amaçlarla kullanılmıştır. Ana cadde üzerindeki Rüya Sineması, Yeşilçam Sokağı’ndaki

Emek Sineması ve Şehir Tiyatroları Komedi Sahnesi, yapının üç önemli salonu olmuştur.

Tekstil deposunda 1983’te çıkan ve büyük zarara yol açan yangının ardından, Cercle d’Orient binası için terk edilmişlik günleri başlamıştır. Kulüp, Nisan 1984 itibarıyla burayı boşaltıp Kadıköy’e Operatör Cemil Topuzlu Caddesi’ndeki binasına taşındıktan sonra, binanın kaderi de değişmiştir. Tarihe tanıklık eden bina, zaman içinde çatısı çökerek evsizlere barınak olmuştur. Tarihi Cercle d’Orient binası ve Emek Sineması’nı da kapsayan “Cercle d’Orient Kompleksi” olarak tanımlanan yapı adası, 2006 yılında Beyoğlu Belediyesi tarafından, 16 Haziran 2005 tarihli ve 5366 sayılı Kanun uyarınca, yenileme alanı olarak ilan edilmiştir. Ardından 2009 yılında çıkan Yenileme Kurulu onayının ardından yenileme süreci fiilen başlamıştır. Bu arada Cercle d’Orient binasının alt katında 68 yıl boyunca Luka Zigorides’in ünlü profiterolünü sunan tarihi İnci Pastanesi, 7 Aralık 2012’de tahliye edilmiş ve 70 günlük aranın ardından -Taksim’e doğru dört sokak ileride caddenin solunda bulunan- Mis Sokağı’nda yeniden açılmıştır. Emek Sineması da 2009 yılında kapandıktan sonra Cercle d’Orient binasının arka cephesinde yer alan diğer binalarla birlikte 20 Mayıs 2013 tarihinde yıkılmış ve buraya mağazalar inşa edilmiştir. Günümüzde Emek Sineması, Grand Pera’nın en üst katında yeniden inşa edilen 600 kişilik salonun yanı sıra, 800 kişi kapasiteli 8 yeni sinema salonu ve 150 kişi kapasiteli modüler tiyatro salonuyla birlikte, “Emek Sahnesi” adıyla faaliyetini sürdürmektedir.

Cercle d’Orient, restorasyon çalışmaları sonucunda 2016 Mayıs ayında “Grand Pera” adıyla bir performans ve alışveriş merkezi olarak yeniden faaliyete geçmiştir. “Madame Tussauds İstanbul” adlı balmumu heykel müzesi de binanın alt katında yer almaktadır. Binanın geri kalan %60’lık bölümünde mağaza ve işletmeler yer almaktadır. Grand Pera’yla yanındaki İstiklal AVM arasında Yeşilçam Sokağı bulunmaktadır. İstiklal Caddesi’nden girilen kapısı dışında, bu sokak üzerinde de bir kapısının olması, Grand Pera’ya bir pasaj kimliği kazandırmaktadır.

Sağdaki bitişik bina olan Yunanistan Başkonsolosluğu’nun önüne geliyoruz ve hemen karşıya caddenin soluna geçiyoruz.

ANADOLU PASAJI (İstiklal Caddesi No. 127)

Dördüncü durağımız Atlas Pasajı’yla yan yana olan Anadolu Pasajı, Sultan II. Abdülhamit’in Başmabeyincisi Sarıcazade Ragıp Paşa’nın Beyoğlu’nda yaptırdığı üç pasajdan biri olarak 1890’larda 830 metrekarelik bir alana inşa edilmiştir. Bina, yapıldığı dönemin modasına uygun olarak İtalyan tarzı kâgir olarak yapılmıştır. Zemin katta 17 dükkân, üstteki dört katta ise konut olarak kullanılması planlanmış 20 daire bulunmaktadır. İstiklal Caddesi cephesinde yer alan konsollar yapının önemli özelliğidir. Birinci kat diğerlerine göre daha yüksek olarak tasarlanmıştır. Binanın arka cephesi sadedir. Günümüzde bir ayakkabı mağazası (FLO) tarafından kaplanan zemin katı, İstiklal Caddesi’ni bir zamanlar gözde konutların olduğu bu-

günkü Erol Dernek Sokağı’na birleştiren önemli bir pasaj olarak kullanılmıştır. Bu pasajda eskiden ünlü Belfast Gömlekçisi ve Lazzaro Franco gibi dönemin en ünlü mefruşat mağazası yer almıştır. Niko Valvanidis’in, ölümünden sonra ise oğlu Apostol’un işlettiği, dönemin aydınlarının uğrak yerlerinden Brasserie de l’Orient (Şark Birahanesi) da burada faaliyet göstermiştir. Buranın işletmecisi 1934’te değişmiş, adı da Anadolu Birahanesi olmuştur. Hacı Salih Lokantası, 1985’te Sakızağacı Sokağı’ndaki yerinden bu pasaja taşınmış; ancak kalıcı olamamıştır.

Caddenin solunda kalarak komşu binaya doğru ilerliyoruz.

ATLAS PASAJI (İstiklal Caddesi No. 131)

Beşinci durağımız Atlas Pasajı, henüz bir pasaj kimliği almadan, 1870 yılında çıkan Büyük Beyoğlu Yangını’ndan sonra, Ermeni sarraf Agop Köçeyan tarafından 1877 yılında kışlık konak olarak yaptırılmıştır. Yangın sonrasında dayanıklı malzemeden yapılmış ilk konaklardan biri olduğu söylenir. Beyoğlu’nun yeniden yapılanma sürecinin ilk önemli örneklerinden olan bina, XIX. yüzyıl sonuna özgü neoklasik üslup özelliklerini taşıyan bir cephe düzenine sahiptir. Eşsiz tavan süslemeleri, alçı rölyefleri, mermer şömineleri, marküteri parke döşemeleri ve birçok mimari elemanıyla dönemin sanatını yansıtmaktadır. Agop Köçeyan’ın Sultan Abdülaziz’le şehzadelik dönemine uzanan dostluğundan dolayı, bu konağın üst katlarında birlikte eğlendikleri bilinmektedir. Binanın altında bir ahır yer almıştır. Burası Köçeyan’ın 1882’de ölmesinden sonra atlarla gösteri yapan bir sirke çevrilmiştir. İlerleyen yıllarda yapılan bir değişiklikle buraya bir de pasaj eklenmiştir. Pasaj ve konut binası daha sonra birleştirilmiştir. Köçeyan ölmeden önce bu yapıyı Vosgeperan Ermeni Katolik Kilisesi’ne bağışlamıştır. Mütareke döneminde İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanlığı, burayı askeri mahkeme olarak kullanmıştır. 1932 yılında yapı restore edilerek bir sanat ve ticaret merkezi haline getirilmiştir. Kiliseden 1938-1939 yıllarında Borovalı Kardeşler satın aldığı için bina, bir süre Borovalı Han olarak da anılmıştır.

Büyük bir onarım geçirerek bir eğlence merkezine dönüştürülen binada 19 Şubat 1948 tarihinde Atlas Sineması açılmıştır. Yine 1948 yılında “Kulis” adlı bir de bar hizmete açılmıştır. Bu barın müdavimleri arasında Sait Faik Abasıyanık, Özdemir Asaf, Erol Günaydın, Sadri Alışık ve Aliye Berger gibi ünlüler vardı. 1951 yılında ise binanın birinci katı “Küçük Sahne” adıyla 295 kişilik bir tiyatro salonuna dönüştürülmüş; tiyatro perdeleri için Muhsin Ertuğrul’un yönetiminde “Fareler ve İnsanlar” oyunuyla açmıştır. Küçük Sahne, sonradan Dormen Tiyatrosu, Mücap Ofluoğlu Tiyatrosu, Ulvi Uraz Tiyatrosu, Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu, Ayfer Feray Tiyatrosu, Dostlar Tiyatrosu, Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu gibi değişik topluluklara ev sahipliği yapmıştır. Atlas Sineması ise 35 locası ve 1400 seyirci kapasitesiyle İstiklal Caddesi’nin en büyük sineması olarak, ilk dönemde “spaghetti western” filmleriyle işe başlamış;1950’lerde Türk filmlerine de yer vermiştir. 1960’larda yeniden el değiştiren

yapı, 1971 yılında Birinci Dereceden Tarihi Eser statüsü almış; Adamo ve Marc Aryan gibi Avrupa’dan gelen ünlü şarkıcıların konser verdiği bir salon olarak da kullanılmıştır. Maliye Hazinesi’ne devredilen yapı, 1970’lerde Cevher Özden (Banker Kastelli) tarafından satın alınmıştır. 1982’de Banker Kastelli iflas edince, bina bir süre kapalı kalmıştır. 1985’te yeniden Hazine’ye devredilen yapı 1989 yılında film yapımcısı Türker İnanoğlu’nun eline geçmiştir.

Son olarak Atlas Pasajı’ndaki sinema, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, sahnesinden koltuklarına, ses sisteminden fuayesine kadar iki yıl süreyle baştan aşağı yenilenmiş ve 2021 Nisan ayında “Atlas 1948” adı altında seyircilerle yeniden buluşmuştur. Buraya bir de Karagöz ve Hacivat’tan başlayıp Yeşilçam’a dek uzanan sinema tarihimizi ziyaretçilerine sunan “İstanbul Sinema Müzesi” eklenmiştir. Dünyanın en iyi ilk üç sinema müzesi arasında olan İstanbul Sinema Müzesi ve Atlas 1948’de sergi ve festivallerin yanı sıra tiyatro, konser ve diğer sahne sanatlarına da yer verilmektedir. Pasajın ön tarafında dört kat, arka blokta ise üç kat bulunmaktadır. Toplam 44 dükkân bulunan pasajın derinliklerinde giysi ve hediyelik eşya satan renkli mağazalar ağırlık kazanmış durumdadır. Pasajın arka kapısı, merdivenle bir kat yukarı çıkılarak Aşağı Çeşme Sokağı’na açılmaktadır.

Yeniden caddenin karşısına geçiyoruz. Caddenin sağında yeni bir durağımız var.

HALEP PASAJI (İstiklal Caddesi No. 62)

Altıncı durağımız Halep Pasajı, 1884 yılında Halepli Hristiyan Arap Hacı Ailesi tarafından yaptırılmıştır. Atlas Pasajı’nın tam karşısında yer alan binanın dış cephesi neorönesans üslupta oldukça bezemeli bir şekilde inşa edilmiştir. Binanın üçüncü katının üstünde, içinde bir kale betimlemesi olan bir arma bulunmaktadır ki bu Halep Kalesi’dir. Pasaj girişinin ikinci katında caddeye doğru çıkan iki katlı bir cumba vardır; üstü ise bir Fransız balkonudur. Pasajın girişi görkemlidir ve 180 derecelik yarım daire şeklinde pencere bulunmaktadır. Yapı, giriş dahil altı katlıdır. İstiklal Caddesi’nde bulunan birçok yapı gibi ön cephesinde mağazalar ve konut bloku yer alır.

Pasaj, açıldığı ilk yıllarda ofisler, birahane, İtalyan Mahkemesi ve dükkânlara ev sahipliği yapmıştır. 1885 yılında da Roman Kalfa tarafından pasajın arkasına eklenti olarak bir tiyatro inşa edilmiştir. Bu salonda 18 yıl binicilik ve trapez gösterileri yapan Cirque de Pera (Pera Sirki) Halep Pasajı’nın çok ünlenmesini sağlamıştır. Bu sirk 1904 yılında yanınca, yerine Mimar Campanaki tarafından Varyete Tiyatrosu inşa edilmiştir. Bu tiyatro salonu İstanbul’da tarihi değeri olan nadir büyük salonlardan biridir. O dönemin geleneklerini yansıtan localar ve balkon katları halen karakterini korumaktadır. Hacı Ailesi 1920’lerde binayı Süreyya (İlmen) Paşa’ya satınca tiyatronun adı Fransız Tiyatrosu olmuştur. 1942 yılından sonra da Ses Sineması ve Ses Tiyatrosu’na dönüşmüştür. Bu dönemde operetler oynandığı için tiyatro, Ses Opereti olarak da anılmıştır.

1963’te yapılan yenileştirme sonucunda Dormen Tiyatrosu’na dönüştürülmüş; 1972 yılında ise sahipleri tarafından alınan bir kararla buradaki tiyatro yerine kısa ömürlü olacak bir sinema kurulmuştur. Halep Pasajı, 1984-1986 yıllarında Süreyya Paşa’nın torunları tarafından ön cephesi korunarak işhane halinde yeniden yapılandırılmış; binanın estetiğini zedeleyen son katı bu sırada eklenmiştir.

1989’da Ferhan Şensoy’un yenilediği tiyatro, günümüzdeki “SES-1885 Ortaoyuncular Tiyatrosu” adını almıştır. Yine 1989’da bugünlerde kapalı olan Beyoğlu Sineması da tiyatronun alt katında faaliyete başlamıştır. Burada tek kişilik “Ferhangi Şeyler” oyununu 2490 kez oynayan Ferhan Şensoy bir dünya rekoru kırmıştır. Tiyatro onun 31 Ağustos 2021’de ölümünden sonra da bugünlerde “Şahları da Vururlar” oyununu sergileyerek faaliyetini sürdürmektedir. Pasajda, tekstil satışı yapan dükkânlar; işhanında ise avukat, muhasebeci vb. büroları bulunmaktadır. Pasajın Yeşilçam Sokağı’na açılan arka kapısı iptal edilmiş durumdadır.

Sağdaki iki sokağı ve sonraki Tokatlıyan Hanı’nı geçince karşımıza süslü bir binanın kapısı çıkıyor.

ÇİÇEK PASAJI (İstiklal Caddesi No. 80)

Yedinci durağımızda Lübnanlı Naum Duhani’nin adıyla anılan ve kapılarını açtığı 1844 yılından beri İstanbul’un en gözde buluşma noktalarından olan Naum Tiyatrosu’nun 5 Haziran 1870’teki Büyük Beyoğlu Yangını’nda küle dönmесinden sonra, “Galata Bankerleri” sanıyla tanınan Rum bankerlerden Hristaki Zografos Efendi, 1873 Ağustos ayında satın aldığı tiyatro arsası üzerine, İtalyan Mimar Cleanthe Zanno’ya çizdir-diği projeyle, içinde bir çarşı ve iki katlı apartman bulunduran yeni tipte bir bina yaptırmıştır. 1876 yılında yapımı biten binanın altında, o dönemde moda olan Paris tarzında düzenlenmiş 24 dükkân, üstünde ise 18 lüks daire bulunuyordu. Dükkânların oluşturduğu pasaja “Hristaki Pasajı”, binaya ise “Cite de Pera” adı verilmiştir.

Gösterişli bir cephe mimarisine sahip olan Çiçek Pasajı (Hristaki Pasajı-Cite de Pera), Beyoğlu’nun

en süslü binasıdır. Cephede kullanılan kadın biçimindeki sütunlar (karyatid) ve en üst katın orta bölümüne yerleştirilen saate eklenmiş insan başı, binanın en ilgi çekici yönünü oluşturur. Cephede pencerelerde kullanılan bozulmuş korint başlıkları, meyve salkımları ve pencere alınlıklarında kullanılan yapıraklar arasında bir uyum sağlanmaya çalışılmıştır. Ana girişi yuvarlak kemerli bir taç kapı süslemektedir.

İstiklal Caddesi’ne açılan ön kapıdan başka, yandaki Sahne Sokağı’na açılan bir kapısının daha olması, buraya bir pasaj kimliği kazandırmaktadır. Pasajın ilk dönemlerinde açılan dükkânlardan birkaçı, Schumacher’in fırını, Papadopoulos’un mücellithanesi, Keserciyân’ın terzihanesi, Sideris’in kürk mağazası, Vallaury ailesinin ünlü pastanesi, Nakumara’nın Japon oyuncakları mağazası, Pandelis’in çiçekçi dükkânı, Panayot Yorgiadis’in antika dükkânı, Köleyan Kuaförü, Boyacıyan Kun-

Atlas Pasajı

Halep Pasajı

duracısı, Acemyan Tütüncüsü, Teodoradis Eczanesi, Yorgo'nun Meyhanesi, Hristo'nun Kafesi ve Maison Parret'in yerine açılan Degüstasyon Lokantası gibi işletmeler olmuştur.

Yüzyılın başlarında bankerlik ve ticaretle iyice zenginleşen Zografos Efendi, politikaya bulaşarak Osmanlı'yı tedirgin eden faaliyetlere girişmiş; sonra da Atina'ya göç etmek zorunda kalmıştır. 1908 yılında binanın mülkiyeti, daha sonra II. Abdülhamit'in Selanik'e sürgüne gönderilmesinde baş rolü oynayacak olan Sadrazam Mehmet Sait Paşa'ya geçmiştir. Paşanın üç çocuğu üst kattaki apartman dairelerinde oturmuşlar; pasaj da bir ara “Sait Paşa Geçidi” adını almıştır. Mütareke yıllarında ise pasajdaki küçük dükkânlara çiçekçiler yerleşmeye başlamıştır. Ekim Devrimi'nde Rusya'dan kaçan Beyaz Rus kadınları, baronesler ve düşesler de burada çiçek satanlardan bazıları olmuş-

Avrupa Pasajı

tur. 1930 yılında Cite de Pera günlük çiçek mezat yeri olarak da kullanılmaya başlanınca, Beyoğlu'ndaki çiçekçiler pasaja toplanmış ve pasajın adı Çiçek(çiler) Pasajı'na dönüşmüştür. 1940'lı yıllardan başlayarak açılan birahane ve meyhaneler ise bir süre sonra pasajın görünümü ve kimliğini değiştirmiştir. Pasajın ilk meyhanesini açan Yorgo Efendi olmuştur. 1950'lerde çiçekçiler yan taraftaki Balık Pazarı'na taşınmışlar; Krepen Pasajı ve Balık Pazarı'ndaki içkili mekânlar da pasaja gelip yerleşmişlerdir. İşte bundan sonra Çiçek Pasajı tümüyle içki içilen, özellikle de bira tüketilen küçük restoran ve meyhanelerin bir arada bulunduğu bir pasaj konumuna gelmiştir ve geriye çiçeğin sadece adı kalmıştır.

Zaman içinde pasajın duvarlarındaki çatlaklar, 10 Mayıs 1978'de tarihi pasajın büyük kısmının çökmesine neden olmuş ve enkaz altında kalan 12 kişi yaşamını yitirmiştir. Bundan sonra pasaj 10 yıl kadar ortada kalmış; ilerleyen dönemde, İstanbul Belediyesi ve Çiçek Pasajı'nı Güzelleştirme ve Yaşatma Derneği'nin el ele vermesiyle, özgün haline uygun olarak resto-

re edilmiş ve 1988'de yeniden kullanıma açılmıştır. 2005 Aralık ayında ise tarihi binanın son bakım ve yenileme çalışmaları yapılmıştır. Çatı ve diğer tüm görsel öğeler yeniden elden geçirilerek aydınlık, ferah ve hoş bir ortam oluşturulmuştur. Eski işletme sahiplerinin resimleri, pasajın müdavimlerinden ünlü gurme, mimar ve yazar Aydın Boysan'ın resmi ve akardeoncu Madam Anahit'in resmi, pasajın duvarlarını süslemektedir.

Beyoğlu Güzelleştirme Derneği'nin gerçekleştirdiği bir ankette geçen “Beyoğlu denilince akla ilk ne geliyor?” sorusuna verilen yanıtlarda Çiçek Pasajı birinciliği almıştır. Müdavimlerinin, bir bardak biranın enerjisine gereksinimi olanların ve rakı masasında memleketi kurtarmaya çalışan akşamcıların mekânı olan Çiçek Pasajı, gerek o sempatik, dünyevi atmosferiyle, gerek eklektik göz kamaştırıcı binasıyla, yalnız İstanbul'un incilerinden biri değil, Türk turizminin de önemli mekânlarından biridir. Eğlencenin ve hareketin çoğu arka sokaktaki Nevzade'ye kaymış olsa da, burası hâlâ bir şeyler içip sohbet etmek isteyenler için popülerdir.

Çiçek Pasajı'nın yanındaki Sahne Sokağı'nda da kokoreç ve midye tava yemek ya da renkli dükkânlarının önünden alışveriş yapmadan bile geçmek çok keyiflidir. Bu arada, anlatılanlara göre vaktiyle Beyoğlu'nun en güzel pasajı olan **Crespin (Krepen) Pasajı**'nın yerinde, bugün bir sahaflar çarşısı olan **“Aslıhanlar Pasajı”** vardır ve o da tıpkı Avrupa Pasajı gibi Sahne Sokağı'na açılmaktadır.

Sağda Çiçek Pasajı'ndan sonraki Sahne Sokağı (Balık Pazarı)'nı ve tarihi Beyoğlu Posta ve Telgraf Merkezi'ni geçince caddeyi kesen Meşrutiyet Caddesi'nin başına geliyoruz. Biraz sağa doğru ilerleyince yeni durağımızın kapısının önündeyiz.

AVRUPA PASAJI (Meşrutiyet Caddesi No. 8)

Sekizinci durağımız Meşrutiyet Caddesi'yle Sahne Sokağı'nı birbirine bağlayan ve Aslıhan Pasajı'nın bitişiğinde bulunan Avrupa Pasajı, Ermeni tüccar Onnik Düz tarafından Avusturyalı Mimar D. Pulgher'e inşa ettirilmiş ve 9 Mart 1874 tarihinde açılmıştır. Avrupa Pasajı, bitişik dükkânların vitrinleri arasına -bir zamanlar elektrik olmadığı için önlerine havagazı lambaları yerleştirilmiş- insan boyunda aynalar konulduğu için, “Aynalı Pasaj” olarak da bilinmektedir. Avrupa Pasajı, 1870 Büyük Be-yoğlu Yangını sırasında ünlü Naum Tiyatrosu'yla birlikte yanan “Palais des Fleurs” (Çiçekler Sarayı Otel)'ün yerinde, yangına dayanıklı Malta taşı kullanılarak yapılmıştır. Döşemesi ise Trieste taşındandır.

Londra'daki ünlü Burlington Arcade'in ve Paris'teki Boulevard Haussmann üzerindeki kapalı pasajların bir benzeri olan Avrupa Pasajı'nda, açıldığı günlerde kuaförler, ayakkabıcılar, lambacılar, ibrişimciler, terziler, iplikçiler ve çiçekçi Sabuncakıs'ın bir şubesi yer almıştır. Avrupa Pasajı, mimari konumu kadar, çatısını süsleyen renkli, orijinal vitraylarıyla da ün kazanmış-tır. 20 Kasım 2003 tarihinde El Kaide teröristlerinin İngiltere Başkonsolosluğu girişi önünde patlattıkları bomba, çevredeki binalarda oluşturduğu büyük hasarla birlikte, ne yazık ki Avrupa Pasajı'nın tepesindeki yaklaşık bir buçuk yüzyıllık tarihi vit-rayları da paramparça etmiştir. Bir daha bu vitraylar yerlerine konulamamıştır.

Alt katında 22 mağaza, üst katlarda da üç büro bulunan 56 metre uzunluğundaki pasajın içindeki, başlıkları dışarıya taşan gömme sütunlar, kemerli ikiz pencereler, dükkânlar arasın-daki nişlerde bulunan değişik meslekleri simgeleyen kadın heykelleri, yapıyı adeta bir sanat galerisi haline getirmekte; içinde dolaşanları, yüzyılın başlarındaki Beyoğlu'nun gizemli köşelerinden birine doğru götürmektedir. Avrupa Pasajı, Beyoğlu'ndaki en eski pasajlardan biri olarak, yabancıların da ilgisini çekmekte; tavan ve duvar süslemeleriyle belirgin bir Rönesans

tarzını yansıtmaktadır. İstanbul'un bu güzel pasajı içinde anti-ka ve hediyeelik eşya satan turistik dükkânlar bulunmaktadır.

Pasaj, bir dönem mülk sahibi olan Emlak ve Eytam (Emlak Kredi) Bankası tarafından 1929 yılında hazineye satılıp dev-redilmiştir. 1989'da iyi bir tadilat geçiren binanın üst katı, geçtiğimiz yıllarda Bağlam Yayıncılık tarafından satın alınıp düzenlenmiş; bir de toplantı salonuna kavuşturulmuştur. Son zamanlarda ***Türk Klinik Mikrobiyoloji ve Enfeksiyon Hastalık-ları Derneği***, İstanbul'daki aylık bilimsel toplantılarında, üye-lerini burada bir araya getirmektedir.

Ayrıca bir zamanlar Avrupa Pasajı'nın Meşrutiyet Caddesi üzerindeki kapısının karşısından girilerek İstiklal Caddesi'ne çıkılabilen ters L şeklindeki bir geçit olan sokak, bugün yalnız İstiklal Caddesi'nden girilebilen **“Tütüncü Çıkmaızı”** haline gel-miş ve pasaj özelliğini yitirmiştir.

Yeniden İstiklal Caddesi'ne dönüyoruz ve ilerleyerek sağda yeni durağımızın önüne geliyoruz.

AZNAVUR PASAJI (İstiklal Caddesi No. 108)

Dokuzuncu durağımız Aznavur Pasajı, İstiklal Caddesi'ne cepheli olarak 1893 tarihinde Hovsep Aznavur tarafından inşa edilmiştir. Bir ucu Meşrutiyet Caddesi'ne açılan bir pasaj olarak inşa edilmişse de, günümüzde hem İngiliz Başkonsolosluğu'na açılan bu kapı kapatılmış, hem de binanın cephesi örtülmüş durumdadır. Pasaj, 1989 ve 1993 yıllarında yapılan tadilatla bugünkü halini almıştır. Yapı Kredi Kültür Sanat Binası'nın kar-şısında bulunan dokuz katlı Aznavur Pasajı İtalyan mimarisinin izlerini taşımaktadır. Pasajın mimari değeri yüksek olan “art nouveau” stilindeki dar kapısından içeri girilince yüksek tavanlı neoklasik sütun başlıklarının süslediği geniş mekânları olan bir yer ortaya çıkmaktadır. Üst katlarda ilk üç kat cumba şeklinde bir konsolla öne çıkmıştır; dördüncü kattan itibaren ise bu kon-sol balkona dönüşmektedir. Pasajda 28 mağaza bulunmakta-dır; hediyeelik eşya, oyuncak, şapka, ayakkabı ve giysi satılan dükkânların yanı sıra yabancı dil kursu, spor salonu, saat ta-mircisi, tütüncü ve berber gibi işyerleri de vardır.

Sağda biraz ileride yeni durağımızın önündeyiz.

HACOPULO PASAJI (İstiklal Caddesi No. 116)

Onuncu durağımız İstiklal Caddesi'yle Meşrutiyet Caddesi arasında ortası avlulu olan Hacopulo Pasajı, 1850'lerde inşa edilmeye başlanmış ve 15 Nisan 1871 tarihinde törenle açıl-mıştır. 1980'den sonra resmi adı önce Danişman Geçidi, sonra Han Geçidi olmuştur. İstiklal Caddesi'ne bakan cephe süsle-melerinde neoklasik öğeler öne çıkmaktadır. Meşrutiyet Cad-desi'ne bakan cephesi ise iyice yıpranmış durumdadır. Pasajın İstiklal Caddesi girişi, Yapı Kredi Kültür Sanat Binası'nın; Meş-rutiyet Caddesi girişi ise İngiltere Başkonsolosluğu'nun karşı-sındadır. Pasajın üçüncü kapısı ise Meryem Ana (Panayia İsodi-on) Rum Ortodoks Kilisesi'nin avlusuna açılmaktadır. Hacopulo Pasajı, dörder katlı üç ana kâgir yapısı, ortası avlulu T geçidiyle üstü açık pasaj türünün tipik bir örneğidir. İstiklal ve Meşru-tiyet Caddeleri'nin girişleri iki kâgir yapının altından geçtiği için üstleri kapalıdır. Bir dönem konut olarak kullanılmış olan pasajın üst katları, günümüzde büro ya da depo olarak kulla-nılmaktadır. Pasajın ortasındaki avlu Yalıköy (Podima) çakılıyla kaplanmıştır. Gelip geçenler pasajdaki kahvehanenin açık hava bölümü gibi olan avludaki banklarda dinlenebilmektedir.

Pasajı kimin inşa ettirdiği hakkında farklı bilgiler vardır. Adını ilk sahibi zengin Rum tüccar M. Hacopulo'dan ya da İstanbul'un ünlü Rum bankerlerinden ve Adalar'ın eski belediye başkanla-rından Kiryako John Hacopulos'tan ya da Osmanlı'ya borç ve-recek kadar zengin olan Galata bankerlerinden Yorgo Zarifi Ha-

copulo'dan aldığı belirtilmektedir. Hacopulo Pasajı, İstanbul'un sanat ve kültür yaşamında derin izler bırakmış mekânlardan biri olarak tarihe geçmiştir. Pasajda, Ahmet Mithat Efendi'nin evinin altına kurduğu matbaa yer almıştır. Namık Kemal'in 1872'de 27 gün çıkarabildiği “İbret” gazetesi de bu matbaada basılmıştır. Gazete, Namık Kemal'in 9 Temmuz 1872'de yazdığı “Garaz marazdır” başlıklı yazıdan sonra kapatılmış; Ahmet Mithat Efendi ve Namık Kemal, Hacopulo Pasajı'nda tutukla-narak sürgüne gönderilmişlerdir. Fakat bu olaydan sonra pasaj Yeni Osmanlılar'ın buluşma noktası olmuştur. Pasaj, büyük şair Ahmet Haşim'in de uğrak yerlerinden biri olmuştur. Bazen gel-miş ve avludaki çay ocağında kahvesini yudumlamış; ama sık sık pasajdaki Acem lokantasında boy göstermiştir.

Namık Kemal'in müdavimi olduğu yıllarda, kuaför Valentin Kardeşler, halıcı Filipoviç, görkemli lokanta ve meyhanesiyle Kamelos, Paris somya ve karyolalarını satan Neyrat, lüks terzi Matmazel Adel, ünlü erkek terzisi Foskolo, Armao, Barbagalo ve Marengo da uzun bir süre bu pasajın saygın adları arasında yerlerini almışlardır. Sait Nahum Duhanı'nın ve Recaizade Mah-mut Ekrem'in eserlerinde söz ettikleri ünlü ayakkabı ve çizme yapımcısı Heral'ın dükkânı da burada yer almıştır. Türkiye'nin müzik tarihinde önemli bir yere sahip olan Salle Adam Musiki Mağazası burada yer almıştır. 1869'un sonlarında açılan bu mağazanın üst katı, bir dinleti salonuna dönüşmüştür. Dikran Çuhacıyan, 1874'te bu salonu Türkçe opera sahneleyebilmek için sanatçı yetiştiren bir okul haline getirmiştir. Daha sonraki yıllarda İstanbul'un ilk oda orkestrası da aynı mekânda dinle-yicileriyle buluşmuştur. 1890'da Zoli adındaki sanatçı, burayı yeniden dekore ederek bir tiyatro haline sokmuştur. Fotoğrafçı Ara Güler'in babası Dacat Güler'in eczanesi de bu pasajda yer almıştır. Pasajın dar ve uzun girişinde, kurulduğu dönemdeki gibi iplikçiler, düğmeciler ve tuhafiyeciler yer almaktadır. Pasaj-da ayrıca parfümeriden takıya, kitabevinden çantaya 40 çeşit mağaza bulunmaktadır. “Butik Katia” adlı şapkaçı, 63 yıl önce açılan ve günümüze kadar gelebilmiş tek işletmedir. Hazzo Pulo Restoran ve Şarap Evi de pasajın Meşrutiyet Caddesi'ne bakan cephesinde bulunmaktadır.

Sağda ilerleyerek Emir Nevruz Sokağı (Panayia Geçidi)'nı geçip önüne geldiğimiz sokağın başındaki levhada “Olivya” Geçidi yazıyor. Karşısında Mısır Apartmanı var.

OLIVO GEÇİDİ

On birinci durağımız olan bu geçit adını İstiklal Caddesi'nden girdikten sonra solunda yer alan ve kapısı geçide açılan Olivo Han'dan alır. Hanın kapısının üzerinde de yazılı olduğu gibi bina 1900 yılında Malta asıllı İtalyan bir aile olan Olivo Ailesi tara-fından yaptırılmıştır. Olivo Geçidi'nde “Mandabatmaz” adında sunduğu Türk kahvesiyle ünlenen bir kafe bulunmaktadır. Geç-i-din sağında bulunan ve “DeFacto Beyoğlu Cadde” mağazasına evsahipliği yapan Olivo Apartmanı ise vaktiyle Cadde-i Kebir (İstiklal Caddesi) üzerindeki dört otelden biri olan Constan-tinople Palace otelinin yerinde bulunmaktadır. Dimostenis Halas'ın işlettiği otelin altında, Türkiye'deki eczacılığın öncü-lerinden Francesco Della Suda (Faik Paşa)'nın baba mesleğini sürdüren çocuklarından birine ait bir de eczane yer almıştır. Bu binanın sağında Emir Nevruz Sokağı vardır. Onun da sağındaki Panayia Apartmanı'nın İstiklal Caddesi'ne bakan cephesinde Koska Helvacısı yer almaktadır. İnşa tarihi 1910 olarak belir-tilen bina, Panayia İsodion Rum Ortodoks Kilisesi'nin mülkü olarak Mimar Periklis Fotiadis tarafından inşa edilmiştir. Bu kilisenin kapısı ise Emir Nevruz Sokağı'nın sonunda bulunan merdivenlere açılmaktadır. Kitapçı ve kafelerin bulunduğu bu sokak, Olivo Geçidi'yle birlikte açıklığı İstiklal Caddesi'ne ba-kan bir U harfi çizer. Birbirine koşut iki sokağın kesişme noktası sayılabilecek bir yerde, adı “saraydan gelen zarafet” anlamına gelen ünlü “Rejans” lokantası yer almıştır. Ekim Devrimi'nden

sonra İstanbul’a kaçan Beyaz Ruslardan biri olan Mihail Mihai-loviç’in 4 Mayıs 1932’de açtığı ve piyano eşliğinde Rus yemek-leri sunulan bu lokantanın müdavimleri arasında Atatürk de vardı. Bina sahibiyile anlaşmazlık nedeniyle 2011 yılında kapa-nan lokanta, 2016’dan beri aynı yerde “1924 İstanbul” adıyla hizmet vermektedir.

Emir Nevruz Sokağı’ndan çıkıp yine caddenin sağındaki “Oliv-ya” Geçidi’nin önünden geçiyoruz. Sağda yeni durağımızın önündeyiz. Karşısında Sent Antuan Kilisesi var.

ELHAMRA PASAJI (İstiklal Caddesi No. 130)

On ikinci durağımız Elhamra Pasajı ya da Elhamra Hanı, İs-tiklal Caddesi’nin en görkemli binalarından biri olarak, Sent Antuan Katolik Kilisesi’nin hemen karşısında yer almaktadır. XIX. yüzyılın başlarında burada bulunan Fransız Tiyatrosu, 1831’deki Büyük Beyoğlu Yangını’nda küle dönmüş; onun ye-rinde önce 1840’ta İtalyan tipi bir tiyatro yapılmış; sonra da 1861’de buna bir lokanta ve balo salonu eklenerek ünlü “Palais de Cristal” (Kristal Palas) ortaya çıkmıştır. Binanın 1868’de geçirdiği bir tadilat sırasında arkasındaki Glavani Sokağı (gü-nümüzdeki Kallavi Sokağı)’na yapılan bir çıkış kapısı, binaya pasaj kimliğini kazandırmıştır. Beyoğlu eğlence dünyasında bir çekim merkezi olan Kristal Palas’ın 1910 yılında kapanması üzerine, bir süre Osmanlı-Avusturya Mobilya ve Halı Mağaza-sı’na ev sahipliği yapan bina, 1920 yılında Arapzade Sait Bey tarafından satın alınmış ve 1923 yılında kimi kaynaklara göre onarımdan geçirilmiş, kimi kaynaklara göre ise yıktırılarak Elhamra Pasajı yaptırılmıştır. Ancak bugün binanın İstiklal Cad-desi cephesindeki giriş kapısı dışında, başka yere açılan ikinci bir kapısı bulunmamaktadır.

Görünümünde biraz oryantalist, biraz ulusal, biraz da Endülüs çizgileri taşıyan bu eklektik yapının mimarı Vedat (Tek) Bey’dir. Elhamra Pasajı’nın Beyoğlu’ndaki Doğu esintisi taşıyan tek bina olarak, sıcak ve içtenlikli bir havası vardır. Biri bodrum olmak üzere altı katlı olan binanın süslemeleri, sütunları, kemerleri ve motifleri göz kamaştırmaktadır. Yapının beş ke-merli bir giriş katı bulunmaktadır. Asma kattan sonraki iki kat boyunca Osmanlı cumbası görünümünde konsollar vardır. Bun-ların üstünde taç kapılarda görülen alınlık işlemleri bulunur. Konsollarda kullanılan sahte sütunlar ise Batı etkisini yansı-tmaktadır. Binanın en üst katı, Yunan tapınaklarındaki gibi sekiz sütunun taşıdığı bir galeri görünümündedir. Binanın çatısından çıkma yapan saçak ise yine Vedat Tek’in yapıtı olan Sirkeci’deki Büyük Postane binasının saçığını andırmaktadır.

Elhamra Pasajı’nın içindeki Ekrem Hakkı (Ayverdi) Bey ve Konstantinos Kiriakides Efendi’nin mimarlığını yaptığı Elhamra Sineması, sezonun filmlerini gösteren caddenin öteki sinema-larından daha çok önemsenmiştir. Örneğin Charlie Chaplin’in ünlü Modern Zamanlar’ının, ilk sesli Türk filminin ve ilk kez bir Türk aktrisin oynadığı “Bir Millet Uyanıyor” filminin ilk göste-rimleri bu sinemada yapılmıştır. İki kez Atatürk’ü de ağırlayan Elhamra Sineması’nın adı, 1936’da işadamı Cevat Adapazarlı tarafından satın alındıktan sonra, Sakarya Sineması olarak de-ğiştirilmiştir. Hanın kısa sürede birkaç kez el değiştirmesinden sonra sinema, 1944 yılında yeniden Elhamra adını almış; ancak II. Dünya Savaşı’nın getirdiği bezginlik ve ekonomik koşullar nedeniyle bir türlü eski parlak günlerine kavuşamamıştır. Sine-ma, 1962’de tiyatroya dönüştürülmüş; 1973 yılına kadar bura-da dönemin önemli tiyatro topluluklarını ağırlamıştır. 1973’te yeniden sinemaya çevrilen salonun faaliyetleri, 1999 yılında geçirdiği büyük yangınla sona ermiştir. Zemin katında 17 dük-kan, üst katlarda 25 ofis bulunan pasajda, daha çok tuhafiye, konfeksiyon, çeyizlik eşya ve aksesuar mağazaları vardır. Pa-sajın içi cam bir tavanla aydınlatılmaktadır.

İstiklal Caddesi üzerindeki yolculuğumuza artık var olmayan bazı pasajların yerlerinde neler olduğunu anımsayarak devam ediyoruz.

1975 yılında açılan 20 katlı Odakule İş Merkezi’nin olduğu yerde 1870-1926 arasında hem pasaj hem mağaza olarak İstiklal Caddesi’yle Meşrutiyet Caddesi’ni birbirine bağlayan “**Bon Marché**” mağazası yer almıştır. Daha sonra onun yerini 1960’lara kadar **Karlman (Carlmann) Pasajı** almıştır. Döne-minin en rağbet gören lokantalarından Türkuaz (Turquoise) da 1926-1934 arasında burada hizmet vermiştir.

Fresco Pasajı da denen “**Passage Petit Champs**”, İstiklal Cad-desi ve Meşrutiyet Caddesi arasındaki Pinto Apartmanının bir bölümünü XIX. yüzyılın sonlarında satın alan Aslan Fresco’nun binanın altına yaptırdığı ve Eczacı Sokağı aracılığıyla iki cad-deyi birbirine bağlayan bir pasaj olmuştur. Bugün pasajın ye-rinde bir çıkmaz sokak (Deva Çıkmazı) vardır.

İtalyan D’Andria ailesi tarafından 1882 yılında inşa ettirilen **D’Andria Pasajı**, Meşrutiyet Caddesi’yle İstiklal Caddesi’ni bir-birine bağlamıştır. Günümüzde “**Terkos Çıkmazı**” olarak bilinen Hollanda Başkonsolosluğu’nun karşısındaki bu pasaj, seri sonu tekstil ürünlerinin satıldığı yalnız İstiklal Caddesi’nden girilen bir çıkmaz sokak haline gelmiş ve pasaj niteliğini yitirmiştir. Ön cephesi Meşrutiyet Caddesi’ne bakan bina ise Sağlık Bakanlığı Beyoğlu Göz Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nin Beyoğlu Semt Polikliniği ve Beyoğlu 6 No’lu Aile Sağlığı Merkezi olarak kulla-nılmaktadır.

Sağda Odakule, Deva Çıkmazı ve Terkoz Çıkmazı’ndan sonra Balyoz Sokağı’nı da geçerek yeni durağımızın önüne geliyoruz. Karşısında Santa Maria Draperis Kilisesi ve Rusya Başkonso-losluğu var.

SURİYE PASAJI (İstiklal Caddesi No. 166)

On üçüncü durağımız Suriye Pasajı, İstiklal Caddesi’nin ba-şında Rusya Federasyonu Başkonsolosluğu’nun karşısındadır. 1901 yılında Suriye kökenli Hasan Nalbuni Paşa ve dayısı Meh-met Abut tarafından Mimar Demetre Th. Bassiladis’e inşa etti-rilmeye başlanan Suriye Pasajı’nın yapımı 1908 yılında tamam-lanmıştır. Neoklasik üsluptaki bu yapının İstiklal Caddesi’nden girilen ön kapısından başka sağlı sollu olarak Gönül Sokağı ve Orhan Adli Apaydın Sokağı’na açılan birer kapısı daha vardır. Yapısal olarak giriş katı işletme, üst katları apartman olarak tasarlanmış ilk binadır. Ayrı olarak yapılan üç bina birbirine sonradan bağlanmıştır. Bir diğer öne çıkan özelliği ise elektrik ve havagazı sistemine saraydan önce sahip olan binalardan olmasıdır.

1911 yılında burada sessiz filmler gösterilen Cine Central (Santral Sineması) açılmıştır. Beyoğlu’nun lüks, parfüm kokan, tertemiz sinemalarına göre daha ucuz ve salaş bir sinema ol-muştur. Oldukça eski filmler gösterilmiştir. Adı 1925’te Şafak, 1928’de Cumhuriyet olan sinema Zafer Sineması adını taşıırken kapanmıştır. 1874’ten 1964’e kadar Fransızca yayımlanan Stamboul (İstanbul) gazetesinin matbaası bu pasajda yer al-mıştır. Apoyevmatini adlı Rumca gazete de 2014 yılına kadar burada yayımlanmıştır. Pasajda sayısı sınırlı olan dükkânlarda ikinci el giysi, antika, kürk ve deri eşya satılan dükkânlar bu-lunmaktadır. Ayrıca ziyaretçilerin alçak taburelerde çaylarını yudumlayabildikleri bir de çayevi bulunuyor.

Sağda Gönül Sokağı’nı geçtikten sonra, Asmalı Mescit Cadde-si’ne gelmeden önce yeni durağımızın önündeyiz.

PASSAGE MARKİZ (İstiklal Caddesi No. 172)

On dördüncü durağımız olarak eski Beyoğlu’nun simgesi olan bu pasaj, 1840’ta Şark Pasajı adıyla açılmıştır. Kemerli girişi

üzerinde Şark Aynalı Çarşı ve “Passage Oriental” adları yer alan pasajda sağlı sollu dükkânlar sıralanmıştır. İstiklal Cad-desi’yle Asmalı Mescit Sokağı’nı birbirine bağlayan bugünkü pasaj binası farklı dönemlerdeki tadilatlardan geriye kalan bi-nadır. Pasaj, 1992 yılında kapanmış; İstiklal Caddesi cephesin-deki ünlü Markiz Pastanesi ise yerini korumuştur. Gerek Markiz gerekse onun yerinde olan ve 1940 yılında taşınan “Lebon”, dönemlerinin en iyi pastaneleriydi. Eşsiz “art nouveau” çini panoların yer aldığı salon, yıllar boyu yazarların, sanatçıların ve aydınların buluşma noktası olmuştur. 2003 yılında restore edilen pasaj, adı “Passage Markiz” olarak yeniden açılmışsa da 2013’te yine kapanmıştır. Günümüzde bakımsız ve harap durumdadır. Markiz Pastanesi ise dördüncü ve son değişimini Yemek Kulübü olarak yaşadıktan sonra 2016 yılında kapanmış-tır. O da boş durmaktadır.

Sağda meyhaneleriyle ünlü Asmalımescit Caddesi’ni geçtikten sonra, sınırını Müeyyet Sokağı’nın çizdiği son durağımıza ulaşı-yoruz. Karşısında İsveç Başkonsolosluğu var.

NARMANLI HAN PASAJI (İstiklal Caddesi No. 180)

On beşinci durağımız İstiklal Caddesi’nin başında Tünel Meydanı’na yakın bir yerdeki Narmanlı Han olarak da bilinen Narmanlı Yurdu, yakınlarda bir sanat ve tasarım mekanı olarak restore edilen Botter Apartmanı (Casa Botter)’nin ve onun ya-nındaki İsveç Başkonsolosluğu’nun tam karşısında bulunmak-tadır. Bu binanın yapılış tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Muhtemelen XIX. yüzyılın ilk yarısında yapılmış olmalıdır. Bazı kaynaklara göre İtalyan Fossati Kardeşler’in 1837 tarihinde İstanbul’a gelişlerinde gerçekleştirdikleri ilk yapıdır.

Bina bir kervansaray planına sahiptir. Odalar, ortadaki bir avlu-nun çevresine iki katlı olarak sıralanmıştır. Neorönesans üslu-bunda ve bir kale görünümünde inşa edilmiş olan Narmanlı’nın girişi, yuvarlak kemerli bir kapı ve kapının üstüne açılmış üç dikdörgen pencereden oluşmaktadır. Binanın çatı saçakları nor-mal girişten 1-1.5 metre daha dışarı çıkmıştır. Bu saçak, İstiklal Caddesi’ne bakan cephede bağımsız olarak duran altı sütunla taşınmaktadır. Bu sütunlar iki kat boyunca yükselmektedir.

Yapı, XIX. yüzyıl başından 1845’e Rus Elçiliği, 1845’ten 1923’e ise Rus Konsolosluğu olarak kullanılmıştır. 1930’ların başların-da burada SSCB’ye ait ticaret amaçlı bürolar açılmıştır. 1933 yılında bu büroların taşınmasıyla yapılar topluluğunu Sıtkı ve Avni Narmanlı kardeşler satın almıştır. Narmanlı Kardeşler av-luya ikinci bir giriş sağlamak ve avlu içindeki yaya sirkülasyo-nunu artırmak amacıyla Sofyalı Sokağı cephesine ikinci bir kapı açmışlardır.

Bundan sonra Narmanlı Han hem bir ticaret merkezi hem de sanatçılara kiraya verilen bir pansiyon işlevi görmüştür. Şair ressam Bedri Rahmi Eyüboğlu, ressam Aliye Berger ve hey-keltıraş Dr. Karol gibi ünlü sanatçıların atölyelerinin yanı sıra Ulus gazetesinin temsilciliğine mekân olmuştur. Yazar Ahmet Hamdi Tanpınar da yine binanın meşhur sakinleri arasında yer almıştır. Haldun Taner’in anlattığına göre, “Uzun zaman bura-da bir küçük dairede oturdı. Burada en sevdiği şey, ortasında çiçek tarhları bulunan ve ilkbaharda mor salkımlarıyla doğayı şehrin ta göbeğine getiren bahçeydi”. Narmanlı’da bir zamanlar ünlü Antonie Visconti’nin konfeksiyon mağazası da yer almıştır.

Binaya üç kat eklenmesini öngören Anıtlar Kurulu’ndan da geçen restorasyon projesi hakkında 2001’de sivil toplum kuru-luşlarınca açılan davada mahkemece yürütmeyi durdurma kararı verilmiş; uzun süre boş ve kapalı kalan yapılar topluluğu 2014 başında bir kozmetik firmasına satıldıktan sonra, onay alınarak 2016’nın ilk günlerinde restorasyona başlanmıştır. Bu arada Narmanlı Han’da yapılanların restorasyon değil, yeniden yapım olduğu, binanın özgün dokusunun bozulduğu ve aslına sadık

Elhamra Pasajı

kalınmadığı sık sık dile getirilmiştir. Eleştirilerin odak noktasını Narmanlı Han’ın beton yığınına dönüşmesi ve yeşilliğin kalma-ması oluşturmuştur. Sonunda yenilenmesi tamamlanan Narman-lı Han, özellikle pastane, kafe ve pub da dahil olmak üzere çeşitli yeme içme mekanları ve İstiklal Caddesi cephesindeki kozmetik mağazasıyla birlikte 2018’de kullanıma açılmıştır.

KAYNAKLAR

- Akıncı T. *Beyoğlu: Yapılar, Mekanlar, İnsanlar (1831-1923)*. 2. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2018.
- Bayar G. *Resimli İstanbul Apartmanları*. İstanbul: İstanbul Büyük-şehir Belediyesi, 2023.
- Büyükünâl F. *Beyoğlu: Bir Zaman Tüneli*. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2016.
- Farajova T, Kılıç MS. *İstanbul Apartmanları: Hikayeleri ve Anıları İle Beyoğlu*. 3. Baskı. İstanbul: Fabrika Yayıncılık, 2022.
- Freely B, Freely J (Türedi Y, çeviren). *Galata, Pera, Beyoğlu: Bir Bi-yografi*. 8. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2023.
- Gülersoy Ç. *Tepebaşı: Bir Meydan Savaşı*. İstanbul: İstanbul Büyük-şehir Belediyesi, 1993.
- Hürel H. *İstanbul’u Dinliyorum Gözlerim Açık! Bir İstanbul Kültürü Kitabı*. 2. Baskı. İstanbul: Dharma Yayınları, 2005.
- Kütükcü T. *Bir Beyoğlu/Pera Hatırası: Romansı Kent Monografisi*. İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2021.
- Öncel AD. Beyoğlu’nda çok işlevli yarı kamusal/özel mekânların kentsel dokuya eklenlenmeleri üzerine tipomorfolojik bir okuma; pa-sajlar, geçitler, çıkmazlar, siteler. *Megaron*. 2022; 17(2): 313-40.
- Özyalçiner A, Sezer S. *Öyküleriyle İstanbul Anıtları*. İstanbul: İs-tanbul Büyükşehir Belediyesi, 2023.
- Pekin F. *İstanbul: Şehrin Sırları*. İstanbul: Alfa, 2018.
- Tuna T. *Taksim’den Tünel’e Adım Adım Beyoğlu*. 2. Baskı. İstanbul: E Yayınları, 2015.
- Türker O. *Pera’dan Beyoğlu’na: İstanbul’un Levanten ve Azınlık Semtinin Hikayesi*. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2016.
- Uslu M. *Yürüyerek İstanbul*. İstanbul: Mona Kitap, 2018.

Asiye Yir

dryirasiye@hotmail.com

Çanakkale Savaşı ve Avustralya

Çanakkale Savaşı veya Çanakkale Muharebeleri, I. Dünya Savaşı sırasında 1915-1916 yılları arasında Gelibolu Yarımadası'nda Osmanlı İmparatorluğu ile İtilaf Devletleri arasında yapılan deniz ve kara muharebeleridir. İtilaf Devletleri; Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'u alarak İstanbul ve Çanakkale boğazlarının kontrolünü ele geçirmek, Rusya ile güvenli bir erzak tedarik ve askeri ikmal yolu açmak, başkent İstanbul'u zapt etmek suretiyle Almanya'nın müttefiklerinden birini savaş dışı bırakarak İttifak Devletleri'ni zayıflatma amacıyla ilk hedef olarak Çanakkale Boğazı'nı seçmişlerdir. Ancak saldırıları başarısız olmuş ve geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Kara ve deniz savaşı sonucunda iki taraf da çok ağır kayıplar vermiştir.

Avustralya gezi planım için Avustralya ile ilgili kitap araştırırken 18 Mart Çanakkale Zaferi'ne denk gelmesi vesilesiyle Mus-

tafa Balbay'ın "Çanakkale'den Avustralya'ya Anzak Türkleri" kitabı oldukça ilgimi çekti ve okumaya başladım. Tarihimizde çok önemli yeri olan savaşın izleri ve coğrafik detaylar faydalı bilgiler eşliğinde bir solukta okunacak şekilde anlatılmıştı. Seyahatim sonrası bu deneyimi yazmak ve sizlerle paylaşmak isteği oluştu. Ancak savaş, ülkemiz ve Avustralya ile ilgili o kadar çok söylenebilecek söz vardı ki ben sizlerle daha çok Çanakkale Savaşı'nın Avustralya'daki etkilerinin anlatıldığı kısımları paylaşmaya çalışacağım.

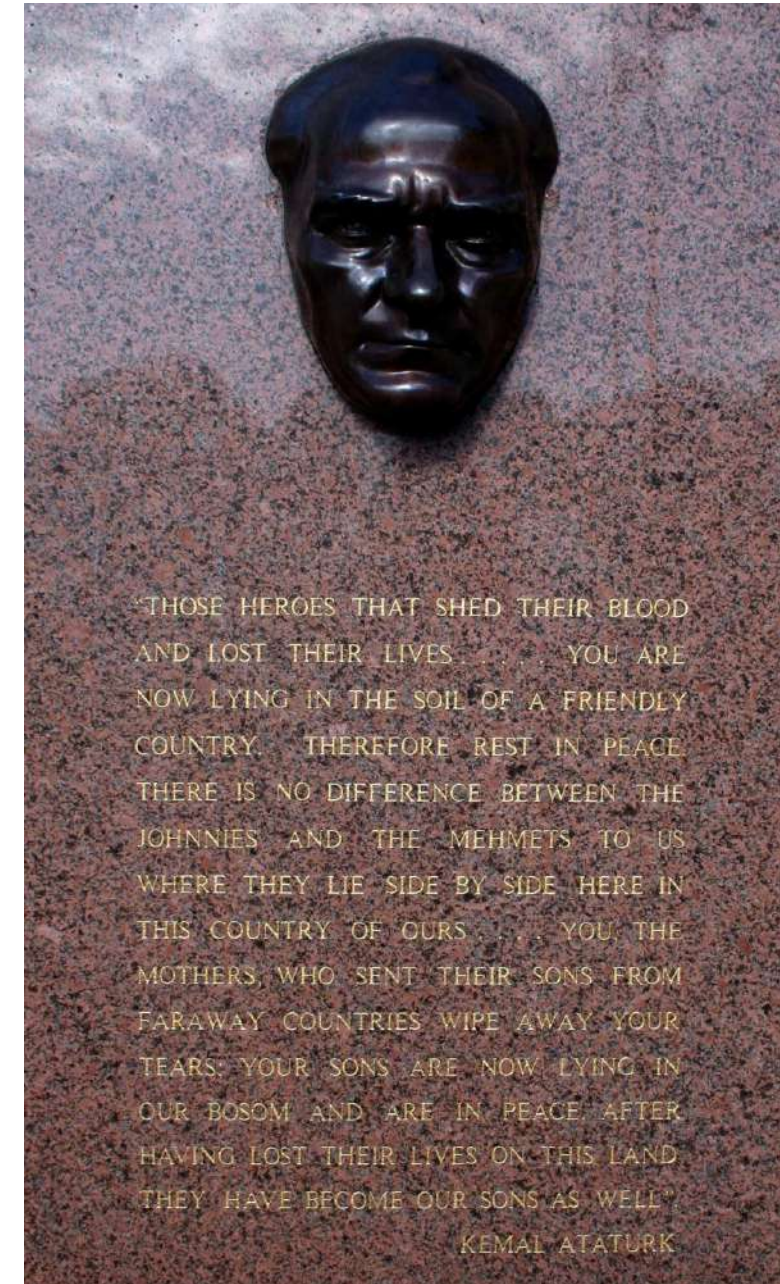
Savaş ile ilgili sadece Mustafa Kemal Atatürk'ün şu sözünü "Size ölmeyi emrediyorum" hatırlatmak isterim. Savaş'ta bizim için belki de kitabın başlangıç kısmındaki "Atatürk'ün bu deyişinden daha yaşamsal bir şey yoktu" sözünü paylaşarak bahsetmek istediğim kısımlara değineceğim.

Avustralyalılar 1915'te binlerce kilometre öteden gelip Çanakkale Boğazı'na arkadan dolanmaya girişmiş ya... Yıllar sonra Türkler de Anadolu'dan çıkıp Avustralya'ya sefer eylemişler. 1967'de Avustralya hükümeti ile Türkiye arasında anlaşma yapılmış ve Türkler bu topraklara ayak basmış. Onlar İngiltere hatırına, bizimkiler ekmek parası için... Bu kitabın omurgasını da bu oluşturuyor. Avustralya'dan Çanakkale'ye gelenlere karşı, deyiş yerindeyse Çanakkale'den Avustralya'ya gidenler!

Anzak; Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere'nin okyanus ötesindeki ülkelerden kurduğu askeri birliklerin kısa adıdır. Asıl açılımı "Avustrian and New Zeland Army Corps" olan 'AN-ZAC' ordusu Gelibolu'dan sonra Uzak Doğu, Hint Okyanusu ve Güney Kore'de de görev yapmıştır.

1915'de 24 Nisan'ı 25 Nisan'a bağlayan gece sabaha karşı iki ülkeden alınıp, bir süre Mısır'da eğitilen Anzak birlikleri Gökçeada açıklarından gemiyle Anzak koyuna getirilmiş ve çıkarma başlamıştı.

Konu Çanakkale olunca Avustralya 'da yaşanmış bir olayı da aktarmalıyız. 1914'de Broken Hill kentinde çalışan Molla Abdullah ve Gül Mehmet adında iki Osmanlı , İngilizlerin Osmanlı'ya savaş açtığını öğreniyor. Çok kızıyor ve şu karara varıyorlar; "Mademki Avustralyalılar Türklere karşı savaşacak; biz de onlara savaş ilan edelim." Kimi gönüllü askerlerin buradan maden trenleri ile liman bölgelerine taşındığı söyleniyor. En azından onları durdurmuş oluruz. Bizimkiler mesleklerinden iyi

Atatürk'ün Anzak askerlerine atfen sözleri

para kazandıkları için silah ediniyor ve strateji belirliyor. Resmi savaş ilanı için tarih olarak 1 Ocak 1915'i seçiyorlar. Bölgede gelenektir, yeni yılın ilk gününde Broken Hill halkı ailecek pikniğe gider... Saldırı bu trene yapılır, bir süre çatışma olur. Molla Abdullah ve Gül Mehmet hayatlarını kaybeder ve üzerlerinden şu not çıkar: "Kimsenin etkisinde kalmadan bu saldırıyı planladık." Olay daha sonra, "İki Türk'ün Avustralya'ya savaş ilanı" başlığıyla gazetelere konu olmuştur.

Sidney'de Hyde Park'ın baş köşesinde Anzak Anıtı var. Anıtın ortasındaki 4 köşenin ilk bölümü tanıdık; "Gallipoli 1915." Öteki bölümler Anzakların daha sonra gittiği diğer bölümleri temsil ediyor. Gallipoli'nin önünde sönmeyen bir meşale var. Anzaklar arasında yapılan araştırmalara verilen yanıtlar Çanakkale'ye başta ne için geldiklerinin tam olarak farkında olmadıklarıydı. Sadece savaşa değil Türklere de yabancıydılar. Savaşın başlaması ve ilerleyen aylarla beraber izlenimler de değişiyordu. Avustralyalı bir albay "Siperlerdeki Yaşam ve Türkler" başlıklı yazısında şöyle diyor: "Türkler çok dürüst savaşçılar. Kahramanlık ve cesaretleri tartışılmaz, işkence, zulüm ve dum dum kurşunu konusundaki tüm iddialar yalandır. Geçen gün, yanlışlıkla atılan bir şarapnel ile Kızılhaç katırlarından birisini öldürdüler. Anında özür dilediler. Daha önce de yaralılarımızla ilgilendiler. Onları kıyıya bırakıp bize haber verdiler. Burada hiçbirimizin, Türklere karşı büyük bir düşmanlık beslediğini sanmıyorum..."

Avustralyalı savaş muhabiri Bean, günlüğünde Gelibolu'dan çekilme gecesini şöyle anlatıyor; " Saat 3.20; Türkler sonunda ele geçiremeyecekleri yeri, bizim sessizce terk edişimizle ele geçirdiler. Belki de sonuçta elde ettiğimiz en büyük başarı, onların haberi olmadan, buraları sessizce onlara bırakmamız olmuştur.

Gelibolu'nun denizi, karası, havası, rüzgarı Anzakları aynı zamanda şair yapmış. Çanakkale Savaşları süresince Anzak askerleri tarafından hazırlanan Anzak Kitabı'nda yer alan "Ege Rüzgarı" başlıklı bir asker şiiri:

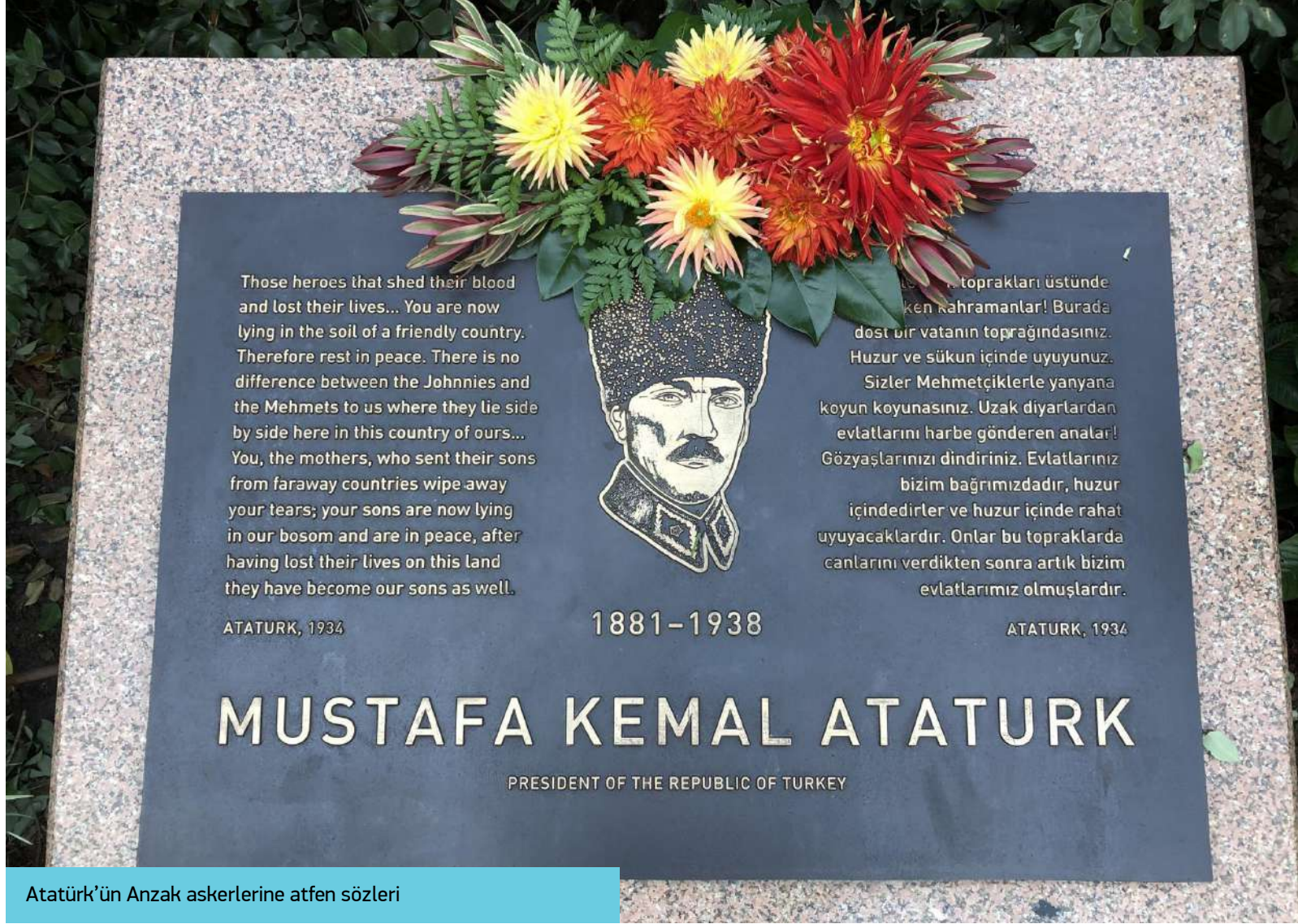
Limni'nin rüzgarları,
Çok güçlü eser kışları.
Bu inatçı rüzgarların,
Yoktur bir başka benzeri.

Köşelerde dolanır, kaybolup çıkar
Uğuldar tepeler arasında;
Taşırp alır sütünü çayın
Savurur bağlarını potinin.
Bu mu yumuşak Ege rüzgarı?

Canberra Atatürk Barış Parkı

Byron'ın delicesine aşık olduğu, Yamaçlarda kıvrılarak yükselip içimizi dışımıza getiren

İlahi bir buluşu mu Tanrı'nın yoksa, Esintili bir hoş geldin diyebilme için üçüncü tugaya...

Canberra'daki Atatürk Barış Parkı

Çatışmalardan yetmiş yıl sonra, Anzak birliklerinin çıkarma yaptığı yer Türk Hükümeti tarafından “Anzak Koyu” olarak tanınmıştır. Avustralya Hükümeti de bu jسته karşılık olarak Atatürk Anıtı'nın çevresinde bir bahçenin yapımına başlamıştır. Türk ve Anzak askerlerin savaş boyunca sergiledikleri üstün çaba ve kahramanlık gösterilerinin anısına inşa edilen yapı, Anzak Bulvarı'nda bir düşman asker anısına hazırlanmış olan tek anıttır. Anıt, dönel bir zemin üzerinde hilal biçimindeki bir duvardan oluşmaktadır. Duvar biçimi Türk bayrağındaki hilal ile beş köşeli yıldızı andıran anıtın ortasında Gelibolu'dan getirilmiş toprağın saklandığı bir zaman kapsülü bulunmaktadır. Atatürk'ün büst üzerinde yazılı şu sözleri savaşın bedelinin ne olduğunu açıkça belirtmesi açısından önem taşımaktadır:

“Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada dost bir vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükun içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız bizim bağrımızdadır, huzur içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.”

Anıtın çevresi, Gelibolu'daki “Yalnız Çam”dan alınan tohumlarla yetiştirilen Halep çamlarıyla kaplıdır.

Sidney Hyde Park

Avustralya'nın pek çok kentinde RSL adı verilen, Türkçede karşılığı “Gaziler Derneği” olarak anılabilecek pek çok kurum var. Başlangıçta Anzakların ardılları ve sempati besleyenler üyemiş. Sonra tüm Avustralyalılara açılmış. Başka ülkeden olanlar alınmıyormuş. Avustralya'da toplam sayıları 150 bini bulan Türkler zamanla bu demeklere girip çıkmaya çıkmaya başlamış. Önce yadırganmışlar. Ancak sonraları Çanakkale Savaşları sırasında yaşanmış, karşılıklı insanlığa ilişkin kimi anılar öne çıkmış. Derken, Atatürk'ün sözü birleştirici olmuş ve Türkler'i de üye almaya başlamışlar.

Sidney'de her yıl 25 Nisan'da düzenlenen Anzak yürüyüşüne bu yaklaşım için de Türkler de katılıyormuş. Bayrağımızla ve çiçeğimizle...

RSL'DE aktif Türkler der ki: Biz Çanakkale için Türkiye Cumhuriyeti'nin önsözü diyoruz... Orada binlerde evladımızı kaybettik ama iki şey kazandık; Vatan ve Mustafa Kemal diyoruz...

Onlar da Çanakkale'den zafer çıkarmışlar... Diyorlar ki; muhteşem şekilde çekildik... Ulusal bilincimiz Çanakkale'de oluştu!

Sizlere elimden geldiğince kitabın önderliğinde Çanakkale Savaşı'nın Avustralya'da halen devam etmekte olan etkilerini yazmaya çalıştım. Eminim ki benim sizlere iletemediğim ya da halen söylenmemiş ve paylaşılmayı bekleyen çok şey var. Hergün bir yazı açtığımda yeni birçok şey öğreniyorum ve bu dostluk hergün daha fazla etkiliyor. Dostluğumuz üzerine yeni sözler duymak dileğiyle...

Kaynaklar:

1. Çanakkale'den Avustralya'ya Anzak Türkleri, Mustafa Balbay, 2009
2. Wikipedia

Sabuha Akdemir

sabuha34_akdemir@hotmail.com

Döngü

Sevgimin gururuma baskın geldiği günlerin birinde tuhaf bir rüyanın sabahına uyandım. Rüyamda daha önce hiç görmediğim bir ülkede, o ülkenin hiç tanımadığım insanlarıyla hayat mücadelesi içinde, onlar gibi ve onlar kadar mutsuz bir halde debeleniyordum. O ülkede tüm kadınlar ve tüm erkekler karın tokluğuna, uzun saatler boyunca ne olduğunu şimdi pek hatırlayamadığım bir işte çalışıyorlar. Mesai bitip de çıkma vakti gelince kimsede başka bir şey yapma, hatta yürüme mecali bile kalmamış oluyor. Çalışma binasının karşısında, üstünde kocaman demir bir köprü olan deniz mi, göl mü nehir mi olduğu belirsiz bir su birikintisi var. Mutsuz ülkenin bütün insanları yorgun zihinlerini köprüye doğru sürüklüyor adeta ama hiçbirinin köprüye çıkmaya hali yokmuş gibi hepsi kendini üstündeki kalın kalın kıyafetlerle suya bırakıyor. Yüzmeye mi yürümeye mi çalıştıkları anlaşılmıyor, daha çok sürükleniyor gibiler. Birden kirlı sular yorgun insan bedenleriyle doluyor. Ben demir köprünün üstünde demir korkuluklara yaslanmış çok sıradan bir şey izler gibi izliyorum bu manzara-yı (Mostar'dan Neretva'yı izler gibi.) Yeşil Neretva'nın aksine bu bilinmez ülkenin, bilinmez köprüsünün altından oluk oluk insan bedeni taşıyan bu sular boz bulanık, gri, kirlı...

Ter içinde uyanınca uzun bir süre kendime gelemiyorum. Rüyadan mı, son zamanlarda yaşadıklarımın mı bilinmez içim derin bir umutsuzlukla doluyor ve o an onunla konuşmaya karar veriyorum.

Kötü başlayan bir günün sonunda üç beş arkadaşla çalıştığı kafeye gidiyoruz. Akşamla yatsı arası bir bahar gecesi. Hava ısınmaya başladığından bahçeye kurulmuş masalar. Oturuyoruz biz de alçak bir masanın etrafındaki taburelere. Sarı ışıkla boğulmuş bahçe fazla kalabalık değil. Sadece birkaç masanın dolu olduğu kafenin kapısında beliriyor en sevimli haliyle. Hayli uzamış siyah sakalları parıl parıl parlıyor. Havanın çok ötesinde kalın bir parka giymiş, başına lacivert bir bere takmış. Bir bahar akşamına uymayacak kadar kıslık bir hali var. Elindeki tepsiden çay veriyor hepimize, kısa bir sohbet ediyor, diğer masalardan boş bardakları toplayıp çıkıyor, peşinden gidiyorum. Kafenin arka bahçesinde çömelip bir gül yaprağını okşuyor. Arkasından yaklaşık boynuna sarılıyorum. Dönüp bana sıcacık gülümsüyor. Sevgimden emin, sevgisinden emin:

“Suç işleyip hapse girmiş olsam şimdiye çıkmıştım. Ne zaman affedeceksin beni?” diyorum. Gülüyor.

“İnsan bu kadar sevdiği birini neden böyle cezalandırır ki?” diye devam ediyorum. Gülüşü kayboluyor, buz gibi şu sözler dökülüyor kısık sesinden:

“Belki de artık o kadar sevmediği için...” yakın mesafeden beynime kurşun yemişim gibi, kalbim sızlıyor, gülüşüm yüzümde donuyor, kollarım gayri ihtiyarı çözülüyor boynundan bir adım geri çekilip:

“Özür dilerim, özür dilerim, özür dilerim...” diye bilmem kaç kez tekrarlıyorum, ne için özür dilediğimi bilmeden arkamı dönüp oradan uzaklaşıyorum...

...

Arkasını dönüp uzaklaşmaya başladığında parmaklarımın arasında eziyordum okşadığım gülün yaprağını. Attığı her adımla kalbimin dehlizlerine gömülüyordu sanki bir kıymık gibi. Bu kıymığın acısını duymamak için ben de gitmiştim.

Ettiğim lafın büyüklüğünün altında ezilmeye başladığımda aradan hayli zaman geçmişti. Bu geçen uzun zaman boyunca başıboş bir boşlukta sallanıp durmuştum. Kah intikam aldığımı düşünüp içimi soğutmuş, kah büyük bir sorumluluktan kurtulmanın hafifliğini duymuş, kah özlemle kavrulmuştum. Beş yılın sonunda kolay değildi, olmamalıydı ama şaşırtıcı bir şekilde basit olmuştu her şey, çok basit... Üstünde hiç düşünmeden kurmuştum o cümleyi, çok erken çok kolay kabullenmişti o da. Bu durum bu hikayede çok eğreti durmuştu, bu durum bu hikayeye hiç yakışmamıştı. Onun itiraz etmesi, benim pişman olup özür dilemem, onun kızıp bağırması, benim sitemler etmem falan gerekirdi. En fazla iki üç gün sonra da birimizden birinin alışkanlıktan bile olsa; “Günaydın.”, “İyi geceler.”, “Özledim!” diye mesaj atması lazımdı. Belki de birileri aramızı bulmaya çalışmalıydı, bir sürü ortak arkadaşımız vardı...

Hiçbiri olmadı oysa! Ben geri geldiğimde, o çoktan gitmişti. Olabileceği her yere baktım, bilebilecek herkese sordum ama onu bulamadım. Onu bulamadıkça merakım korkuya korkum pişmanlığa pişmanlığım azaldığını sandığım büyük sevgiye dönüştü. Sevgim büyüdükçe acım dayanılmaz bir hal aldı. Divane gibi durmadan onu arıyor, bulamıyordum, yok olmuştu, hiç var olmamışçasına.

Tufan sonrası gibiydi yokluğu. Gidişle aramıza yıllar, yüz yıllar, yaşanmışlıklar girmişti. Dünyanın sınırları değişmiş, yenden çizilmiş, dünya daralmıştı, daraldıkça aramızdaki mesafe açılmış, dünya çekilmez bir yer olmuştu. Karın esir aldığı bir dağ köyü gibi bütün yollarımı kapatmıştı gidişi. O, neresi olduğunu bilmediğim o yerde, ben burada kalmıştım. Bir hastalık, bir yara, bir dert olmuştu içimde yokluğu...

Delirmek üzere oluşumu kaygıma vermek aşkımın ve özlemimin üzerini biraz örtüyordu. Onunla tanışmamın ikinci haftasında baş-ka bir şehre gitmiştim birkaç hafta kalmak üzere; ama daha onun yaşadığı şehrin sınırından çıkar çıkmaz bir ip sıkmaya başlamıştı boğazımı. Bindiğim otobüs beni ondan uzaklaştırdıkça boğazımdaki ip sıkılıyor, nefesimi kesiyordu. Baktığım her yerde onu görüyor, duyduğum her sesi onunkine benzetiyordum. Geceleri uyuyamıyor, gözüm dalar dalmaz da rüyamda görüyordum. Bu yarı deli halde gittiğim yerde onsuzluğa dayanamayacağımı anladığımın üçüncü günü geri dönmüştüm. Oysa daha birbirini tanımayan, birbirinin hiçbir şeyi olan iki yabancıydık. Onun şehrine gelir gelmez yeniden yaşadığımı hissetmiş ve ona şöyle bir mesaj yollamıştım: “ Seninle aynı şehirde nefes almak çok güzel.” Çünkü onun olmadığı bir şehirde ben nefes alamamıştım. Onun yollarında koşmaktan tuhaf bir zevk alıyordum. Beni kabullenmesi, sevmesi çok zaman almıştı. Bana çok direnmişti ama vazgeçmemiştim. Beni sevmediği zamanlar her şey daha kolaydı sanki. Ne zaman ki beni sevmeye başladı...

...

Ne zaman ki onu sevmeye başladım: Aramızdaki şey aşk olmaktan çıkıp anlamsız bir kovalamacaya dönüştü. İşte yine aynı şey; ama bu sefer sevmediğinden mi, sevmediğimden mi bilmiyorum...

Devasa bir gökdelenin bilmem kaçınıcı katında ufacık cam bir bölmenin içinde önüme yığılı dosyaları karıştırıyor, yazıyor, çiziyor, karalıyorum. İnanılmaz bir düzen ve el çabukluğuna rağmen, yaptıklarımın en ufak bir şey anlamıyorum. Seriyeye ayarlı bir makine gibi mantıksız bir itaatkarım. Ne zamandan beri ve neden burada olduğumu bilmiyor, buradaki kimseyi tanımıyorum. Her katta cam bölmelerle ayrılmış sayısız hücremsi odacığın içinde kalın paltolara sarılmış mutsuz insanlar kağıt yığınları karıştırıyor. Belirsiz

bir zamanın ardından bir çan çalıyor ve megafonda tanıdık olmayan bir ses, çok tanıdık bir cümle kuruyor: “Belki de artık o kadar sevmediği için...” Bu anons defalarca cınlıyor cam duvar yüzeylerinde ve bu sesle birlikte milyonlarca ifadesiz surat, mekanik hareketlerle bitkin bedenlerini binanın dışına sürüklüyor. Onlarla birlikte çıkıyorum puslu, gri bir boşluğa. Karşıdaki kirli su birikintisini nereden tanıdığımı bilmiyorum. Mekanik sürü kirli suların kıyısında bir süre yürüdükten sonra demir köprüünün üstüne çıkıp suyun karşı kıyısına geçiyor, ben suya en yakın noktaya geldikten sonra ilerleyemiyorum, köprüye çıkamayacağımı anlayınca kendimi üstümdeki kalın yeşil mantoyla suya bırakıyor ve sürükleniyorum. Köprüünün altında kalbimi delen buz gibi bir çiğlikle irkiliyorum: “Belki de artık o kadar sevmediği için...” sesin geldiği yönde demir korkuluklara yaslanmış, siyah sakallı, lacivert bereli, elinde bir gül O’nu görüyor, görünce kısacık bir an siyah gözlerine bakıyorum. O, bakışını yüzüme çevirdiği an hızla sürüklenmeye devam ediyorum. Uzun zaman akıntıyla sürükleniyorum, her birkaç metreden sonra yeni bir cam bina, yeni bir mekanik insan sürüsü, yeni bir köprü... Her köprübaşında aynı çiğlık, aynı irkilme ve elinde yaprağı ezilmiş gülle O... yıllar, yüz yıllar boyu sürükleniyorum aynı kirli suda. Her çiğlık sonrası kara gözlerine bakıyorum, her bakışıma karşılık veriyor ama bakışlarımız hiçbir seferde karşılaşmayı başaramıyor...

...

Bütün kutsal kitapların içine gizlenmiş bir sırrı asırlar boyu çözmeye çalışmak gibiydi gidişi. Her gün aynı rüyayı görmek, aynı umutsuzluğa uyanmak gibiydi. Farklı zaman dilimlerinde sıkışmış gibiydik. Aynı zamanın farklı yeri ya da aynı yerin farklı zamanı... Evrenin boşluğunda kısır bir döngünün içine hapsedilmiş gibiydik...

Onur Ural
onurural64@yahoo.com

Ekslibris

Kitapsever dostlarımıza alabileceğimiz en güzel hediye nedir? Tabi ki EKSLİBRİS (EX LIBRİS)

Ekslibris (Ex libris) ile tanışmam 2 yıl öncesine dayanıyor. Çok sevgili kitapsever dostum Ayşen Melek Ayтуğ Koşan, yaş günümde bana bir hediye aldı. Aslında bir hediye hazırlattı desem daha doğru olur. Süreci yaş günümünden bir ay önce başlamış. Kitapsever dostum, eşim ve çocuklarımin fikrini alarak bana aldıkları hediyeı hazırlamış. Sonunda güzel bir paketi açtığım gün onunla tanıştım ve çok sevdim (Resim-1. Ekslibris mühür-ıstampa, Resim-2. Ekslibrisim mühürü, Resim-3. Ekslibris görüntüsü).

Sevimli bir kese içinde bir mühür ve ıstampayı görünce önce hayal kırıklığı yaşadığımı söylemeliyim. Sonra işlevini görünce ve taşıdığı anlamı öğrenince ne kadar yanıldığımı anladım, mutluluğum katbekat arttı. İşte Ekslibris (Ex libris) ile böyle tanıştım. Satın aldığım kitapları eve getiriyorum ve ekslibris damgasını ilk sayfaya vurunca sanki kitapla bütünleşiyorum. Vurduğum damgada kitapların arasında, bir aydınlatma lambası altında oturan, çok sevdiği atkısıyla kitap okuyan Onur Ural sembolize edilmiş. Üst kısma doğru uzanan kitaplar, bir raf dolusu kitapla temas ediyor. Üst kısımdaki kitapların üstünde yer alan EKSLİBRİS yazısı olayı tamamlıyor. Kitap sadece bana ait olmuyor ben de onun bir parçası oluyorum. Bu duyguyu hepimizin tatmasını isterim.

Bazen kitaplarımı eline alanlar ilk sayfaları öyle hızla geçiriyorlar ki kişisel ekslibris görüntüsünü fark etmiyorlar. İlk bakışta fark etmemeleri bir bakıma hoşuma gidiyor? Daha sonra kitapsevere ilk sayfaya dikkatle bakmasını ve farklı olarak ne gördüğünü söylemesini istiyorum. Ekslibrisi (Resim -4 Bir kitap ön sayfasında Ekslibris) görünce ‘aaaaaa burada adın yazıyor’ dediklerinde; ekslibris siyah rengi ve kişiye özel tasarımı sayesinde kitapla bütünleşiyor, içinde kayboluyor ve kitaba ait bir öge halini alıyor. Böylece kitapsever dostuma şimdi sizlere anlatacaklarımı anlatmaya başlıyorum.

Ekslibris (Ex libris)

Ekslibris, kitapseverlerin kitaplarının iç kapağına bastıkları ya da yapıştırdıkları, üzerinde adlarının ve değişik konularda resimlerin yer aldığı küçük boyutlu özgün yapıtlardır. Bir başka tanıma göre; kitapların iç kapağına yapıştırılan, üzerinde sahibinin isminin yer aldığı küçük boyutlu baskı resimlerdir. Kitapların iç kapağına yapıştırılan bir **mülkiyet** işareti olarak da kabul edilmektedir. İngilizce’de “bookplate” Türkçe ve Almanca’da “kitap etiketi” olarak adlandırılmaktadır.

Kitabın kartviziti ya da tapusudur. Kitap sahibini tanıtır, onu yüceltir ve kitabı ödünç alan kişiyi geri getirmesi konusunda uyarır. Ekslibris, yer aldığı kitabın değil kitap sahibinin bir göstergesidir; kitap ile kitap sahibi arasındaki bir bağıdır. Sözcük olarak

Resim-1. Ekslibris mühür ve ıstampa

Resim-2. Ekslibris mühür

Resim-3. Ekslibris görüntüsü

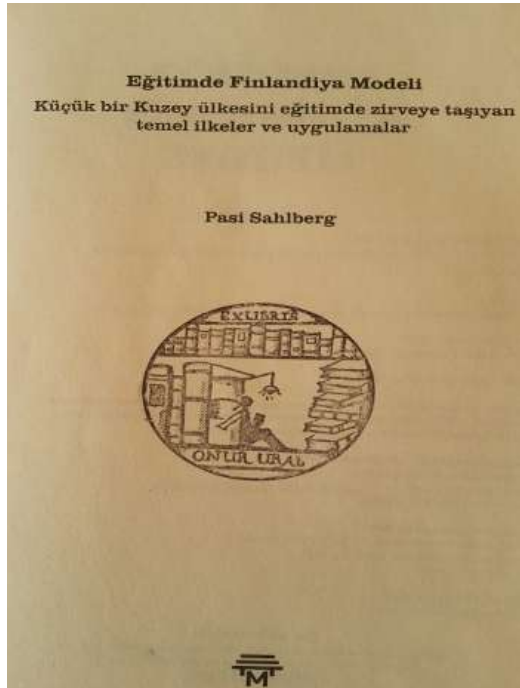
“...’nın kitaplığından” veya “...’nın kütüphanesine ait” anlamına gelir. Örneğin üzerinde “Ekslibris Onur Ural” yazan bir çalışma, “Onur Ural’ın kitaplığından” hatırlatmasını yapar ve onun sahibi olduğu kitapların iç kapağında yer alır.

Tarihçesi

Araştırmacılar, ekslibrisin ilk ve en eski örneğinin M.Ö. 1400 yıllarında açık mavi renk bir fayans üzerine yapıldığını ve Mısır kralı III. Amenhotep’in (diğeri adıyla Firavun III. Amenophis) kitaplığına ait olduğunu açıklıyorlar. 62x38x4,5 mm. boyutundaki bu levhanın papirüs rulolarını korumak için kullanılan ağaç sandıklara takıldığı tahmin ediliyor (Resim-5. İlk Ekslibris MÖ. 1400). Günümüzde hala British Museum’da sergilenmektedir.

Çok uzun bir geleneğe sahip olan ekslibrisin, M.Ö. 600 yıllarında yaşamış, kültür ve sanata büyük önem veren Asur Kralı Asurbanipal zamanından kaldığı da söylenmektedir. Avrupa’da 15. yüzyılın ortalarında Gutenberg’in matbaayı

Resim-4. Bir kitap ön sayfasında Ekslibris

Resim-5. Bir kitap ön sayfasında Ekslibris

Resim-6. Brandenburg ailesi arması

icat etmesinden önce kitaplar, manastırlarda elle yazılıyordu. Elle yazılmış sınırlı sayıdaki kitapların sahipleri bazen kitap kapağının içine kendi özelliklerine **uygun armalar koymayı** adet edinmişlerdir. Bu kitaplar, çalınmasından korkulduğu için kütüphanelerdeki masaların ayaklarına bile zincirlenmişlerdir. Gutenberg’le birlikte kitaplıkların çoğalmasıyla ekslibrise olan gereksinim daha da artmıştır.

Önceleri sadece kilisenin ve prenslerin ellerinde bulunan çok değerli el yazması kitaplar, matbaanın icadıyla alt düzeydeki soyluların ve eğitim görmüş burjuva sınıfının da eline geçmeye başlamıştır. Böylece tek sayı olma durumunu kaybeden bu kitapların, hırsızlıktan ve değiştirmelerdeki kaybolmalardan korunması için özel bir mülkiyet işareti gerekliliği doğmuştur. Büyük kitap koleksiyonlarına sahip ortaçağ manastırlarındaki kitaplarda da bu tür semboller kullanılmış, hatta ödünç verilen kitaplara özen gösterilmesi için ricalarda bulunulmuş, kaybolursa verilecek cezalar ve tehditler yazılmıştır. Barselona’daki San Pedro Manastırı Kütüphanesi’ndeki 19. yüzyıldan kalma bir el yazması kitaptaki uyarı: **“Kim ki bir kitabı sahibinden çalar; ödünç alır ve geri vermez ise, kitap elinde yılan olsun. Her yanına inme insan, tüm uzuvları işe yaramaz olsun. Acıların içinde kıvransın. Merhamet dilemek için yalvarır olsun. Acıları yoklukta şarkı söyleyene değin dinmesin. Ölmeyen yılanı karşı, kitap kurtları kemirsin bağırsaklarını. Son cezasına giderken, cehennemin alevleri yutsun onu.”** Gerçekten de insanı ürküten söylemler yazılmıştır.

Bazı kitaplarda “Kitapçıya gidip kendinize bir tane satın alın” veya “Bu kitap benim / Bu yüzden adımla yazıyorum / Eğer sen bu kitabı çalmak istersen / Boğazından asılacağını bilmelisin...”, gibi uyarılara rastlanmaktadır. “Herkes ödünç alabilir, fakat centilmen olan geri getirir”, “Onu ödünç aldıysan özgürce kullan / Kötü kullanmaktan kaçın, dikkat et / Oku, fakat kaybetme ve başkasına verme / Sonra onu sahibine geri ver”, “Sahibinin adını görüyorsunuz, bu kitabı çalarsanız utanırsınız”, “Bu kitabı çalmak cennetin kapılarını kapatır / Onu tahrip etmek cehennemin kapılarını açar / Kim bu kitabı izinsiz alırsa / Bütün Japon tanrıları tarafından cezalandırılacaktır” gibi veciz sözler ise bu konudaki diğer ilginç örneklerdir.

Gerçek anlamda ilk ekslibrisin 15. yüzyılın üçüncü çeyreğinde Güney Almanya’da kullanıldığı bilinmektedir. Bu ekslibrisler

ağaç üzerine elle boyanmış basit bir arma ve sahibinin eliyle yazılmış bir sözden oluşmaktadır. Yazıda, Almanya’da Buxheim Manastırı’na armağan edilmiş olan bu kitapların sahiplerinin ruhu için dua edilmesi istenmektedir. Üzerinde Brandenburg ailesi arması olarak da bilinen burnu halkalı bir öküzün yer aldığı kalkanı tutmakta olan meleğin resimlendiği ekslibrisin boyutu; 63,5x63,5 mm’dir (Resim-6. Brandenburg ailesi arması). 1470-1480 yılları arasında yapılmış olan bu yazısız ekslibris atık kağıtlara basılmış ve elle renklendirilmiştir.

Ekslibris tarihi hakkında daha ayrıntılı bilgi için <http://www.aed.org.tr/tr/ekslibris-tarihi/> adresine göz atabilirsiniz.

İletişim aracı olarak ekslibris

Ekslibris önemli bir iletişim aracıdır. Bir ihtiyaç grafiği olarak doğmasına karşın, estetik kaygılarla yapılan özgün yapıtlardır. Sanatı, insanın elleri arasına, kitapların içine kadar getirir, onun büyüleyici sıcaklığını hissettirir. Çok uzun bir geçmişe sahip bu sanat dalı, yapıldığı döneme ait kültürel, tarihsel özellikleri günümüze taşıması nedeniyle de ilgi çekmekte, sanatçılar ve koleksiyoncular arasında önemli bir değiş tokuş objesi olarak kullanılmaktadır.

Ekslibris aynı zamanda sanatçı, tasarımcı, sanatsever ve koleksiyoncular arasında kültürel aktarımı sağlayan bir köprü özelliği de taşır.

Bazı kitap sahipleri, üzerinde isimlerinin yer aldığı bu küçük yaprakları kitaplarına yapıştırırken, bazıları sadece arma olarak kullanmışlardır. Özellikle Güney Avrupa’daki bir grup kitap sahibi, “supra libros” denilen ve deri kaplı kitap kapaklarının üzerine baskı yöntemiyle yapılan kabartmalar, işaretler ve armalar yaptırmışlardır. Ekslibrisler ortaya çıkışından 17. yüzyılın ilk yarısına kadar daha çok **arma teması** içermekteydi. Orta Çağ’dan itibaren silah, zırh ve kalkanlarda, içinde gizlediği süvarinin uzaktan bile tanınmasına izin verecek şekilde ayırt edici işaretler bulunurdu. Bu silahlar ve malzemeler, kitaplık sahibi kültürlü insanlar arasında bir sahiplik işareti ya da kitap sahibini daha çabuk tanıtan bir flama olarak kabul görmüştü. Armalar, 19. yüzyıla kadar en çok kullanılan örgeler olmuştur. Bunların üzerine sahibinin adı yanında **bir özdeyiş veya parola** da eklenmiştir.

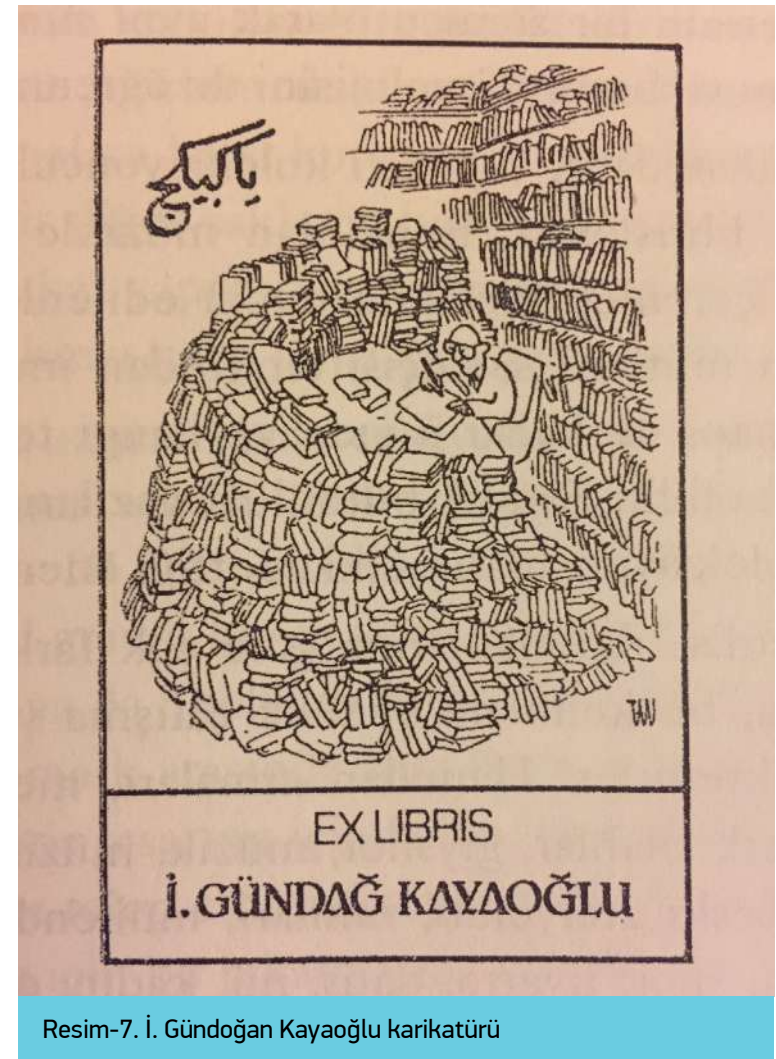
On beşinci yüzyıl ekslibrislerinde **Gotik tarzdaki yazıların** etkisi görülür. 16. yüzyılda ise Rönesans’ın etkisiyle **armaların çevresi mimari örgeler ve çerçevelerle süslenmiştir**. 17. yüzyıl ekslibrislerinde **Barok dönemin etkisi** görülmüştür. Dini ve erotik konularda resimler yapılmış, betimlemeler ve bezemeler daha çok kullanılmaya başlanmıştır. 18. yüzyıldan itibaren ise **doğa ve iç mekan betimlemelerine** yönelme izlenmiş, bu mekanlar bazen fantastik öğeler, bazen kitabın bulunduğu kitaplıktan görüntüler şeklinde resimlenmiştir.

Başlangıçta yalın bir isim ve sembolden oluşan ekslibrisler, 18. yüzyıl sonlarında büyük kütüphanelerin vazgeçilmez uygulamaları arasında yer almıştır. Zaman zaman kitap kapağı içindeki el yazısı notlarla bütünleşen çalışmalar da görülmüştür.

On dokuzuncu yüzyılda endüstri devrimiyle kitabın varlığı güçlenmiş. Hızlı baskı teknolojinin bulunmasıyla bilimsel, ekonomik gelişmenin, entellektüel değişimin temelleri atılmıştır. Sadece özel kitaplıklar gelişmemiş, büyük kütüphaneler de kurulmuştur. Artık görülmemiş sayıda kitap üretilmeye başlanmıştır. Kitap basımının artmasıyla birlikte her kitaba ve kitap sahibine özgü tasarımlar yerine daha dar anlamda, basit mühürler, damgalar ekslibris olarak kullanılmaya başlanmıştır. Her şeye karşın, sosyal çevreye göre değişim gösteren farklı eğilimler, özgün çalışmalar hep görülmüştür.

Ekslibris ve günümüz dünyası

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında ise ekslibris sanatında yeni bir canlanma yaşanmış, hatta kitlelere yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu dönemde ekslibris koleksiyonculuğu keşfedilmiş ve yaygınlaşmıştır. Londra’da 1891 yılında **“Ekslibris Topluluğu”** adında ilk koleksiyoncular derneği kurulmuştur. Zamanla bu dernekler çoğalmış, üyelerinin ülke sınırlarını aşacak boyutta

Resim-7. İ. Gündoğan Kayaoğlu karikatürü

ekslibris değişiminde bulunabilmeleri için dergiler, adres listeleri yayımlamışlar, yarışmalar düzenlemişlerdir.

İlk Uluslararası Ekslibris Kongresi 1953 yılında Avusturya’da Kufstein’de yapılmıştır. 1966’da kurulan **Uluslararası Amatör Ekslibris Dernekleri Federasyonu** (FISAE- Fédération Internationale des Sociétés d’Amateurs d’Ex-Libris) tarafından resmi olarak yapılmaktadır FISAE <http://www.fisae.org/> adresinden ulaşabilir ve faaliyetlerini takip edebilirsiniz.

Birçok sanatçı, siyasetçi, bilim insanı 1900 yıllarından günümüze ekslibris kullanmıştır. Bunlardan bazıları; George Washington (1732-1799), Franklin D. Roosevelt (1882-1945), yazar Jack London (1876-1916), yönetmen-senarist Walt Disney (1901-1966), oyuncu Gloria Swanson (1899-198), Avusturyalı nörolog Sigmund Freud (1856-1939), Fransız asker ve siyasetçi Charles de Gaulle (1890-1970), kimyacı Antoine Lavoisier (1743-1794), İngiliz yönetmen, oyuncu ve yazar Charlie Chaplin (1989-1977), yazar Charles Dickens (1836-1858), Kraliçe II. Elizabeth (1926-2022), İtalyan devlet adamı Mussolini (1883-1945).

Günümüz ekslibris sanatçıları çok geniş bir yelpazede teknikler kullanmaktadır.

1. Çukur baskı / gravür
2. Ağaç baskı, linolyum gibi yüksek baskı
3. Taşbaskı / litografi
4. Serigrafi baskı
5. Bilgisayar tasarımı ekslibris teknikleri kullanılmış/kullanılmaktadır.

Ekslibris ve Türkiye

Türkiye ile ilgili bazı kitaplarda ekslibrislere rastlanmaktadır. Örneğin halen Milli Kütüphane’de bulunan 1954 yılında Almanya’dan 210 Mark karşılığı alınmış, 1777 yılı basımı Osmanlı Tarihi ile ilgili kitapta ekslibris görmek mümkündür. Bazı kütüphanelerin “Nadir Eserler” bölümündeki kitapların iç kapaklarında görülen izlerden ekslibrislerinin sökülüp alındığı anlaşılmaktadır.

Osmanlılar döneminden kalma el yazması ve basılmış kitaplarda görülen mühürler, birer mülkiyet işareti olarak kabul edilebilir. Mühürler, ekslibris türüne girmese de özgün kaligrafik yapılarıyla ait oldukları kişilerin arması veya Logotayp’ı olarak bu işlevi yerine getirmişlerdir. Şimdi Boğaziçi Üniversitesi’ne ait olan Robert Koleji kütüphanesi kitaplarının çoğunda ise standart bir ekslibrise rastlanmaktadır.

Örneğin bir halk kültürü uzmanı olan araştırmacı yazar İ. Gündoğan Kayaoğlu, 1985 yılında; üzerinde Tan Oral’ın bir karikatürünün ve Arapça “Yâ Kebikeç” yazısının bulunduğu ekslibris yaptırmıştır (Resim-7. İ.Gündoğan Kayaoğlu karikatürü. Eskiden el yazması kitapları kurtlardan korumak için kenarına “böceklerin padişahı” olduğu düşünülen “Kebikeç” sözcüğü yazılırdı. Böceklerin, güvelerin kebikeçten korkup kitaplara yanaşmayacağına inanılırdı).

Ülkemizde ilk olarak **1997 yılında Ankara’da kurulan Ekslibris Derneği**, 2008’den beri etkinliklerine **İstanbul Eklibris Derneği** olarak devam etmektedir. Dünyadaki 10 müzeden biri olan **İstanbul Ekslibris Müzesi**, 17.000’in üzerindeki ekslibris koleksiyonu, kitap ve kataloglarıyla Işık Üniversitesi Maslak Yerleşkesi’nde sanatseverlerin ve araştırmacıların ilgisini beklemektedir (<http://www.aed.org.tr/tr/tag/muze/>).

33. FISAE Uluslararası Ekslibris Kongresi İstanbul’da organize edildi. Kırk ülkeden 280 sanatçı ve koleksiyoncuyu İstanbul’da ağırlanmıştır. Ayrıca ülkemiz için oldukça yeni olan ekslibris ko-

nusunda bugüne kadar 12 adet yüksek lisans ve doktora tezi yapılmıştır.

Gelin bir ekslibris nasıl okunur bunu birlikte yapalım; Ekslibris Hikmet Şimşek 1997 yılında Hasip Pektaş tarafından tasarlanmıştır. (Resim-8. Ekslibris Hikmet Şimşek) Ekslibrisi tasarlayan sanatçı: Hasip Pektaş Adına ekslibris tasarlanan sanatçı: Hikmet Şimşek Ekslibrisin tasarlandığı tarih: 1997 Ekslibrisin tekniği: X3 / linolyum baskı Ekslibrisin boyutları: 100x75 mm Ekslibrisin kaç eşlem (kopya) çoğaltıldığı: 100 tane

Kitaba ekli mi / biriktiri ögesi mi: Elli bir tanesi adına tasarlandığı Hikmet Şimşek’e verilmiş ve bunların çoğu kitaba ekli olup, diğerleri Danimarka’daki Frederikshavn Müzesi’nde, Belçika’daki Sint-Niklaas Müzesi’nde, Türkiye’deki İstanbul Ekslibris Müzesi’nde, tasarımcısında ve kimi ekslibris biriktiricilerinde güzel duysal yaşama katkı sağlamaya devam etmektedir.

Hikmet Şimşek hakkında öz bilgi: Türkiye’de klasik müziğin yerleşmesine değerli katkıları olan, uluslararası tanınmışlığa ve başarılarla sahip müzisyen, orkestra şefi, akademisyen, devlet sanatçısı.

Hasip Pektaş hakkında öz bilgi: Türkiye’de ekslibrisin yerleşmesi için çok önemli rol oynayan, uluslararası tanınmışlığa ve başarılarla sahip ekslibris sanatçısı, grafik tasarımcı / görsel iletişim tasarımcısı, akademisyen.

“Exlibris Hikmet Şimşek” yazısı, “HP” logosu, hem sağ hem sol kanadı açık bir pencere, açık pencerenin üst yarısını kaplayacak şekilde yatay çizgiler ve bu çizgilerin üzerine kondurulmuş kuş betimgeleri ile pencereye yönelmiş bir orkestra şefi olarak sıralanabilir.

“Exlibris Hikmet Şimşek” yazısı: Hikmet Şimşek adına tasarlanmış bir ekslibris anlamına geleceği gibi; kapağına bu ekslibris eklenmiş olan kitabın Hikmet Şimşek’in kitaplığından olduğu anlamına da gelir.

“HP” logosu: Hasip Pektaş adının ve soyadının ilk harflerinden oluşturulmuş olan bu gösterge, söz konusu ekslibrisin Hasip Pektaş tarafından tasarlandığı anlamına gelir.

Tamamen açık pencere: İçeriden dış dünyaya; herkese ve her şeye yönelik bir kişiliği ve etkinliği tanımlamaktadır.

Açık pencerenin üst yarısını kaplayan yatay çizgiler: Dört eşit aralık ve beş çizgiden oluşan bu göstergeler dizgesinin, dizek (porte) anlamında kullanıldığı söylenebilir.

Yatay çizgilerin üzerindeki kuş betimgeleri: Kargagilleri imleyen bu göstergeler orkestrayı oluşturan “korist”leri imler.

Orkestra şefi belirtgesi: “Korist”leri kargalardan oluşan bir or-

kestrayı yönetmekte olan şef (Hikmet Şimşek) olarak ele alınmıştır.

Adeta konser salonunda orkestra yönetirken, etkinliği dinlemek üzere duydukları sese gelerek pencereye konmuş kargalara dönerek, onlarla da müzik yapan bir şefin betimlendiği bu tasarımda; müziğin, evrensel bir sanatsal etkinlik olarak, kapalı mekanlarla sınırlı olmayan nitelikli bir sanatsal etkinlik olduğu; dış dünyaya açılan pencereyle, Hikmet Şimşek’in her yerde etkinliklerde bulunmak üzere dünyaya açılan evrensel bir sanat insanı olduğu; iki tarafa açılmış pencere kanatları üzerinde iki yana açılmış kollar gibi dizilen “EXLIBRIS HİKMET ŞİMŞEK” yazısıylaysa, öncelikle ekslibrisin Hikmet Şimşek adına tasarlandığını, adeta Mevlana’nın o değerli evrensel söylemi ile “...ne olursa ol; gel...” der gibidir.

Söz konusu ekslibrisi tasarlayan kişinin (Hasip Pektaş’ın) göstergesi olarak da tasarımcının, siyah-beyazın yalın niteliği ve etkisinden yararlanarak net göstergeler kullandığı bu tasarımı ile, yalın bir anlatım diline sahip (yani, az daha çoktur / less is more; savunucusu), sanatın evrenselliğine ve yaşamı daha güzel yaptığına inanan, çağdaş yaşama, sanata ve sanatçıya değer veren nitelikli evrensel değerler savunucusu bir kişilik sahibi olduğu anlamında yorumlanabilir.

Ekslibris kişiye özgün olan, kitap sahibi için veya farklı kitaplar için de tasarlanabilen, kitabın kime ait olduğunu (mülkiyetini-tapusunu) gösteren, ödünç kitap alanlar için bir hatırlatma özelliği taşıyan, ekslibrisli bir kitabın sahibine götürülmesi gerektiği mesajını veren, estetik kaygısı olan, yapıldığı döneme-kişilere ait bilgileri günümüze taşıyan, küçük boyutlu olmasına rağmen kolayca taşınabilen, istenirse takas edilebilen, tasarımcı hakkında bilgi verebilen bir sanat eseridir.

Kaynakça:

1. Alberto Mnguel. (2001). Okumanın Tarihi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
2. James P Keenan. (2003). The Art of the Bookplate. New York: Barnes & NobleBooks.
3. Hasip Pektaş.”ExLibris” Yapı Kredi Yayınları, İst. 1996 (ISBN 975-363-502-8)
4. “1. Uluslararası Exlibris Yarışması Sergisi” kitabı, Kolektif, Ankara Ekslibris Derneği yay. Ankara. 2003
5. “2. Uluslararası Ekslibris Yarışması” kitabı, Kolektif, Ankara Ekslibris Derneği yay. Ankara. 2007
6. https://www.uihere.com/free-cliparts/search?q=ancient+egypt&page=95 (İlk Ekslibris görüntüsü. British Museum’da sergilenmektedir)
7. Zülfikar Sayın. Sanatçı Göstergesi Olarak Ekslibris. International Journal of Ex-libris. 2017:4(7); 141-154.
8. http://www.hasippektas.com/Yazi/Turkiyede%20Ekslibris.pdf
9. http://www.aed.org.tr/tr/tag/muze/

Elif Agüloğlu-Bali
elifaguloglu@hotmail.com

Evcil Hayvanlar ve Bebekler

Evinizde evcil bir hayvanınız var ve siz hamile olduğunuzu öğrendiniz ya da bir bebeğiniz var ve bir hayvan sahiplenmeye mi karar verdiniz? Her iki durumda da bebek ve evcil hayvanın aynı evde olma fikri kafa karıştırıcı olabilir.

Kediniz ya da köpeğinizle birlikte yaşarken hamile olduğunuzu öğrendiğiniz an ikisine bir arada nasıl bakacağınızı düşünüp paniğe kapılmış olabilirsiniz. Bu durum çoğu zaman hijyen ve sağlık açısından zararlı gibi görüldüğünden huzursuz hissetmeniz çok doğal. Çünkü birçok insan ikisinin aynı evde olması gerektiğini savunur. “Çocuk olan evde hayvanın ne işi var, tüyünü yutar, pistir ol!” gibi söylemler en sık karşılaşılabileceğiniz tepkiler olacaktır.

Bu durumda yıllardır size arkadaşlık eden dostunuzun, bebeğiniz için tehlikeli olduğunu düşünebilir, istemeseniz de ondan vazgeçmek zorunda kalacağınızı aklınızdan geçirmiş olabilirsiniz. Bazı konularda dikkatli olduğunuz sürece endişelenecek bir durum yok.

Öncelikle kedi ya da köpeğin tüyünün kist oluşumuna neden olduğu fikri oldukça yanlıştır. Kiste neden olan tüy değil, tüyde oluşabilecek parazitlerdir. Eğer evcil hayvanınızın aşılarını düzenli yaptırırsanız böyle bir sorun yaşamazsınız.

Toksoplazma, hamilelikte endişe duyulan konulardan biridir. Özellikle kedilerin toksoplazmoza yol açtığı düşünülse de buna kedi değil dışkı sebep olur. Kaldı ki evcil hayvan sokağa çıkmadığı için bu durumdan da muaftır. Çünkü toksoplazmoza genel olarak çiğ yenen etler sebep olur. Yine de evdeki kedinizin kumunu, evdeki diğer kişilerin değiştirmesi doğru olacaktır. Böylece toksoplazmoz riskinden korunabilirsiniz.

Köpekler için en önemli risk **kuduz** olup evden dışarı çıkmayan ve düzenli aşılanan hayvanlarda bu risk yoktur.

Hamster gibi kemirgenlerde **lenfositik koriyomenenjit virusu** fetusta doğum defektlerine yol açabilir. Bu nedenle gebelik döneminde kemirgenlerle temas önerilmemektedir.

Balık beslemek gebelikte genellikle sorun yaratmaz ancak bununla beraber akvaryum temizliğinin ev halkından başka biri tarafından yapılması uygun olacaktır.

Evcil hayvanınızın beslenmesine dikkat edin ve kaynağını bilmediğiniz bozulmuş, çiğ besinleri tüketmesini önleyin. Bebeğinizle evcil hayvanınızı hiçbir zaman yalnız bırakmayın, gözünüz hep üzerlerinde olsun. Bebeğinizin evcil hayvanınızı öpmesine ve onunla oynadıktan sonra ellerini ağzına götürmesine izin vermeyin. Bebeğinizin evcil hayvanınızla oynama, besleme gibi faaliyetlerinden sonra mutlaka ellerini su ve sabunla yıkayın. Bebeğinizi emzirmeden ya da mamasını hazırlamadan önce

mutlaka ellerinizi yıkayın. Evcil hayvanınız yemek yerken olası yaralanmalara karşın bebeğinizi uzak tutun. Evcil hayvanınızın bebeğinizin oyuncaklarıyla oynamasına izin vermeyin. Aynı şekilde bebeğinizin de hayvanınızın oyuncaklarıyla temas etmesini önleyin ve olası temaslardan sonra mutlaka ellerini yıkayın. Özellikle 5 yaşın altındaki çocuklar ve bebeklerin sürünge, amfibiler, kümes hayvanları ve kemirgenlerle teması engellenmeli ve bu hayvanlar evcil hayvan olarak sahiplenilmemelidir.

Dikkat edilecek noktalara değindikten sonra gelelim evcil hayvanla aynı ortamda büyüyen bebeklerin kazanımlarına. Çocukların hayvanlarla birlikte vakit geçirmesi onun dil gelişimine katkı sağlar. Tüm gün onunla konuşur, çünkü hayvanlar iyi bir dinleyicidir. Hatta çocuğunuz okul çağına geldiğinde evde bulunan hayvana kitap okuyabilir. Böylece okul hayatına da katkı sağlamış olurlar.

Evcil hayvanla büyüyen çocuk daha ılımlı, doğaya ve diğer hayvanlara karşı daha saygılı ve anlayışlı olur. Çocuğunuz empati yapmayı hayvanlar sayesinde daha kolay ve kısa sürede öğrenir. Çünkü karşısında konuşamayan ve bir şekilde derdini anlatmaya çalışan bir varlık vardır ve çocuk onu gözlemleyerek bakışları ya da davranışları ile ne demek istediğini anlar.

Evcil hayvan olan evlerde büyüyen çocukların alerji ve astım gibi hastalıklara daha az sahip olduğu yapılan araştırmalarla desteklenmektedir. Aynı zamanda bağışıklık sistemini güçlendirdiğini ve çocukların daha az hastalandıklarını söylemek de mümkündür. Ev içinde beslenen kedi ve köpeklere karşı alerji gelişme riski de vardır ve bu risk ev dışında beslenen hayvanlara nazaran daha yüksektir. Genellikle alerji nedeni tüyleri değil; dışkı, idrar ve tükürük kalıntılarıdır. Bebeğinizde alerjik reaksiyon varlığında öncelikle bunun evdeki hayvan dostunuzdan kaynaklandığını doğrulayıcı bir alerji testi yaptırmanız önerilir. Alerji varlığı doğrulanırsa evcil hayvanınızı ev dışında

beslemek, çocuklarınızın yatağına ve kıyafetlerine dokunmasını engellemek, evcil hayvanınızı haftada en az bir kez yıkamak ve düzenli olarak tüylerini taramak, ev içerisinde çocuğunuzun en fazla zaman geçirdiği alana bir hava filtresi almak çözüm olabilir.

Çocuklar hayvanlar sayesinde sorumluluk almayı küçük yaşlarda öğrenirler. Örneğin; evinizde kedi besliyorsanız kedinin masasını çocuğunuz verebilir. Böylece sorumluluk bilincini daha bebek sayılabilecek yaşlarda öğrenmeye başlar.

Özellikle köpek sahibi olan ailelerin çocukları daha çok egzersiz yapar. Köpekler diğer hayvanlara göre daha enerjiktir ve tuvalet gibi ihtiyaçları için gün içinde bahçede ya da parklarda gezdirilmesi gerekir. Bu da çocuğunuzun daha aktif bir yaşama sahip olmasını destekler.

Kısaca bir evcil hayvanla beraber bebek büyütmek içinizi ısıtacak binlerce görüntüye yol açar. Hayvanlar ve bebekler masum birer varlık olarak çıkarsız sevginin en güzel şeklini sunarlar. 8 yaşında bir kedi kızı ve 2 yaşında bir bebeği olan tecrübeli bir anne olarak bu afacan ikiliye bayıldığımı söyleyerek yazımı bitirmek isterim :)

Kaynakça

1. Paquet, C., et al., Toxoplasmosis in pregnancy: prevention, screening, and treatment. J Obstet Gynaecol Can, 2013. 35(1): p. 78-81.
2. https://www.cdc.gov/healthypets/connect/newsletter/pregnancy-around-animals.html
3. https://www.cdc.gov/healthypets/specific-groups/high-risk/children.html

Eren Öztürk

erenoz14@gmail.com

Gurme Doktor Lezzet Tavsiyeleri

Basillus cereus, Salmonella, Clostridium Perfringens, E. Coli, Listeria monocytogenes ve daha niceesi...

Besinlerle ilişkili enfeksiyona yol açan etkenleri okudukça yemeklerle arası açılıyor insanın değil mi? Ancak bende tam tersi oldu ve lezzet duraklarında bir gezintiye çıkmaya karar verdim. Farklı kültürlerin mutfağını deneyimledikçe inanılmaz bir haz duydum ve bu duyguyu çevremle paylaşma ihtiyacı hissettim. Fast food istilasına karşı ev yemeklerinin ve dünya mutfağının yaygınlaşması adına işe koyuldum. Yeni restoran keşfederken kötü tatlar ile karşılaşp mutsuz olmayın diye kendimi feda ettim. ‘*Gurme Doktor*’ bu şekilde ortaya çıktı. Ayda onlarca mekana gittiğimde gördüm ki hepsi birbirinden farklı lezzete sahip. Tabi bunlar içinde kötü tecrübelerim de oldu ancak ben sizinle en iyilerini paylaşacağım.

Sinop Manti–Kadıköy

Sinop usulü mantının yapıldığı bu mekanda sade bir lezzet hakim. Yoğurtlu, cevizli ve çıtır mantı çeşitlerinin yer aldığı menüde ilave lezzet olarak zeytinyağlı yaprak sarma ve tavuklu börek yer alıyor. Hepsı de Sinop usulü.

Bohça gibi açılmış Sinop yöresine özgü şekliyle sizi enfes bir tat bekliyor. Giresun, Ordu ve Sinop yöresinde bol bulunan cevizin her tabakta yer alması dikkatimizden kaçmadı. Mantının üstüne ceviz ekletebilirsiniz. İki şubesi bulunan Sinop Manti’nın işletmesi Sinoplu bir aile tarafından yapılıyor.

Tatlılar da menüde öne çıkan lezzetler arasında yerini alıyor. 24 saat sütün içinde bekletilen incirin içine ceviz dolduruyor, tahin ve böğürtlen ile servis ediliyor. Ortaya harika bir tatlı çıkıyor.

Meyveli muhallebideki sakız tadı o kadar yoğun ki hiç rahatsız etmiyor aksine uzun zamandır böylesine tatmin eden bir tatlıyla karşılaşmadık. Ramazan ayına özel hazırlanan güllacın için-

de ceviz, üstünde ise Antep fıstığı vardı. Burası “yine giderim” ve “sevdiklerimi götürürüm” dediğim yerlerin başında geliyor.

Adres: Bahariye Şube. Osmanağa, Nail Bey Sk. No:38/A, 34713 Kadıköy/İstanbul

NakiBey Döner-(Ataşehir)

Kadın doğum uzmanı Prof. Dr. Mehmet Murat Naki Bey’in meslektaşım olması bu mekana olan ilgimi daha da arttırdı. Kendisi buranın kurucusu. Burada odun ateşinde döner ve tandırda ekmek ile adeta bir damak şöleni yaşanıyor. Çanakkale, Biga, Balıkesir yöresinde yerli besi yetiştiren çiftliklerden alınan etler en ince sinirlerine kadar alınıp yaprak yaprak açılıyor ve marinasyon işlemi uygulanıp 40 saat dinlendiriliyor. Etler %70 dana, %30 kuzu oranında. Bu şekilde hem kuzu etinin yumuşaklığı ve lezzetinden faydalanılıyor hem de kokusuz bir et yenmiş oluyor.

Ben etini gayet lezzetli buldum. İskenderin sosu etin tadına galip gelebiliyor. Dönerin tadını iyi almak için porsiyon döner yemenizi öneririm.

Değerli meslektaşım Mehmet Murat Naki Bey’e, restoran yöneticisi Erol Bey’e, tandır ustası Yener Bey’e ve güleryüzlü garson Murat Bey’e teşekkür ediyorum.

Adres: Barbaros Mah. Begonya Sok. Nidakule Kuzey, No:30 Ataşehir / İstanbul

Catchy BBQ Smokehouse-(Kadıköy)

Hamburger tüketiminin bu kadar yaygınlaşmasını ve yerli yiyecek sektörünün önüne geçmesini doğru bulmuyorum. Ancak işini hakkıyla yapan birileri var ve ben bu kişilere saygı duyuyorum. Zincir restoranlar yerine kendine has reçeteleri olan ustaları kovalıyorum.

Şuana kadar tattığım en iyi hamburger diyebilirim. Hamburger söylediniz, masanıza gelene kadar tadım olarak ikram edilen lezzetler de ilginç. Fümelenmiş barbutnya ile hazırlanan şefin özel formülü var, adına ‘*Barbutnyaya Dair*’ diyorlar. Parmesan, eski kaşar, tereyağ ile hazırlanan bir başlangıç lokması da ikram ediliyor.

🍷 Ürünlerin hepsi meşe odunundaki açık mutfakta pişiyor. Mürdüm erikli pastırma burger tatlı ve tuzlu tatların karışımı olarak damakta özgün bir tat bırakıyor. Böyle yaratıcı formülleri çok takdir ederim.

🍗 Barbekü soslu tavuk kanatları da damak çatlatan bir lezzete sahipti. Sosunun ekşi tatlarla özel olarak renklendirilmiş olması başarılı bir sonuç ortaya çıkarmış.

☕ İçecek istediğimizde gelen ayranın bile kavanozda gelmesi, içinde elma parçaları ve nane olması güzel ayrıntılardı.

✅ Hamburger mekanları fast food türünde olup müşterilerin hızlıca yiyip kalkmasına uğraşırken Catcy BBQ, müşterilerin uzun süre kalması için siparişleri sırayla getirip kalıcı bir tat ve kaliteli vakit geçirme imkanı sunuyor.

🌟Bizimle ilgilenen Alican Bey'e teşekkür ediyoruz ve en kısa zamanda tekrar gitmek için sabırsızlanıyoruz.

Adres: Caferağa, Moda Cd. 50/d, 34752 Kadıköy/İstanbul

Mes Petits Chefs- (Çankaya)

Burası Ankara'daki butik kafe duraklarının ilk sırasına yazılabilir. Kendine özgü tasarımı ve sıcaklığı ile keyif alacağınız bir lezzet noktası. Kafe işletmecisi Gaye Hanım'ın iki çocuğu var. Mes Petits Chefs, Fransızca benim küçük şeflerim anlamına geliyor. Lazanya ve Taco gibi özel lezzetlerin sunulduğu belirli günlerde restoranın sitesinden bilet ile randevu alınıyor. Ayın belli günlerinde düzenledikleri kahve kursu ve çocuklara pizza kursu ile burası bir kafeden çok daha fazlası.

Taco: Meksika mutfağına sadık kalarak hazırlanan özel acı sosu ile iş atıştırmalık bir ara öğün sunuluyor. Başarılıydı.

🌿 Ketojenik tabak: Diyet ve spor yapanlar için tamamı bitkisel ve protein oranı bol bir içerik. Tabakta yer alan Ketojenik kraker(Parmesan badem ve keten tohumundan oluşuyor.) gayet sağlıklı bir içerikti.

🥙 Falafel, nohut ve çeşitli baharatlar ile yeşilliğin harika uyumu.

🍓 Çilekli limonatasını ise mutlaka denemelisiniz. Dondurma tadı veren bir içecek adeta. Çilekli limonatasını içerken düşsel bir yolculuk sizi bekliyor.

🍷 Akşam işten çıktınız, sağlıklı bir öğün istiyorsunuz. Vejetaryen iseniz doyurucu, değilseniz de akşam üstü atıştırmalığı için ideal tabakları var.

✅ Aslında burası bir arayışın ürünü olarak ortaya çıkmış. Şekersiz tatlı yemek isteyen diyabet hastalarının, glutensiz beslenmek isteyen çölyak hastalarının ve et tüketmek istemeyen vegan/vejetaryen bireylerin bir arada buluşup yemek yiyebileceği bir yer. Son olarak çocukların vakit geçirmesi için özel bir alan ayrılmış olması da ince düşünülmüş bir detaydı.

Gaye Hanım'a ve Aysu Hanım'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Adres: Kavaklıdere, Mahellesi, Zeytin Dalı Cd 12/A, 06680 Çankaya/Ankara

Kaymaklava-(Çankaya)

🌟 Baklava üstüne kaymak ile servis edilen kaymaklavayı mutlaka denemelisiniz. Kaymaktaki süt sayesinde tatlı yerken erkenden kesilme, şerbetin ağır gelmesi gibi bir durum olmuyor. Sütlü tatlı gibi hafif geliyor.

🌟 Ankara'da 11 şube ile gittikçe büyüyen bir marka Kaymaklava. Tüm ürünler günlük olarak hazırlanıp şubelere iletiliyor. Antepli ustalar tarafından imal ediliyor.

🌟 Fıstık bombası yaratıcı dokunuşlarla ve gelişime açık bir ürün. İzmir bombasının abisi olabilir :)

🌟 Ürünler çok tazeydi. Soğuk baklavada gerçek süt tadı vardı. Şerbetlerde, halis pancar şekeri kullanılıyor.

🌟 Bizleri misafir eden Sade Balcı'ya teşekkür ediyoruz.

Adres: Barbaros, Esat Cd. No:114/4, 06640 Çankaya/Ankara

Sıradaki tadım deneyimleri ve gurme yorumlar için @gurmedoktorr instagram hesabını takip ediniz.

Dilşat Tepe
dilsattepe@gmail.com

Güneşe Bakmak- Irvin Yalom

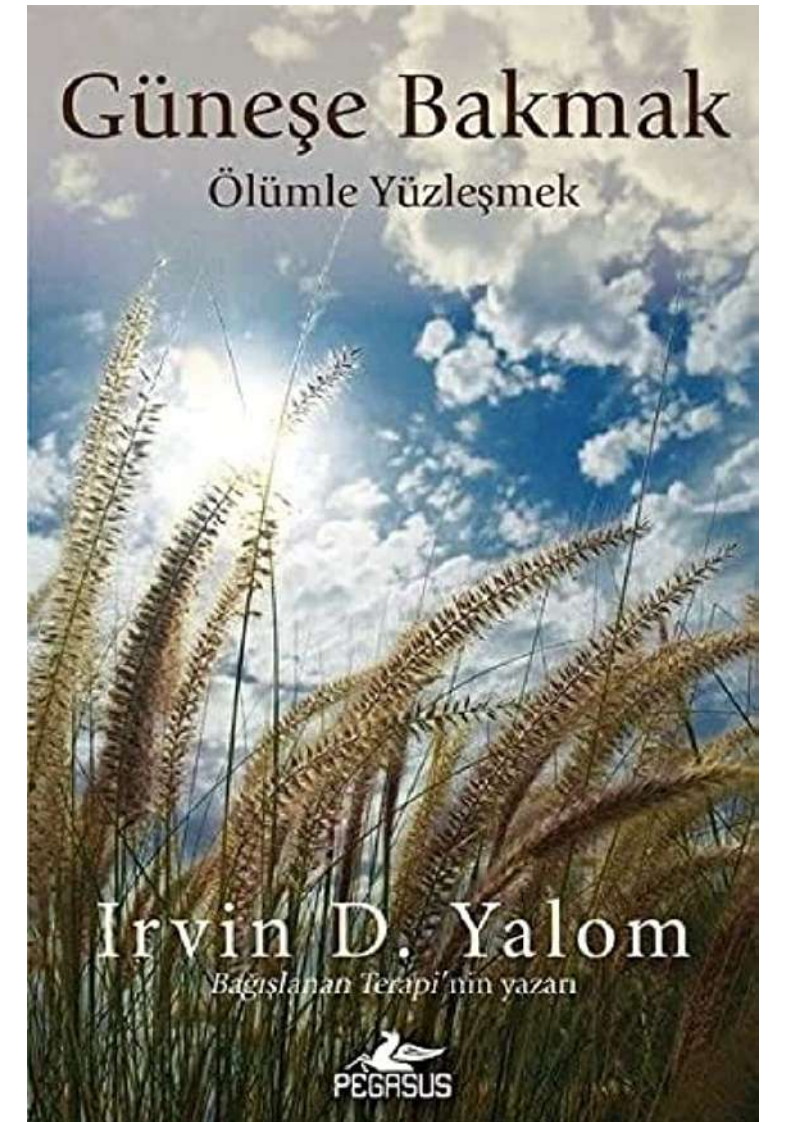

İnfeksiyon Hastalıkları asistanı olarak son dönem kanser hastaları ile gerek konsültasyonlarda gerek poliklinikte çalışmak durumunda kalıyoruz. Ölümüne yakın bu hastalarla çalışırken mesleki anlamda iletişimimizi olumlu yönde etkileyecek bir kitap önerisi hazırladım sizlere; Güneşe Bakmak.

Varoluşçu psikiyatri akımının öncü psikiyatrlarından Irvin Yalom bu kitabında kendi terapi seanslarındaki hastalarından anekdotlarla ölüme yakın hastalarla iletişim örneklerini sunmakta. Ölüm korkusu ve buna bağlı varoluşsal sancılar diyebileceğimiz durumlara değinen yazar, satır aralarında bu tür hastalarla doğru iletişimin nasıl olması gerektiğine değiniyor. Psikiyatri alanına ilgi duymayanların bile kendileri ve çevreleri için önemli çıkarımlar yapabileceği bir kitap olduğunu düşünüyorum.

Keyifli okumalar..

(Resimler: Dilşat Tepe)

Taliha Karakök
talihapala@hotmail.com

Dünya menopoza mı giriyor?

Gün yok ki dünya ve üzerindeki barınan canlılar ile ilgili negatif bir haber okumayalım. Hayvanların soyunun tükenmesi, orman yangınları, savaşlar, ekonomik krizler... Gerçek de olsa iç karartıcı haberleri sevmem, ancak sevgili dünyamızın bu sorunları artık göz ardı edilecek gibi değil. Neden- sonuç ilişkisi ve puanlama sistemiyle çalışan 'modern' beynim hemen sorunları sıralamaya çalışıyor: en kötüsü hangisi? Glaskow koma skalası hesaplamaya gidiyor doktor aklım, ağırlı uyarana da mı yanıt yok?

Felaketlerle alakalı sayılar veriler internette çarşaf çarşaf seriliyor önüme, dünyanın şu kadar yıllık suyu kaldı, nüfus şu oranda artıyor vs. Sayılar önemli, sayılar her şeyimiz artık dünyada. Takipçi sayıları, günlük kaloriler, kripto paralar virgülden sonrasını bile önemli kıldı artık bize. Büyük sayılar bir pahaya dönüştü. Hekimlik hayatımızda da böyle. Pozitif ama titresi kaç diyoruz hemen. Sadece pozitif doyurmuyor bizi. Sayıların sonsuz dünyasında arıyorum çözümü, anksiyetemi somutlaştırarak grafiklere döküyorum dünyanın halini.

İklim krizi diyorlar dünyanın bu haline. İklim değişikliğini, iklim sorununu çoktan geçmiştiz, krize dönmüş olaylar.

Aklımda deli sorular, gazdı tozdu derken kriz mi olacak sonu dünyanın? Bizi mi buldu diyorum milyar yıllık ömrü olan dünyanın bu hali. Nesli tükenen hayvanlar, kuruyan dere yatakları, iklim değişikliğini gösteren her şey yüksek bir troponin gibi canımı sıkıyor. Dünyayı saran bu sıcak basması menopoza hatırlatıyor bana. Dünya menopoza giriyor gözümde. Anı sıcak basmaları, depresif duygudurumu ve kırılganlık ile birlikte yolun yarısını geçmiş menopozlu bir dünya.

İnfeksiyoncu aklım hemen sistematik bir değerlendirmeye başlıyor. Postmenopozal dönemde bizi neler bekliyor? Söz konusu dünya olunca sonuçlar can sıkıcı. Merceği ilk olarak kadim dostum infeksiyon hastalıklarına tutuyorum. Sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı derecede can sıkıcı.

Yapılan bir çalışmaya göre iklim değişikliğinin Global Infectious Diseases ve Epidemiology Network'te yer alan 218 hastalığı kötüleştirdiği sadece 9 hastalığın iklim krizi nedeni ile yok olduğu bildirilmiş.

İklim değişikliği ile birlikte en çok vektör kaynaklı, sonra su, sonra hava ile bulaşan infeksiyonların arttığı tahmin edilmekte. Daha yüksek sıcaklıklar sinekler gibi vektörler için daha uygun bir yaşam ortamı oluşturuyor ve yayılım artıyor. Yine iklim değişikliği nedeni ile bazı hayvan türlerinin doğal yaşam alanları yok olurken kendilerine yeni yaşam alanları arayan bu hayvanlar ile insanların teması ve zoonotik infeksiyon riski artıyor. Kullanılabilir su kaynaklarının azalması ile sanitasyon sağlanamıyor ve infeksiyon hastalıkları yayılıyor. Artropod vektörler (sivrisinek, kene, tatarcık, sinek vb) iklim değişikliklerine duyarlı olup yerleşimleri ve yayılmaları değişebiliyor ve bu da taşıdıkları patojenlerin sebep olduğu hastalıklar açısından risk taşıyor.

Tanımız belli, komplikasyonlar belli, tabi ki sıra tedaviye geliyor. Tabi tedaviyi takip edebileceğim bir değer olmadan olmaz: karbon ayak izi. Karbon ayak izi, birim karbondioksit cinsinden ölçülen, üretilen sera gazı miktarı açısından insan faaliyetlerinin çevreye verdiği zararın ölçüsü olarak tanımlanıyor. Karbon ayak izi doğrudan (ev içi ve ulaşım esnasında enerji tüketimi) ve dolaylı (kullandığınız malzemelerin üretimi ve tüketimi esnasında tüketilen enerji) olarak ikiye ayrılıyor. Normal şartlarda, kişi başına düşen biyokapasitenin kişi başına düşen ekolojik ayak izinden fazla olması beklenir. Kişi başına düşen karbon ayak izi yaklaşık 4 tondur. Ülkemiz karbon ayak izi haritasında orta zonda yer alıyor yani dengenin sağlanması için daha fazla biyokapasiteye ihtiyaç olduğunu gösteriyor.

Bireysel olarak karbon ayak izini düşürmenin yolları atıklarınızı azaltmak, ulaşım motorlu taşıtları daha az veya başkaları ile paylaşarak kullanmak, daha az et tüketmek (üretim aşamasında ciddi enerji kullanıldığı için) ve ev içi enerji verimliliğini artıracak uygulamalarda bulunmak (gereksiz su ve elektrik tüketimi azaltılması vs) olarak örnek gösteriliyor.

Kış aylarında doğalgazı kısmanın artistik bir yolu; karbon ayak izimizi düşürmek için evimizi serin tutuyoruz :) Menopozlu dünyamızı sıcak basmalarından kurtarmak için bir adım atıyoruz.

Karbon ayak izine bir de sağlık uygulamaları açısından bakacak olursak tüm dünyada karbon emisyonunun yaklaşık % 4.4'ünden sağlık sistemi sorumlu bulunmuştur. Sağlık sisteminin sorumlu olduğu bu emisyonun içinde en önemlisi kullanılan ilaçlar, medikal cihazlar, hastane inşaatları için harcanan enerji ve malzemeler, hastanelerde günlük rutinde kullanılan malzemeler şeklinde birçok alt başlıkta sıralanabilir. Ülkemizin hastane başvurusu, operasyon sayıları dikkate alınırsa sağlık sisteminin yüzdesi dünyaya göre oldukça yüksek olacaktır diye düşünüyorum.

Bir infeksiyoncu gözüyle antibiyotik kullanımına değinmeden konuyu kapatmak olmaz. 2021'de yayınlanan bir makaleye göre iklim krizi ile antibiyotik direnci yakından ilişkili bulunmuş. Sıcaklığın artması ile bakterilerde yüksek üreme oranları ve gen transferlerinin arttığı görülmüş. Örnek olarak kış aylarında daha duyarlı Acinetobacter suşları ile infeksiyon geliştiği görülmüş. Olaya tersinden bakıp antibiyotiklerin karbon ayak izlerini takip edersek iklim değişikliğine etkilerini göreceğiz. Kısır bir döngü. Daha fazla antibiyotik direnci, daha fazla sağlık hizmeti, daha fazla karbon ayak izi demek.

İnsanoğlunun iklim krizine rağmen doğayı, antibiyotik direncine rağmen antibiyotikleri tüketmekteki bu ısrarı da iklim krizi ve antibiyotik

ilişkisine dahil olur mu acaba? Her verilen antibiyotiğin karbon ayak izini ilaç kutularına, hasta dosyalarına yazsak antibiyotik direncini önlemede etkili olur mu acaba diyor içimden bir ses? Bir de akılda kalıcı olsun diye slogan yazarız antibiyotik kutularına, hoş modern dünyada sloganlar tüketime yönelik ama bizim de farkımız bu olur: 'tüketme, yoksa biz tükeneceğiz!'

Bilimsel dergilere makale yazarken bilinç altıma ittiğim tüm devrik cümleleri yazımda kullanmış olmaktan dolayı hissettiğim garip bir suçluluk duygusunu bir yana bırakırsak, okuyanlarda iklim krizi için bugünden itibaren en azından bir adım atmalarını sağlayacak bir etki bırakmaktı bu yazının amacı.

Metotta serbest çağrışım kullanıldı.

Sonuç olarak menopozdaki dünyamız için bir şeyler yapmazsak karbon ayak iziyle ayakları yanan ve sıcak basmaları olan bir poliklinik gerçeği ile baş başa kalacağız.

Süda Tekin
suda.tekin@gmail.com

Kadın Şifacılar: Cadılıktan Hekimliğe Terfi

Tarihsel olarak kadınlar her zaman şifa dağıtmışlardır. Şifalı bitkilerle yaptıkları karışımları sadece evlerinde değil, toplumun farklı kesimlerinde kullanarak “sağaltım” mucizesini gerçekleştiren önemli adımlar atmışlardır. Bu kazanımlarla otoriter hale gelen ve öne çıkan kadınlar ise “cadı” veya “büyücü” olarak tanımlanmış ve önemli bedeller ödemişlerdir.

Barbara Ehrenreich ve Deirdre English tarafından kaleme alınan “Cadılar, Ebeler ve Hemşireler” isimli kitapta kadın şifacıların tarihteki yeri ve cadılık ile şifacılık arasında gidip gelen kadınların tarihteki mücadelesi anlatılmıştır. Orta Çağ’ın karanlık yüzüne değinilen kitapta, gerçekte büyü yaptığına inanılan kadınlarla şifa ile uğraşan kadınları ve bu ikisinin nasıl birbirine karıştırılıp manipüle edildiği irdelenmektedir.

Orta Çağ’dan başlayarak, günümüze uzanan yorumlarla, ebeler, hemşireler gibi şifa dağıtıcılarının insan ve toplum sağlığına katkıları ve buna karşılık başta kilise olmak üzere devlet kurumlarının ve hâkim sınıfların onlara saldırılarını inceleyen bu kitapçık; sorunun feminist hareket tarihiyle örtüştüğü savını getirmektedir. Oysaki yine kitapta yapılan vurgulamalarda, tarihsel olarak kadınların şifacılık rollerinden dışlanmasını meşrulaştıracak hiçbir tutarlı gerekçe yoktur. Kadınların daha küçük

toplumlarda ebe olarak meşruiyet kazanmaları, daha sonrasında ve halen de ebelik ve hemşirelik mesleğinde başat rol oynamaları sorunun güncelliğini koruduğunu da göstermektedir.

Hekimlik ve hemşirelik birbirini tamamlayan mesleklerdir. Toplum, hemşireliği kadınsı olarak tanımlarken, hekimliği sorgusuz “erkeksi” olarak algıladı. Bilimsel ve modern tıbbın benimsenmesiyle birlikte tedavi etme görevinin hekime, bakım işinin de kadın hemşirelere ait olmadığı, sağlık profesyonelliğinin “cinsiyetsiz” bir meslek olarak benimsenmesi gerektiğini gerçeğini gösterdi.

Yaklaşık 40 yıl önce kaleme alınmış kitap öznelinde aslında tarihsel olarak kadınların şifacılık rollerinden vazgeçemedikleri, cadı, büyücü ve edepsiz oldukları gerekçesiyle saldırıya uğrasalar da modern sağlık sisteminde cinsel kimliklerinden bağımsız olarak her alanda uzmanlaşmayı başarmışlardır.

Yazımın bundan sonraki bölümünde uzmanlık alanımızdaki başarıları, iyi hekimliği, öğretmenliği ve akademisyenliği yanında yazarlığıyla da tanınan kadın hekim Esin ŞENOL ile söyleşim yer alacaktır.

Prof. Dr. Esin ŞENOL

Süda Tekin: Esin Hocam merhaba, yaşamı doğuran kadınların tarih boyunca bir yandan “analık, üretkenlik” ile yüceltilmesinin, öte yandan “cadılık, şeytanlık” gibi yakıştırmalarla hedef haline getirilmesinin altında gizlenen nedir sizce? Siz bir kadın olarak hangi kadın “atanızı” daha çok benimsemektesiniz?

Esin Şenol: Bu retorik soru için çok teşekkür ederim. Yaşamdan payımıza düşen en trajik paradoks bu sorunun tam da kendisi aslında... Cevabı çok sevdiğim Simone de Beauvoir’ın şu düsturunu alıntılایarak vereyim; “Kadın doğulmaz kadın olunur.”

Aslında kadın olmaya dair bildiğimiz hatta yaşadığımız ne varsa bize öğretilen, tarihsel ve kültürel olandan gelendir.

Bir, doğal olandan, öz’den gelen üretkenlik ve doğurganlığın bilgeliği, yaratmayı ve üretmeyi esinlemesi, bir de bizi esir almaya gerekçe olan “cadılık, şeytanlık” gibi tarihsel ve kültürel bir ötekileştirme..

Tabii ki ben tam esir düşürüldüğümüz o sıkışmışlıktan başlamayı tercih ediyorum. Yani yakamadıkları o “cadı” ve “şeytan” atalarının torunlarıyım ben. Çünkü bu esaretten kurtulmamıza yerkürenin ve tüm canlıların hem de çok acil gereksinimi var.

ST: Hocam günümüzün değerli “kadın şifacıları”ndansınız. Buradan

hareketle 21. yüzyılda kadın şifacıların mücadelesi nerede başlar? Erkek profesyonellerin hâkim olduğu sağlık hizmetinde kadın olarak hekimlik yapmakta zorlandığınız alanlar nelerdir?

EŞ: Şifacı olmaya karar vermiş bir kişinin, iyi şifacı olabilmek için yaşamından eksilttiklerini düşününce, duyulmak istenilen ve uğruna bir ömür konulmuş bu iltifat için minnetle çok teşekkür ediyorum.

Hekimlik, cinsiyetimize yönelik tarihsel ve kültürel ötekileştirmeye en büyük başkaldırılardan biridir diye düşünüyorum. Aslında doğamızla da çok örtüşen bir meslek. Kadın olmak, yaşamdan yana olmak demek.

Kadın olmak yalnızca içgüdüsel olarak yaşam vermek, doğurganlık değil yaşama anlam vermek, yaşamı sürdürmekten ve iyileştirip şifalandırmaktan sorumlu hissetmek demek.

Hekim olmak ise yalnızca “analık” “eş olmak” boyutuna sıkıştırıldığı-mız konum kutsanarak yaşamın tüm maceraları elimizden alınmaya çalışılırken, insan bedeni gibi muğlak bir madde ile uğraşmak macerasının eşsizliği ile bizi kutsuyor. Bir yandan da ölümle yaşam arasında, biyolojik kırılma ile karşılaşmaların elinden tutabilmek, derin bir kavrayış, güç ve daha önemlisi yaşamak esnekliği veriyor.

Hekimlik, bize dayatılan yaşamak acımızı iyileştiriyor. Ama sıkıştırıldığı-nız yerden sızmak ve üstelik bir de profesyonellik için yarışmak, her anlamda gücü elinde tutan erkek profesyonellerin çizdiği sınırlar içinde “analık ve üretkenlik” doğanın şiddetli bir basınç altında kalmasına yol açıyor. Sanki profesyonellik ile biyolojik varlığımız çatışıyor da biz birini seçmek ya da seçmiyorsak bedelini ödemek zorundaymışız gibi bir durum.

Hipokrat’ın okulu kadın şifacılar kapalıydı ve asırlarca da öyle kaldı. Hekimlik mesleğinin profesyonel olarak tanımlanmasıyla birlikte erkeklerin egemenliğine girdiğini biliyoruz.

Dünyada ya da Türkiye ‘deki ilk kadın hekimlerin büyük mücadeleler verdiği anlaşıyor.

21. yüzyılda kadın şifacıların mücadelesi artık tarihsel bağlamından koparak daha çok coğrafi ve kültürel olmaya başladı.Dinsel ve siyasi baskının hâkim olduğu coğrafyalarda hekimlikte, şifacılıkta başarılı kadınlar evlerindeki erkek şiddeti dahil fiziksel ve psikolojik şiddet altında çalışıyorlar. Nedense fiziksel güç gerektirdiği ve bu bakımdan eşitsiz olduğumuzun iyiden iyiye zihnimize nüfus ettiği cerrahi branşlarda kadınlar eril şiddet ile baş etmek durumunda kalıyor.

Türkiye ‘de bugüne tek bir kadın Sağlık Bakanı olması pek çok şeyi açıklıyor.

Yarışa, biyolojik varlığımıza atfedilerek bükülen bir gerçekliğin gölgesinde, hükmen yenik başlıyoruz.

ST: Güncel sorunlarımızdan bir diğeri de yıllar önce başlayan ancak Covid-19 pandemisiyle çok daha fazla görünür hale gelen sağlık çalışanlarına yönelik şiddettir. Yorucu, bir o kadar belirsiz ve kaygılarla dolu pandemi sürecinde oldukça aktifsiniz. Bilimsel paylaşımlarınız gerek akademide gerekse toplumsal platformlarda pek çok eksikliğin kapatılmasını, binlerce yanlışın düzeltilmesini ve yüzlerce kişinin sağlığına kavuşmasını sağladı. Bu zor günlerde “cadı”laştığınızı düşünmüş olanlardan tehditler aldınız. Kadın şifacıları olarak yolunuzu niçin kesmeye çalıştılar? Sağlık çalışanlara şiddetin engellenmesini savunurken yaşamdan koparılmaya tehdidini nasıl karşıladınız?

EŞ: Pandemi ve benzeri doğal (sel, deprem) ya da doğal olmayan (orman yangını, deprem, sel ve enkaz) afetler örtülü gerçeklerin yaşam-sal, yalanların ölümcül olduğu benzersiz karşılaşmalardır.

Ani ve kitlesel ölüm alarmlarını çalıştırırlar. Böyle afetlerde toplum afet ile karşılaşmaya hazır değildir ama hazır hale getirilmelidir. Ama popülist siyasiler özellikle de totaliter yönetimler toplumu hazır-

lamak, koordine etmek yerine gerçekleri bükmek ya da pandemiyi yalanlar ile oyalamak yolunu seçtiler.

Afet böylece felakete evrilirken, bu yönetimleri seçen bilim karşıtı gruplar da bilimi ve gerçekleri söyleyenleri hedef aldılar. Bu cesareti de yönetenlerden ve/veya cezazsızlıktan aldılar.

Camus’nün eşsiz romanı Veba’da Dr. Rioux sözlerinden alıntılایarak “Beni neyin beklediği veya tüm bunlar sona erdiğinde ne olacağı hakkında hiçbir fikrim yok. Şu an için şunu biliyorum: Hasta insanlar var ve onların tedaviye ihtiyacı var.” Ben de Dr.Rioux gibi yalnızca işimi ve ahlaklı olanı yapıyordum.

Aslında yalnızca işini yapmak ayrıca cesaret gerektirmemeli ama kendimden alıntılایarak (<https://t24.com.tr/yazarlar/esin-senol/pandemik-bellek-ve-haki-kat.39312>) “Beceriksizliklerini ve yetemezliklerini açığa çıkaracak gerçekleri yüksek sesle söylemek kararlılığında olan her birimizi bir esaret ya da cellat bekliyor.”

Karşılaştığım o tehdi-te düşüğüm notu da kitabımdan (Salgının Seyir Defteri, Esin Şenol) alıntılایayım “Çok sevdiğim yaz akşamlarından birine, 29 Temmuz 2022 tarihinde ölümlülüğüme dair şu notu düş-tüm: Benden 45 dakika önce kusurlu muhakemesiyle kurduğı kusursuz cina-yet planına umduğundan erken son vermek zorunda kalan fanatik bir hayranımın eşkali ile tanıştım.”

Hayranımın cümlesini yadırgamayın. Ölümlülüğe aldırان yanı-m, en büyük hayranımızın, o metaforik Azrail olduğunu söyler.”

Ve devamla

“Böyle bir coğrafyada böyle bir iklimde olup bitenin içindeki espri-yi fark edemezseniz, dana diline benzeyen dillerini çıkarıp göz kırpan

pozlar veren zanlılar serbest dolaşımdayken sizi korkuya tutsak ederler”

Hekimlik ve kadın hekimlik korkuya tutsak olmanın uzatılmış bir ölüm olduğunu bilmenizi sağlar. Hekime şiddet, sağlıkta şiddet ise bizatihi yönetenlerce kışkırtılan bir şiddettir.

Sorunlu bir sağlık sisteminde, karşı karşıya gelen iki taraf bağla-mında yapılan açıklamalar çok sığ kalır. Hekim ve sağlıkçı tümüyle metalaştırılmak istenilen sağlık sektörünün, hükmedilerek metaya katılmaya zorlanan ama vazgeçilemeyen entelektüel gücüdür. Bu da şiddet sopasıyla köleleştirilmek istenilmek iştahına neden olmak-tadır. Sağlıkta şiddet istenilirse kesinlikle ve tümüyle önlenebilir. Sürmesi ve artarak sürmesi, sağlıkta şiddetin aslında istenildiğini düşündürmektedir.

ST: Esin Hocam üniversitede hocalık kimliğinizin yanında yazar kimliğinizi de gösterdiniz. Pandemi döneminde gazete ve dergilerde yazdığınız köşe yazılarınızı büyük bir keyifle okuduk. İlk kitabı-nız-umarım devamı gelecek- “Salgının Seyir Defteri”ni yazmak nereden aklınıza geldi? Pandemi güncelerini pandemiyi detayıyla yaşayan pek çok enfeksiyon uzmanı meslektaşım not almış olması-na karşın siz günce olmaktan çıkardığınız kitabınızla geniş kitlelere ulaşmayı başardınız. Kitabı başladığınızda bu etkiyi yaratacağınızı düşünmüş müydünüz?

EŞ: Tüm yakın çevremde çok iyi okurlar var. Onlardan aldığım geri bildirimler, aslında yeni değil de ortasından başladığım kitap yazmak serüvenimin keyifle süreciğini gösteriyor.

Kitaptan, Başlarken;

“Zamanın çabuk geçmesini istediğimiz ama geçen zamanı anımsamak zorunda olduğumuz hakikatlı bir yolculuk bu. Hiçbir şey hatırlanma-mak üzere yaşanmamalı.

Üstelik bu tek büyük gerçekliğin bulmayı, anlatmayı zorunlu kıldığı birden çok hakikat var. Hakikatler katı, hikâye akıcı ve akılda kalıcı-dır.”

Evet önsözde kitaplarını başucumdan ayırmadığım Çetin Balanuye’nin sözleriyle böylece hem salgın ile karşılaşmamı bir direnişe çeviriyor hem de enfeksiyon bilimindeki “nesnel bilimsel perspektif” ve böylesi bir afetteki “amatör yaşama telaşını” edebiyatın, felsefenin yardımcı-la ele alıyordum.

Yazmak ve kalıcı hale getirmek bir zorunluluktur. Bu kitap bu zorunlu-luk telaşıyla yazıldı.

Kaldığı yerden, bu coğrafya dekorunda yaşayan bir kadın bir hekim olarak düştüğüm notlardan oluşan ve mesleki deneyimlerimden sü-zülenleri yazacağım edebi denemelerle devam etmeyi düşünüyorum. Ve en büyük gayreti de hep notlar alıp durduğum o romanı tamamlayıp yazmak için göstereceğim.

ST: Salgının Seyir Defteri’nde sizi en çok etkileyen an(ı) hangisidir? Aynı soru kitap tanıtımında sizi en çok etkileyen(ler) nelerdi diye de iletlemek isterim.

EŞ: Kitapta sunuş bölümünden: “Yazmak, kuşkusuz yalnızca sanatsal bir dışa vurum değildir. Daha çok; eksilen, yitip giden parçaları bulup yerli yerine koymak, kanayan yaralara pansuman yapmak arzusu gibi gelir bana.”

“Kanayan yaralara pansuman yapmak” zannederim benim bu yıl doğum günümde paylaştığım şu alıntıyla çok örtüşüyor: “Yaşamımın anlamı bana yönelttiği sorudur” (Carl Gustav Jung) Hem mesleki yönelimimi hem peşimi bırakmayan yazmak meselesini de açıklıyor zannederim.

En çok etkileyen anı ise, bir akşamüzeri benim ofisimin olduğu, kapalı işletmeler ve okullar nedeniyle tenhalaşmış sokaktaki hurdacının

“hocam” diye seslenerek yolumu kesmesi ve “nasılsın” sorusuna cevaben sorduğum “sen nasılsın “soruma dolan gözlerini kaçırarak verdiği “ben eşimi bu korona belasından kaybettim” yanıtıydı.

Gözüne bakmaktan kaçınarak “Çocuk” dedim , bu kez de o yaşlar sü-zülen gözlerini kaçırarak ”ellerinden öper iki küçük yavrum var” dedi.

Yaşarken bilmediklerimiz, yanından geçip gittiklerimiz, ölümlerin sürüklediği bir zaman uzamında sokakta karşımıza en yalın gerçeklik olarak çıkıyordu.

Tuhaf hatta çok tuhaflaşan hayat bize aldırmadan kendini gerçekleş-tiriyordu. Kırılğanlığımız hikayesiz kalırsa öksüz de kalmış olacaktı sanki.

Kitap tanıtımında beni en çok etkileyen aylarca twitterda benimle günaydınlaşmayı alışkanlık haline getirip, birer nefer gibi başımdaki belaları savuşturmaya çalışanların kitap tanıtımlarıma gelmesi ve onlarla yüz yüze tanışmak ve artık gerçekten tanışık olmaktı.

Hikayeler böyledir, kederlerimizi tanışmalara, tanışmaları tanışıklık-lara katıştırır.

ST: Kitabınızda “zamansız ve yorucu ölümlere tanıklık ettiğinizi” belirtmişsiniz.

Kadın sağlık çalışanı olarak duygusal bir şifacı mısınız?

Hekimliğe duygu katmak kadınsal bir tutum mudur?

İnsan hikayelerinde duygu dışlanabilir mi?

“Dayanıklı bir varoluş için çabalamak, kavramak, direnmek ve taham-mül etmek” (Çetin Balanuye, Sunuş, Salgının Seyir Defteri) İşte o tüm salgın koridorlarındaki zamansız ölümlerin trajedisini yaşayan sağlıkçıların gerçekleştirmek zorunda olduğu düstur tam olarak alıntıladığım cümledeki idi.

Benim duygusal olarak şifalanmak yolculuğum insanın hikayesine ve teşekkür bölümünde belirttiğim annemin rasyonel gerçekçiliği ve babamın kaplumbağa terbiyeciliği dekorunda gerçekleşiyor.

Benim duygusal şifacılığım da haliyle bu melez sentezden esintiler taşıyor. Hekimlik yaparken oldukça mesafeli ve teknik yaklaşıyorum. Duygusalılık, biyolojik kırılğanlığı artırabilir çünkü.

Ama ölümlülüğünü unutarak delirmemeyi başaran, unutmamayı başararak yaşamaya ve güçlenmeye çalışan trajik paradoksu ile insanın hikayesiz kalmaması belki de en önemli şifasıdır.

“Ninemin masallarındaki gibi taş toprak dile gelse “sizden önce de sizden sonra da tüm masallar aynıydı,” der. Masalların hiç değişme-diğini, yalnızca anlatıcının değiştiğini söyler. Bir de masalın sonunda gökten düşen o üç elmanın hiçbir zaman dinleyenin başına konmadı-ğını, hepsinin anlatıcının olduğunu söyler.” (Salgının Seyir Defteri)

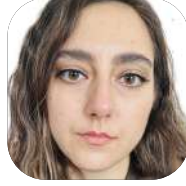
Yine hiç kimsenin daha iyisini yazamayacağını düşündüğüm Veba (Albert Camus bir ekleme ile bitireyim.

“İnsanın büyük işler yapabileceğini biliyorum. Ama eğer büyük duygu-lar besleyemiyorsa, o zaman beni ilgisiz bırakır.”

Birbirimize ilgimiz hikâye ile besleniyor. Birbirimize ilgi duymak zo-rundayız çünkü başka bir var oluş biçimimiz yok ve olamayacak.

ST: Esin Hocam çok teşekkürler.

Son söz olarak gücünü sağaltabilme yeteneğinden alan kadınlar her zaman yaşamdan yana olmuşlardır.

Gizem Karahan

drgizemt@gmail.com

Nümismatik: ‘Parabilim’

Para basma mefhumunu ilk olarak Lidyalılar’ın akıl ettiğini biliyoruz. Milat öncesi yedinci yüzyılda ilk madeni paranın basıldı-ğını söyleyebiliriz. O dönemde kullanılan para ‘basım’ yöntemi Arapça kökenli ‘darb’ ya da dövmek anlamıyla daha çok aşına olduğumuz ‘darp’ idi. Metal bir pul parçasının altına sabit bir mühür kalıbı yerleştirilip pulun üzerine de sabit olmayan başka bir mühür kalıbı koyulup koca bir çekiçle vurarak, yani ‘darp’ ederek basıldı. Bu antik yöntemi ilk olarak Lidyalılar Anadolu topraklarında uyguladılar. Madeni paralar, yani sikkeler medeni-yetler ve çağlar boyu yayılmaya devam etti. Dünyanın ilk büyük darphanesi de fetih öncesi dönemde altın, gümüş ve sırma tel işlemeciliğiyle uğraşan esnafların bulunduğu İstanbul Simkeş-hane’de dönemin Osmanlı imparatoru tarafından kuruldu.

Nümismatik mefhumunu ise ilk olarak Rönesans döneminde yaşamış Roma ve Yunan hümanistlerinin akıl ettiği söyleniyor. Nümismatik adının kökeni ‘numisma’ yani Latince sikke anlamı-na gelen bu kelimeye dayanıyor. Rönesans hümanistleri metalik para koleksiyonu yapmaya başlayınca bu iş sistematik bir halde ilerliyor, 18. yüzyılda Arkeoloji bilim dalının altında geliyor ve bugünkü noktaya ulaşıyor. Yalnızca madeni paralarla ilgilen-mese de eskimeye olan direncinden ötürü tarihe en iyi tanıklık eden parçalar pek tabii nümizmatiğin en gözde parçaları oluyor. Sikkeler, madalyalar ve jetonların tanımlanması ve sınıflan-dırılması ile medeniyetlerin tarihine, özellikle de dönemin tanınmış kişilerinin kimliklerine ışık tutuyor. Madeni paraların tarihsel süreçteki gelişimi, yapısal özellikleri, basım teknikleri, üzerindeki yazılar ve figürlerin incelenmesiyle dönemlerinin sosyoekonomik, sosyokültürel ve jeopolitik özelliklerini açıklı-yor. Arkeolojinin alt bilim dalı olarak kabul edilmesinin yanı sıra tarih, paleografi, teoloji, mitoloji, kronoloji, coğrafya, ekonomi, politoloji ve sosyoloji gibi bilim dallarıyla da yolu kesişiyor.

Amatör olarak nümismatik ile ilgilenmek, ya da para kolek-

siyonculuğu gelişmiş ülkelerde yaygın olsa da gelişmemiş ülkelerde pek de popüler değil. Paranın Anadolu topraklarında başlayan macerası maalesef bilimsel olarak buralarda pek rağbet görmüyor. Ülkemizde ilk hatıra para 1970 yılında basıldı. Eğer bu alana ilgi duyuyorsanız T.C. Hazine ve Maliye Bakanlı-ğı’na bağlı faaliyet gösteren Darphane ve Damga Matbaası Ge-nel Müdürlüğü’nün önderliğinde yürütülen Koleksiyon Servisi’ne üye olabilirsiniz. Belirli günler, olaylar, kişiler veya herhangi bir tema için tasarlanmış hatıra para basımından haberdar olabilir, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı’nca çıkarılan hatıra paraları öncelikli olarak edinebilirsiniz. 1981 yılında yedi sayılık ve her biri 18 sayfa halinde teksir kağıdına basılı ‘Zolta Aylık Kültür ve Parabilim Dergisi literatürde göze çarpmaktadır. Fakat bu basımların devamı gelmemiştir. 1970 yılından 2003 yılına kadar ‘Cumhuriyet’ temalı 925 ayar gümüş ve 22 ayar altından üreti-len ‘Nostalji setleri’ yıldan yıla daha az sayıda basılmış olma-sıyla ülkemizde bu alana olan ilginin artırılamamış olduğunu düşündürüyor.

Derinlikli ve incelikli bir uğraş olan para koleksiyonculuğunun geliştirilmesi için meraklı çocuk ruhlara ihtiyacımız var. Çocuk-ların nasıl arşivci olduklarını bilirsiniz. Çocukluğunuzda biriktir-diğiniz desenli ve renkli peçeteleri, gazoz kapaklarını, mektup pullarını ve kartpostalları hatırlayın. Çocuklarınıza -ve kendi-nize- koleksiyonculuğu hatırlatın. İlham almak için nümismatik kataloglarına bakın. Üstelik isterseniz sevdiklerinize kıymetli bir uğraş hediye edebilirsiniz. Bunun için Ankara’da bulunan Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Para Müzesi’ni gezerek ya da Türk Nümismatik Derneği’nin yayınlarını inceleyerek işe başlayabilirsiniz. Gaziantep’te bulunan Devr-i Alem Para Müzesi’nin hikayesi de koleksiyoner ruhların ilgisini çekecektir. Parabilime ilgisi olan arkadaşlarımin en nadir ve kondisyonu en iyi parçalarla buluşmasını temenni ederim.

Serhat Atalar
sunguroglan@gmail.com

Periferde İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Uzmanı Olmak

Uzman olduktan sonra “perifer” de infeksiyon hastalıkları uzmanı (Bakanlık kaynaklarında EHU şeklinde kısaltıldığı için yazının devamında bu şekilde belirtilecektir) olarak yüzleşilen, ihtisas sırasında çok da görünür olmayan birçok sorun vardır. Bu yazıda sorunların bir kısmına değinilmesi amaçlanmıştır.

Acil Servis Sorunları

EHU olarak periferde sizi bekleyen en önemli sorun ayda 15 gün icapçı olmaktır. Bazı ilçe hastanelerinde bu süre 26 gün, hekim sayısının nispeten daha fazla olduğu nadir hastanelerde ise 10 gün icap nöbeti tutulmaktadır. İcap sayısının fazlalığı; sadece “icap edildiğinde” aranıyorsanız sorun teşkil etmeyebilir. Ancak, maalesef durum pek de öyle değildir. Gelin nedenlerine bakalım:

Acil servis başvuruları ülkemizde ne yazık ki çok fazladır. Bu yoğunluk, hastalara yeterli sürenin ayrılamamasına, tanı koyma sürecinde gerekli olan öykünün en temel ilkeleri ile dahi yapılamamasına, fizik muayenenin çoğu kez efektif olmasına zemin hazırlamaktadır.

Sayıda fazla ancak nitelik olarak yetersiz tıp fakültelerinden mezun olmuş; kalitesiz tıp eğitimi almış, pratik açıdan yetersiz, patofizyolojiden uzak ezberlenmiş birtakım TUS (Tıpta Uzmanlık Sınavı) bilgileri ile sahaya çıkmış genç hekimler acil servislere atanmaktadır. Dolayısı ile ishal yakınması ile gelen bir hastada ishalin kaç gündür olduğu, kan ve mukus eşlik edip etmediği, dehidratasyon bulgularının olup olmadığı, vital bulgularının ne olduğu gibi temel noktalar dahi sorgulanmadan hasta size danışılabilir.

Toplumu kitap okumamakla eleştiren hekimlerin de (özellikle bir ve ikinci basamaklarda) güncel gelişmeleri, bilimsel verileri okuması ve takip etmesi yetersizdir. Hal böyle olunca vakti zamanında iyi bir donanım ile mezun olmuş kıdemli hekimler güncel olmayan yanlış hasta yaklaşımları ve yerleşmiş hatalı uygulamalar sergileyebilir.

Sorun, sadece yetersiz değerlendirilen veya iyi anamnez alınmayan hastaların danışılmasından ibaret değildir. Acil servise gelen hastaların önemli bir kısmında ya infektif bir semptom vardır ya da akut faz reaktanları yüksektir. Hunharca konsültasyon istenen bu branşın en önemli dezavantajı maalesef iş yüküdür. Şu şekilde konsültasyonlar alırsınız;

“CRP yüksek. TDRO”

Aranızda TDRO diye kısaltılan ifadenin ‘tarafınızca değerlendirilmesi rica olunur’ olduğunu bilmeyenler olabilir. Bir EHU olarak bu tür konsültasyon isteklerini reddetmekten bıkip usanabilirsiniz. Hekimler ne olursa olsun -iş yoğunluğu asla bahane olamaz- konsültasyon isteklerinde;

- * Hastanın şikayet ve anamnezini
- * Fizik muayene bulgularını
- * Düşünülen ön tanıları belirterek konsültasyon isteğinde bulunmalıdır.

Ancak bugünkü sağlık sistemimizde en ayrıntılı yazdığını söyleyen hekimler bile konsültasyon isteğine sadece CRP, hemogram, tam idrar tetkiki gibi laboratuvar sonuçlarını yazmaktadır.

Peki ülkemizde niçin konsültasyon isteğinde sadece ‘CRP 300, TDRO’ yazılmaktadır?

Kestirmeden söyleyelim iş yoğunluğundan daha çok hekimlerin öykü almak ve muayene bulgularını paylaşmaktaki özgüven eksiklikleridir. Normalde; yaş, başvuru yakınması, yakınma ve hikayenin kronolojisi, muayene bulguları ve ön tanıları içermesi gereken bir istek notu sadece CRP VE TDRO gibi anlamsız büyük harf kümeleri ile istenebilir. CRP yüksekliğini telefon ucunda danışan hekim arkadaş, öykü vermeden, muayene bulgularını aktarmadan, hastada düşündüğü olası odakları belirlemeden sadece CRP’nin 200 veya 300 oluşu nedeniyle sizden bir tahmin bekleyebilir. Hasta perfore apandisit çıkabileceği gibi subaraknoid kanama da olabilir, idrar yolu infeksiyonu diye danışılıp ileus olduğu anlaşılabilir. Bu tür yanlışlıkların düzeltilmesi için de tıp fakültesi eğitimlerinin kalitesinin modern çağın gereklerine uygun olarak düzenlenmesi ve eğitim / öğretim veriminin artırılması gerekmektedir

Multidisipliner Hasta Yönetiminin Diğer Branşlarca Yanlış Yorumlanması

Günümüz Türkiye acilleri infeksiyon açısından tam bir kaostur. Çünkü her branşın bir infeksiyonu vardır ve bu branşlar işlerine gelmediği zaman topu infeksiyon hastalıklarına atmayı tercih edebilmektedirler. Zira ‘İnfeksiyon Hastalıkları’ lastik gibi her yere çekilebilen bir alandır. Debridman gerektiren diyabetik ayak infeksiyonlarında ‘acil müdahale düşünülmeli’ denilebilir. Odak kontrolü olmadan kür sağlanamayacak hastalıklar; “acil cerrahi müdahale düşünülmeli” gerekçesiyle” protez infeksiyonları, nekrotizan fasiit, obstrüktif renal taş, kateter infeksiyonları, şant infeksiyonları, çeşitli organların

apse formasyonları vs. antibiyoterapi gerekçesi ile EHU’ya kalabilmektedir. EHU hastayı cerrahi yapılmadan yatıramayacağını belirtse dahi “Acil Sağlık Hizmetleri Yönetmeliği”ndeki Acil Tıp Uzmanı’nın hastayı dilediği servise yatırabileceği gerekçe gösterilerek hasta sizin adınıza primer olarak yatırılabilir. Bu durumda EHU ile diğer hekimler ve hasta/hasta yakınları üçgeninde oldukça kaotik bir süreç başlaması kaçınılmazdır. Zira hastanın cerrahi olmadan kür olması mümkün gözükmezken cerrah hastaya müdahale düşünmemektedir. Düşünmeyişin sebebi bazen bilgi bazen de deneyim eksikliği olsa da ikinci basamak sağlık kuruluşlarında bu hastaların sevk de ancak sempatik bireysel ilişkiler aracılığı ile mümkün olabilmektedir. Ve bu süreç; hasta açısından morbidite/mortalite riski yüksek EHU açısından da stres yüklü olabilmektedir.

Acil serviste EHU’nun yüzleştiği bir başka sorun ileri yaş bakım hasta grubudur. Bu hastalar ülkemizde palyatif bakım merkezlerinin yeterli sayıda ve kapasitede olmaması sebebi ile acil servise sıklıkla altta yatan hastalıklarına bağlı hipervolemik akciğer ödemi, elektrolit bozuklukları, oral alım eksikliğine bağlı böbrek hastalığı gibi metabolik sorunlarla başvurabilir. Sıklıkla üriner kateter ile takip edilen bu hastalarda piyüri sebebi ile veya dekübit ülseri nedeniyle EHU tarafından takip beklenebilmekte; hastaların acil serviste kalma süreleri uzayabilmektedir. Hastayı acil servise getiren şikayeti nefes darlığı olsa ve konjestif kalp yetmezliğine bağlı akciğer ödemi olsa dahi palyatif hasta grubu sadece aseptomatik bakteriüri nedeniyle EHU’ya bırakılmaya çalışılmakta; EHU’nun tedavi indikasyonu olmadığını belirtmesi meslektaşlarımız tarafından ‘hastadan kaçış’ gibi düşünülebilmekte, her icap nöbeti bu tür hastaların yatış gerginliği ile geçebilmektedir.

Standardizasyon Sorunu

Acil serviste EHU’ları zorlayan diğer bir konu, hangi hastalığı hangi branşın takip edeceği ile ilgili belirsizlikler olmasıdır.

Ülkemizde infektif endokardit, ensefalit, septik artrit, ampiyem gibi multidisipliner hastalıklar çoğu üniversitede ilgili akademisyenlerin etkisi ile alışkanlık olarak bazı branşlara bırakılmış durumdadır. Örneğin ensefalit bazı il üniversitelerinde infeksiyon, bazı il üniversitelerinde nöroloji tarafından takip edilmektedir. HSV ve Listeria gibi ensefalit sebeplerini bir kenara bırakırsak her bilinç değişikliğinde nörolojinin lomber ponksiyon yapmayı infeksiyona bırakması, üzerine hastalar EHU tarafından yatırılarak kültür ve PCR sonuçları bir hafta sonra negatif geldiğinde otoimmün ensefalit, paraneoplastik ensefalit, limbik ensefalit gibi tabloların ayırıcı tanısında nörolojiye devredilmesi ikinci basamak bir sağlık kuruluşunda güçtür. Dolayısı ile farklı üniversitelerden ihtisas yapmış EHU’lar ve diğer branş hekimleri arasında ‘O yatırsın’ ‘Nayır, o yatırsın’ şeklinde tablolar kaçınılmaz olabilmektedir. Benzer süreç multidisipliner yaklaşım gerektiren birçok hastalıkta yaşanabilmektedir.

Antibiyotik Onay Problemleri

İnfeksiyon hastalıklarında iş yoğunluğunun en önemli sebebi konsültasyon fazlalığı ve antibiyotik onaylarının gereksizliğidir. Hastasını doğru dürüst muayene etmeden, öyküsünü gözden geçirmeden konsültasyon isteyen meslektaşlarımız konsültasyon miktarını ve bu talebin sonlandırılabilir süresini çoğaltsa da EHU’nun en önemli iş yoğunluğu; antibiyotik onaylarıdır. Ülkemizde yatan her hastaya antibiyotik başlama, cerrahi prosedür uygulanan her hastaya antibiyotik reçete etme, tanımlanan her infeksiyona -bakteriyel olsun olmasın viral veya paraziter hatta fungal olsa bile- antibiyotik reçete edilmektedir. Halbuki bunların çok önemli bir kısmı gereksizdir, hekim alışkanlığıdır, hekimlerin yersiz kaygıları veya hastaların cüretkar talepleridir. İşte antibiyotik onayı kısmı infeksiyon uzmanlarını, meslektaşlarını ikna etmek, ilaç direncini azaltmak için ölçüp biçmek gibi sebeplerle yormaktadır. Cerrahi profilaksi konusunda ikinci basamak hekimleri ikna etmek, o hekime üniversitede öğrendiği yerleşik uygulamanın yanlış olduğunu söylemek,

defaten eğitim düzenlemeye rağmen düzelme olmaması umut kırıcıdır. Göğüs hastalıklarının yatırdığı her hastaya piperasi-lin-tazobaktam ve moksifloksasin vermeye çalışması da ayrı bir derttir.

EHU’ları yoran bir konu da antibiyotik onayı düştüğünde, bu ilacın ne amaçla order edildiğini anlayamamaktır. Sistemde hastanın yatış tanısı dahi yoktur, hasta başı değerlendirme yapılmak istendiğinde hastanın primer hekimi ya ameliyatta ya da polikliniktedir. Hastayı tartışacak hekime ulaşmak güçtür. Ve her gün bu şekilde onlarca onay hastası vardır. Belki ilgili branş hekimi sisteme antibiyotik order girdiğinde otomatik form ekranı açılrsa, hastanın klinik bulguları ve düşünülen ön tanıları doldurmak zorunlu olsa, EHU’ların bu onayları değerlendirme etkinitesi artacaktır.

Yoğun Bakımda Primer Hasta Takip Sorunları

Sadece servis hastaları değil periferde infeksiyon hastalıklarını daha fazla zorlayan konuların başında yoğun bakıma primer hasta yatışı gelmektedir. Ve bana göre güncel en önemli sorun budur. Olay şöyle olur; hasta acil servise ‘yemiyor, içmiyor, oral almıyor’ diye getirilen immobil hastadır. Acil hekimimiz kan gazına göre hastayı intübe eder, sepsis düşünür ve yoğun bakıma almaya karar verir. Tam idrar tetkikinde gördüğü lökosit nedeniyle odağın da idrar olduğuna kanaat getirerek hastayı sizin adınıza siz istemeseniz dahi yoğun bakıma yatırır. Ayda 10-15 gün icapçı olduğunuz bir ikinci basamak sağlık kuruluşunda hastanede o hastayı yoğun bakımda takip edebilecek yoğun bakım konusunda eğitim almış ilgili branşlar dururken (hastanede nöbetçi iken) hastanın CRP’si yüksek olduğu için veya tam idrar tetkikinde lökosit olduğu için veyahut da başka bir saikle sizin adınıza (siz evde olsanız ve nöbetçi değil de icapçı olsanız bile) devredilir. Halbuki 2021 Haziran ayına kadar uzman olmuş EHU’ların TUKMOS çekirdek eğitim müfredatında yoğun bakımda hasta takibine dair en ufak bir invazif girişim yetkinliği yoktur. Tamam siz her hekim gibi hastayı intübe etme meziyetine sahipsiniz ama ya mekanik ventilatör ayarları nasıl olacaktır? PEEP, FiO2, tidal volüm intübasyonun ilk saatlerinde nasıl ayarlanmalıdır? Bunların cevabı sizin eğitiminizi aldığınız o geniş çekirdek eğitim müfredatında yoktur. Sedoanaljezi, hipotansiyon yönetimi gibi teorik bilgi programı yoktur. Yani, EHU aslında yoğun bakımda primer hasta takibi konusunda yetkin değildir. Tıpkı dermatoloji, psikiyatri, göz, fizik tedavi uzmanları gibi. Evet yoğun bakımda hasta takibi konusu karmaşık/karışık ve kötüdür. Maalesef EHU’ların bu yetkinliklerinin (yani yoğun bakımda hasta takibinin) olmadığına acil tıp uzmanları, dahiliye, anestezi gibi ortak çıkar çatışmasının yaşandığı branşlar tarafından görmezden gelinmektedir. Olması gereken ise ilgili branşların hastayı yatırıp antibiyoterapinin ve tedavinin planlanmasında EHU’dan konsültasyon istemesidir. EHU’ların 2. ve 3. basamak yoğun bakım konusunda eğitimlerinin olmadığı ve hasta takibinin etik ve hukuki olmadığı konusu hastaneler tarafından bakanlığa çok şikayet konusu olunca çözüm olarak 2021 yılında infeksiyon hastalıkları asistanları için iki aylık göstermelik bir yoğun bakım rotasyonu getirildi. Bu rotasyonda yoğun bakım uzmanlarına üç yılda kazandırılan ancak TUKMOS tarafından infeksiyon asistanlarına iki ayda edinmenizin beklenmediği öğrenim hedeflerini ve düzeylerini görünce acı acı gülmekten kendinizi alamıyorsunuz.

Poliklinik Sorunları

Günde 50 hastanın başvurduğu poliklinik, sevk sisteminin olmadığı ülkemizde sağlık sisteminin iflası gibidir. Vitaminlerine baktırmak isteyenler, cilt lezyonları ve sivilce sebebi ile cildiye sırası bulamayanlar, kanında infeksiyon olduğu için veya CRP

yüksekliği nedeniyle başvurduğunu söyleyenler, çeşitli kurumlardan yönlendirilen portör taramaları; işe giriş veya evlilik belgesi için başvurduğunu belirtenler, başka poliklinikten herhangi bir not veya evrak verilmeksizin yönlendirilen hastalar kendilerine ayrılan 5 dakika içerisinde çözüm beklemekteler.

Laboratuvar Sorunları

Laboratuvar kısmı da periferde sorunludur. Ülkemizde birçok üniversitenin infeksiyon kliniğinde laboratuvar eğitimi hiç verilmekte, bir kısmında da laboratuvar becerisi olarak basit mikroskopî eğitimi ve ekim/boyama yöntemleri verilmektedir. Donanımlı bir mikrobiyoloji laboratuvarında hiç çalışmadan uzman olan birçok EHU vardır. Direk mikroskopik tanı becerilerinde de örneğin; Gram-boyaması değerlendirme, sıtma için hazırlanan yaymaların değerlendirilmesi, gaita mikroskopisi değerlendirme, periferik yayma inceleme gibi konularda EHU’lar arasında bilgi ve beceri düzeyinde ciddi farklılıklar, yetersizlikler vardır. Birçok EHU laboratuvar konusunda eksik hissedebilmekte, tanı sorunları yaşayabilmektedir.

İkinci basamaklarda mikrobiyoloji uzmanlarının sayısının yetersizliği nedeniyle kan kültürü sinyallerinin mesai dışında takibinin olmaması, manuel testler ile antibiyogram kontrolü yapılmayışı, anaerop patojen kültürünün yapılmayışı, mantar duyarlılığının kurumda yapılamıyor oluşu da EHU’lar açısından hasta takibinde akılcı antibiyoterapi kullanamama, doğru spektrum seçememe, mortalite ve morbidite artışı, de-eskale edememe gibi önemli sorunlar yaratmakta direnci indüklemektedir.

Sonuç

EHU’ya her branştan paslanan pek çok hasta ile oluşan yataklı servis yükü, poliklinik yoğunluğu, fazla miktarda istenen konsültasyon sayısı gibi nedenlerle oluşan iş yükü nedeniyle, EHU yapması gereken laboratuvar incelemelerini yap-a-mamaktadır. Laboratuvar eksik kalınca da tanı/tedavi kalitesi düşmektedir. Bir diğer anlamda ‘Tanı Koyma Bilim Dalı’ olan infeksiyon hastalıkları branşı, radyolojik raporlamaların merkezi sistemle, özensiz ve kalitesiz onaylanması, takım çalışması gerektiren hastalıklarda paydaşların yeterli katkısı vermemesi gibi nedenlerle tanı konulma sürecinde zor durumda kalmaktadır. Acil serviste hemen her gün yaşanan infeksiyon ile diğer branşlar arasındaki yatış döngüsü tüketici olmaktadır.

Çözüm olarak tıp eğitiminin kalitesinin artırılması, zorunlu meslek içi programların yaptırımla uygulanması, acil servise hasta başvurularının sınırlandırılması, sevk zincirinin tekrar getirilmesi, acil servisten infeksiyon hastalıkları adına hasta yatışının kaldırılması, EHU ların laboratuvar eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve tam donanımlı laboratuvarlarda altı aylık primer çalışma koşullarının getirilmesi, antibiyotik order eden diğer branş hekimlerine tanı, klinik bulgu, düşünülen ön tanılar ve antibiyoterapi gerekçesini içeren elektronik sistem formu doldurma zorunluluğu getirilmesi tartışılmalıdır.

Elif Agüloğlu-Bali
elifaguloglu@hotmail.com

Pablo Picasso ve Kübizm

Picasso, 25 Ekim 1881’de İspanya’nın Malaga şehrinde doğmuştur. Picasso’nun tam adı 23 kelimeden oluşmaktadır. Vaftiz edildiğinde kendisine tam konulan adı Pablo Diego José Francisco de Paula Juan Nepomuceno María de los Remedios Cipriano de la Santísima Trinidad Martyr Patricio Clito Ruíz y Picasso’dur.

Uzun adı, azizler ve akrabalar listesinden gelmektedir ve soyadını da annesinden almaktadır.

Picasso’nun babası bir sanatçı, sanat profesörü ve müze küratörüdür. Resme olan ilgisi babasıyla başlamıştır. Babası, Picaso henüz yedi yaşındayken ona resim öğretmeye başlamıştır.

Pablo ilk resmini dokuz yaşındayken tamamlamıştır. Resmin adı Le Picador’dur. Resim, boğa güreşinde ata binen bir adamın görüntüsüdür. Babası, Picasso 13 yaşındayken oğlunun kendisinden daha iyi bir ressam olduğunu hissetmiş ve resim yapmayı bırakmaya karar vermiştir.

Picasso, babası, annesi ve kız kardeşini betimleyen son derece iyi bilinen bir portre olan İlk Komünyon’u (First Communion) bitirdiğinde henüz 15 yaşındadır.

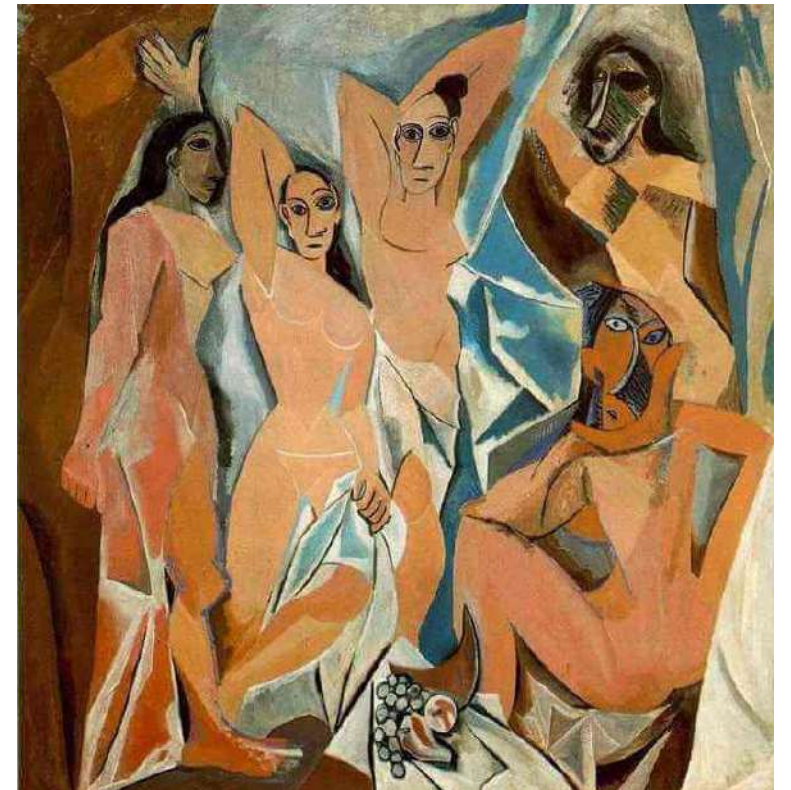
Picasso, “First Communion”-1896

Picasso, 20. yüzyıl sanat akımlarından biri olan Kübizm’in kurucularından biriydi. Hızla değişen modern dünyaya yanıt olarak oluşturduğu, devrimci bir modern sanat tarzı olan Kübizm hareketine sanatçı arkadaşı Georges Braque ile birlikte öncülük etmiştir. Picasso, Kübizm ile geleneksel, gerçekçi sanat biçimlerine meydan okumayı hedeflemiştir. Picasso ve Fransız sanatçı Georges Braque, kübizm olarak bilinen sanat hareketini başlatmışlardır. Fakat aslında, Picasso ve Braque’ın resimlerinin ‘küçük küplerle dolu’ olduğunu belirttikten sonra, onu ilk kez ‘tuhaf küpler’ veya ‘kübizm’ olarak adlandıran kişi Fransız sanat eleştirmen Louis Vauxcelles’dir.

Picasso, sanatın doğayı kopyalaması, geleneksel sanatsal tekniklere bağlı kalınması, iki boyutlu resimler çizmesi gerektiğini düşünmemiştir. Bir resim ile gerçeklik arasındaki farkı vurgulamak istemiştir: Kübizm, etrafımızdaki dünyayı farklı görme veya algılama biçimlerini içermektedir. Kübizm, nesneleri olduğu gibi betimlemek yerine, onları bilinçli olarak bozan, geometrik biçimlere bölüp öyle yansıtan bir sanat akımıdır. Bunu bir elmayı ya da bir insan yüzünü köşeli, küp veya başka şekillerden oluşan bir bütün olarak göstermek gibi düşünebilirsiniz.

Picasso, görelilik kuramına inanmakta ve kübist bir eser oluştururken hem gözlemlerini hem de anılarını kullanmaktadır. Bir nesneyi tek bir açıdan veya perspektiften değil, görüş ve hareket tarafından seçilen birçok açıdan gördüğümüzü hissettirmektedir.

Bu inancın bir sonucu olarak Kübizm, sanatçının neye baktığını-

Picasso, “Avignon’lu Kızlar” – 1907

dan ziyade bir nesnenin veya figürün nasıl görüleceğiyle ilgili hale gelmiştir.

Kübizm temellerinin Picasso’nun 1907 yılında “Avignon’lu Kızlar” isimli tablosuyla atması söylenebilir. Kübizm akımında aynı görüşleri paylaşan Braque bile bu eser karşısında şaşkınlığını gizleyememiştir. Yirminci yüzyıl sanat anlayışına ters düşen çalışma, estetik güzellik kavramına aykırı olmuş, geleneksel güzel ve çirkin kavramlarına ilişkin alışlagelen kalıpları kırmış, kendi kurallarını kendi koyan bir yapıt olduğu söylenmiştir. “Avignon’lu Kızlar” tablosu her ne kadar kübizmin yolunu açmış olsa da tam anlamıyla Kübist bir eser olmadığı da söylenir. Çünkü Kübist estetiğinin çok uzağında bir renkselliğe ve dışavurumculuğa sahiptir. Bazı sanat tarihçileri Picasso’nun bu eseri ürettiği döneme “Afro-Kübist” ismini vermişlerdir. Picasso tabloyu yaptığı bu dönemde Batılı olmayan kültürlerin etnografik nesnelere ilgi duyar. “Avignon’lu Kızlar” tablosundaki figürlerde Afrika maskarının ve İberya heykelciklerinin deforme edilmiş hali görülür.

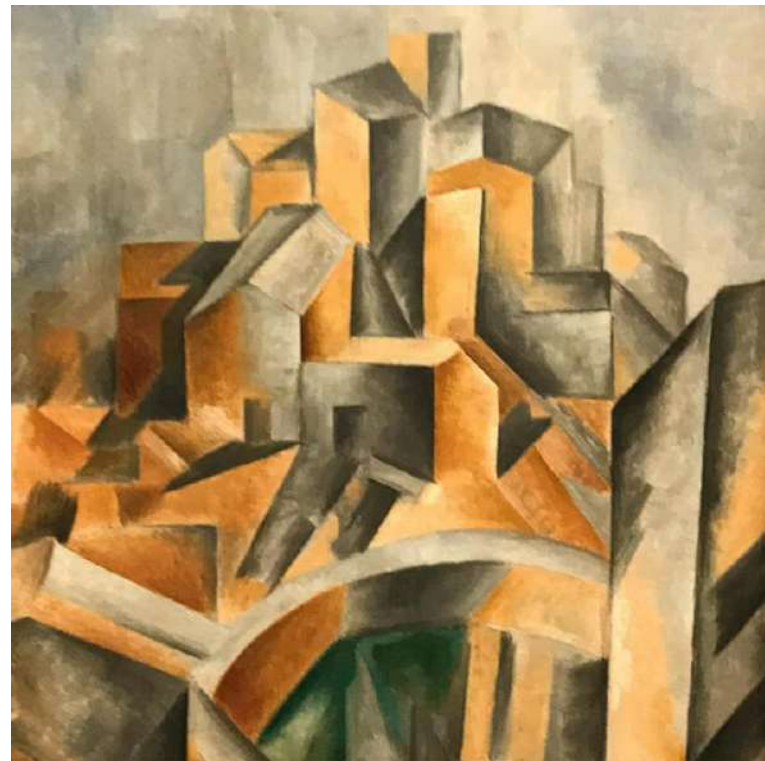
Picasso, yaklaşık on yıl boyunca aktif olarak Kübist sanat eserleri yaratmıştır. Bu zaman dilimi içinde, Kübist tarzı, Analitik Kübizm’den (1907-1912) Sentetik Kübizm’e (1913-1917) doğru zarif bir şekilde gelişmiştir.

Analitik Kübizm

Analitik Kübizm ile Picasso, tek renkli kahverengiler, griler ve siyahlardan oluşan bir palet kullanmıştır ve yaşamdan hareket-siz kareler ve manzara gibi nispeten duygu içerikli olmayan konuları aktarmayı seçmiştir. Açık biçimler ve soyutlamaya vurgu yapmıştır, doku ve kolaj unsurları henüz sanatına dahil değildir.

Sentetik Kübizm

Sentetik Kübizm ile Picasso, Kübist çalışmalarına doku, desen, metin ve gazete hurdalarını dahil etmiştir. Analitik Kübizmdeki gibi müzik aletleri, şişeler, bardaklar, sùrahiler, gazeteler, oyun kartları ve insan yüzleri ve figürleri gibi hareketsiz objeler ve tarafsız konuları tasvir etmeye devam ederken bir yandan da

Picasso, “First Communion”-1896

tekniki git gide kolaj öğelerini dahil ettiği bir noktaya ilerlemiş-tir ve bu tekniğin de mucidi olarak görülmektedir.

Sentetik Kübizm ile, orijinal Kübist tekniğinin görsel etkilerini yeniden tanımlamıştır ve yeni malzemeleri dahil ederek sa-natsal avangart hareketin Avrupa çapında yayılmasının önünü açmıştır. Kübizm, kendi başına çığır açan bir sanatsal hareket olarak bilinir, ancak aynı zamanda sanat tarihini şekillendiren sanatçı nesilleri de etkilemiştir.

Picasso yalnızca bir ressam değil, çok yönlü bir sanatçıydı. Heykeltıraş, seramikçi, sahne tasarımcısı, ozan, oyun yazarı ve hatta bir sanat mucidiydi! O yalnızca kübizm akımını değil, başka bazı sanat dallarını da ortaya attı ve geliştirdi! Örneğin “asamblaj”ın yani doğal ya da hazır malzemelerin parçalarından oluşturulan sanat yapıtlarının ilk örneklerini o verdi. Dahası “kolaj” tekniğinin yani fotoğraf, gazete kâğıdı, kumaş ve benzeri nesnelerin düz bir yüzey üzerine yapıştırılmasıyla oluşturulan resimlerin öncülerinden biri de Picasso’ydu.

Picasso aynı zamanda Guinness Rekorlar Kitabı’na göre gelmiş geçmiş en üretken sanatçıdır. 91 yıllık ömrünün yaklaşık 80 yılı boyunca sanatla uğraşan Picasso, 13 bin 500 resim ve tasarım, 100 bin dolayında baskı ve oymabaskı (gravür), 34 bin kitap illüstrasyonu, 300 kadar da heykel ve seramik üretti. Öldüğün-de evinde, 1885’i resim olmak üzere -henüz satılmamış- 45 bin yapıtının bulunduğu biliniyor.

Picasso’nun en çok bilinen eserlerini aşağıda görebilirsiniz.

Picasso, Dora Maar ve Kedi, 1941

Picasso, “Çıplak, Yeşil Yapraklar ve Büst”- 1932

Picasso, “Pencerenin Yanında Oturan Kadın”-1932

Picasso, “Kitaplı Kadın,” - 1932,

Picasso, “Aynanın Önündeki Kız”- 1932

Riyad Boran
boranriyad@gmail.com

Ölü Atın Kokusu

Turgut Uyar'ın "Terziler Geldiler" adlı şiirinde insanların yaşamına kapitalizmin, modernizmin daha fazla nüfuz ettiği dönem-de atın öyküsü yer almakta.

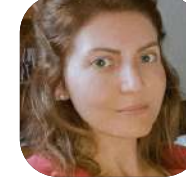
*Ey artık ölmüş olan at! -dediler-
Ne güzeldi senin çılgınlığın, ne ulaşıldı!
Sen açardın,
Otuzüçbin at türünün tek kaynağıydın sen!
Tüylerin karaparlaktı. Koşumların,
-kokulu yağlarla ovulup parlatılan-
nasıl yakışırda sağrılarına ve göke*

Uyar'ın taşra ve çocukluk dönemini ele alırsak: at, topluma tarımın hâkim olduğu dönemde çok önemli bir yere sahiptir. At, hem üretim ve ulaşım hem de savaş aracıydı. 1961 de yayınlanan bu şiirin o dönemi ele alındığında Uyar'ın tabiriyle para patlamasının getirdiği değerler değişimi ve sarsılmanın yaşandığı, insanların taşradan köylerden büyük kentlere göç ettiği bir dönemdir. Bu dönemde at, Uyar'ın taşra ve çocukluk döneminden farklı bir konumu olacaktır. At ölmüştür; çünkü artık göç eden, para patlaması yaşayan "terziler", şehirlerin-de atın sonsuzluğun yanı başından çılgın kişnemesinin sesini duymayacak, artık bırakın körler ve cüzzamlıları, at cambazları bile atın o mutlu ovasını doldurduğunu göremeyecek. Atın badem ve kişniş kokacak kuburlukları olmayacak. Artık kuyruğunun parlak savruluşu göğü karaya bölmeyecek, atlarla birlikte büyük kavgaları savaşları kalmayacak. Kasıklarına kadar çıkmış ölümlerinin yerini kronik hastalıklar alacaktı. Çünkü yaşamlarına askerlerin bayram kutlamalarında, at yarışlarında, şehirlerin varoşlarındaki Romanlar'ın asfalta koşturacağı bir motor olarak devam edecek, burjuvazinin at binme seanslarının olduğu sosyete dergilerinde, gazetelerinde görünecektir.

*Terziler geldiler. Kırılmış büyük şeylere benzeyen şeylerle
daha çok koyu renklere ve daha çok ilişkilere
Bir kenti korkutan ve utandıran şeylerle.
Kumaşlar bulundu ve uyuyan kediler okşandı.
Sonra sonsuz çalgısı sevinçsizliğін.
Çay içmeye gidenler vardı akşamüstü,
parklara gidenler de
Duruma uymak kısaltıyordu günlerini
artmayan eksilmeyen bir hüznle.*

Terziler, büyük kentlere göç edenler, bir kenti korkutan utandıran şeylerle gelmişlerdi. Çünkü geldikleri kentlerde onlar mide-nize olamamış, taşralı kalmışlardı. Şaşkındılar, akşam üstleri çay içmeye giderler, parklara giderler ama modern hayata ayak uydurmak günlerini kısaltırdı. Bu yüzden her gün değişmeyen bir hüznleri vardı. Bu hüznleri ölmüş olan atı hatırlatıyordu. Onun için şarkılara başladılar. Geldikleri kentlerde güneşler odalarının dışında kalıyordu, pencerelerini kapattıkları evlerinde her şeylerine yön veren durmuşluğa olur dediler. Artık durgunluk elbiselerini giymişlerdi.

"Beni yazdığım şiiri yazmaya iten neden çevremi değiştiğini görmemdi." diyen Uyar, öyküyle şiirin arasında adeta tel cam-bazı gibi yürüyerek yazdığı sezilen bu şiirinde büyük kentlere göç edenleri, at simgesi ile de onların hikayelerini ve nostaljisini anlatır. Moderniteyle barışık olmasına rağmen toplumdaki değişimleri gözlemci olarak aktarır.

Yeşim Uygun Kızmaç
yesimuygun@hotmail.com

Şimdi Değilse Ne Zaman?

Günümüzde çoğu kimse hayatının bir kısmını belirli spor aktiviteleriyle geçiriyor, belki de bunu yaşantısının bir rutini halinde devam ettiriyor olsa da ben koşmanın verdiği heyecanın hep bir başka olduğunu düşünürüm. Tabii bunu yazarken adrenalin seviyesinin maksimumda olduğu diğer sıra dışı sporları hariç tutuyorum zira koşu, sürdürülebilirlik açısından diğerlerine kıyasla daha zahmetsiz ve kolay adapte olunabilen bir spordur. Kardiyovasküler sistemden tutun da hafıza, dil, düşünme, muhakeme becerisine ve uyku kalitesinin artmasına kadar pek çok faydası vardır. Ama koşunun en popüler etkisi nedir diye sorsanız ben "runners high" derim kesinlikle ≠ "Koşucunun sarhoşluğu-coşkusu" olarak Türkçe'ye çevrilebilen bu durum, kaygıda ve ağrı hissetme yeteneğinde azalma ile birlikte genel bir öfori hissi olarak tanımlanabilir. Bu fenomen, modumuzu yükselten opioidlerden β-endorfinlerin kandaki artan seviyesiyle ilişkilendirilmiştir.

Peki nereden ve nasıl başlayalım?

"Koşmadan koşamazsın" mottomuzu önümüze alarak yola koyulmalıyız. Bu ilk şart. Hızlı tempoda nefesimiz kesilene, bacaklarımız ağrı ve yorgunluktan jöle gibi olana kadar koşarsak sonrasındadır.

-Ben koşamıyorum, nefesim yetersiz, koşu bana uygun bir spor değil!

-Böyle ağırlarla gidecekse hiç koşmam daha iyi gibi yargılara vararak koşuyu bırakmamız muhtemeldir. Elbette yeni başlayan bir kişinin ani hızlanması birçok riski de beraberinde getirir. Bu nedenle intervaller şeklinde " 1 dk koşu+ 4 dk hızlı yürüyüş, 2 dk koşu+ 3 dk hızlı yürüyüş.." gibi koşu yoğunluğunu tedrici arttırarak kas gücünü etkin kullanmak yoluyla maksimum verimi alabilirsiniz.

İkincisi "neden koşmak istiyorum?" sorusunun yanıtını vermelisiniz. Güçlenmek, maratona hazırlanmak, kaygılarınızı azaltmak, ruh halinizi daha üst seviyelere taşımak ya da tamamen kişisel nedenler... gibi pek çok yanıtı olabilir. Yanıt yoksa ya da net değilse ikinci ya da üçüncü koşu denemenizde çok yüksek ihtimalle evden çıkamayacaksınız. Koşu motivasyonunun olması, bu sporun devamlılığında önemli ve temel faktörlerden birisidir. Grup koşuları bunun için idealdir. Hem belirli seviyelerden koşucuların olması (kendini güçsüz hissetmemek), hem de birliktelik ve ekip ruhunun getirdiği pozitif enerjiyle (yalnız olmadığı duygusu) rotanın nasıl geçtiğini dahi anlamayacaksınız. Tabii öncesinde alanında uzman kişilerden koşu öncesi kuvvet antrenmanı desteği de almanız şart.

Koşu hayatımın başında beden koordinasyonu eksik ve kas gücü yeterli olmayan bir koşucuyken saatlerce koşamayacağımı düşündüğüm için gereksiz risk almaya değmez diye kendimi teselli eder diğer taraftan da o mesafeleri koşabilenlerin bağımlılık düzeyinde özel insanlar olduğunu düşündüm. Onların bu üstünlüğüne gıpta etmemek mümkün değildi tabii. İlk sanal maratonumu 6 K koşarak verilen süreden çok önce tamamladığımda ise uygulama ekranından gelen tebrikler yıldızları, kupalar ve sıralama listesinde ismimin belirmesini hiç unutamam. Sonrası ise malum... 8 K, 10 K ve en son 15 K maratonlarında buluyorsunuz kendinizi. Sonraki hedefim 21 K, bakalım nasıl olacak ben de merakla bekliyorum.

Pheidippides'in Atina meclisine zafer haberini verdikten kısa süre sonra yere düşerek ölümünün anlatıldığı bir resim.

Bahsi geçmişken MÖ 490'larda Antik Yunan çağlarına dayanan maratonun öyküsüne de değinmeden geçmek istemem. Atinalılar ve Perslerin Marathon adlı ovanın çevresinde savaşması sonrası Atinalıların galibiyetiyle sonuçlanan zaferin ardından müjdeli haberi Atina'daki meclise iletmek üzere Phidippides adlı hızlı koşan bir asker görevlendirilir. Bu asker 42195 metre hiç durmadan koşarak Atina'ya ulaşır ve müjdeli haberi verdikten sonra yere yığılarak ölür. Daha sonra bu efsaneyi yeniden canlandırmak adına ilk modern olimpiyat 1896'da Atina'da yapılmış, ardından 1924 yılında 42,195 m uzunluk benimsenmiştir.

Koştukça tecrübelenir, hata yaptıkça bunlardan ders çıkararak kondisyonumuzu geliştirebiliriz. Sağlıklı olan her birey uzun mesafe koşabilir. Fakat doğru hazırlık ve süreklilik şarttır. Bu da sabır, tutku ve emek gerektirir. Başlamak için daha fazla beklemeyin iç sesinizi dinleyin. Şimdi değilse ne zaman?

Sporla kalın...

Mustafa Deniz
drmustafadeniz@gmail.com

Tatar Çölü: Dino Buzzati

Her insanın içinde asılı duran bir resimdir hayat. O resmi nasıl yorumladığı içindeki insana bağlıdır. Kimisi çeşitli badireler atlatarak yorumlar. Çoğu ise bekler. Birilerinden, bir yaşayıştan, belki bir doğal afetten, belki bir duygudan, bir andan gelecek cevabı. Aslında neyi bekler insanoğlu? Bağımlılıklarının tanıdık rahatlığını terketmemek için bir gün bir şeylerin olacağı ve yaşamının anlam kazanacağını düşündüğü tek bir önemli anı yaşamayı mı? Kendini tanıtan yaşanmışlık aynasında suretini görmeyi mi? Doğrusu herkesin soracağı sorular, vereceği ya da veremediği, vermekten korktuğu cevapları vardır. Tatar Çölü'nü okurken kendinizi varoluşçuluğun sorularını tekrar tekrar sorarken, Albert Camus'u anarken, kitabın bir sayfasında takılmış düşünürken bulacaksınız. Ölümü, yaşamı, yalnızlığı, yabancılaşmayı, Sartre'ın beşik gibi sallanan suyunu tadarken kendinize soracaksınız: "Bir insan ömrünü neye vermeli?". Hasret Gültekin'e saygıyla...

KİTAP ÖNERİSİ

Türkiye'de Bilim ve İmkanlarımız

HAZIRLAYAN

Pelin İrkören
pelinirk@gmail.com

Oğuz Usta
posmix1212@gmail.com

RÖPORTAJ

Prof. Dr. Önder Ergönül

Merhabalar, öncelikle kendinizi tanıtır mısınız?

Ben Önder Ergönül, 1989 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji ihtisasını yaptım. Sonra da epidemiyolojiye olan ilgimden dolayı Harvard Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Okulu'nda epidemiyoloji yüksek lisansı yaptım. Bu saydığım kurumlara ek olarak Utah Üniversitesi Enfeksiyon Hastalıkları Bölümü'nde, Ankara Numune Hastanesi'nde, Marmara Üniversitesi'nde çalıştım. Son 12 yıldır Koç Üniversitesi'nde çalışmaktayım ve burada Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Bölümü'nün kurucu başkanı olarak görevime devam etmekteyim.

Koç Üniversitesi İş Bankası Enfeksiyon Hastalıkları Araştırma Merkezi, KUISCID, hangi motivasyonla kuruldu? Kuruluş süreciniz nasıl gelişti?

Koç Üniversitesi, başlı başına Türkiye'nin bir araştırma üniversitesi olma iddiasıyla kuruldu ve bu iddiasını sürdürüyor.

Yurtdışında bilimsel yönden ve araştırma açısından ön planda olan üniversitelerin bir modelinin Türkiye'de olması, çok geniş araştırma imkanlarının olmasını sağladı. Biz 2011 yılında Koç Üniversitesi'nde çalışmaya başladığımızdan beri, Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin ana hedeflerinden biri, yeni salgınlara yol açan enfeksiyonlar oldu. Bu çerçevede zaten çalışmamız vardı. Yaklaşık 2003 yılından itibaren, yani 20 yıldır bu alanda çalışmaktayım. Daha sonra Koç Üniversitesi'nde Tıbbi Mikrobiyoloji Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Füsun Can ile birlikte çalışmalarımızı sürdürdük. Diğer yandan Cerrahpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden Doç. Dr. Mert Kuşkucu ve yakın zamanda kaybettiğimiz Prof. Dr. Kenan Midilli gibi isimlerle sürekli çalışmalar yapıyorduk. Sonrasında da olayların gelişimiyle amacımız doğrultusunda Koç Üniversitesi İş Bankası Enfeksiyon Araştırma Merkezi'ni kurma şansımız oldu. Böylesine bilimi önemseyen bir araştırma üniversitesi içinde böyle bir enfeksiyon hastalıkları araştırma merkezi kurmak benim için son derece heyecan vericiydi.

Bu çerçevede çalışırken 2020 yılında, birdenbire pandemiyle beraber, var olan altyapımızı daha da güçlendirmek, hızlıca dünyada yerimizi almak istedik. Bu açıdan İş Bankası ile tesadüfi başlayan ama çok anlamlı şekilde gelişen bir işbirliği gerçekleşti. Aklımız hazır, fikrimiz hazır. İş Bankası henüz Türkiye'de olgu yokken pandemi konusunda bir konuşmaya davet etti. O konuşmada Türkiye'nin alanımızdaki sorunlarını anlattım. Enfeksiyon Hastalıkları açısından ana amaç; yaklaşmakta olan ya da yaşamakta olduğumuz pandemiyi konuşmaktı. Henüz Türkiye'de olgu olmamasına rağmen, anlattıklarım onların da ilgisini çekti ve destek olmak istediler. Sonrasında benim de Koç Üniversitesi'nin pozitif yaklaşımıyla ve imkanlarıyla birlikte İş Bankası'nın da desteğini birleştirme şansım oldu. Arkadaşlarımla beraber 2020 yılında resmi olarak merkezimize kurduk.

Pandemiden bahsetmişken pandemiye hazırlıksız yakalanan dünya için katkılarınız neler oldu? Aynı zamanda pandemi merkezimize neler öğretti?

Pandemi döneminde gerçekten her şey çok hızlı ilerledi. Hiçbir şey bilmiyorduk; virüsün yayılımı, ne gibi önlemler almamız gerektiği, ilaçlar, aşılar konusunda. Bir yandan insanoğlunun çaresizliğini derin olarak hissederken diğer yandan da pandeminin bazı fırsatlar ortaya koyduğu çok açıktı. Biz merkezimizi çok hızlı güçlendirerek ve oluşturarak belli konularda çalışmalara başladık. Bunlardan birisi tanı testleriyle ilgili çalışmamdı. Kliniğin içinde olmak da büyük bir avantajımızdı. Olguları

yakından izleyerek, virusun saçılımı ve yayılımı üzerine önemli çalışmalar yaptık ve aşılardan etkinliğine baktık. BioNTech aşısının karşı Sinovac aşısının etkinliğinin değerlendirildiği bir çalışma yapıp gösterdik. Tedavi imkanları, olanakları, aşılardan korunma yöntemleriyle ilgili yoğun emek harcayarak her alanda iddialı çalışmalara girdik. Tabii ki kadrolarımız ilk başlarda çok yeterli değildi ama bu süreçte gece gündüz çalıştık. Bu çerçevede enfeksiyon hastalıklarının tanısı, tedavi ihtimalleri, olanakları ve aşı moleküllerinin yapılması konusunda merkezimiz adına büyük kazanımlar elde ettik. Bunu başka alanlarda çoğaltarak şu anda da sürdürüyoruz.

Pandemi bize ne öğretti dersiniz, bir kez daha bu alanın çok dinamik olduğunu, aynı ölçüde de zorlayıcı ama keyifli olduğunu hatırlattı ve bizim büyük bir azimle çalışmamız gerektiğini öğretti. Yani her alanda biz bilime, üretmeye yoğunlaştık. Üretimin önemli olduğunu öğrendik diyebilirim, özetle.

İş birliğinde olduğunuz ulusal ve uluslararası kurum ve dernekler nelerdir?

Bizim iş birliğinde içerisinde olduğumuz en önemli uzmanlık derneği Türkiye Klinik Mikrobiyoloji ve Enfeksiyon Hastalıkları Derneği (KLİMİK)'dir. Buradaki sevgili meslektaşlarımızla sonuçlarımızı paylaşmak, ortak çalışmalar yapmak çerçevesinde çalışıyoruz. Diğer yandan çok benzer şekilde European Society of Clinical Microbiology and Infectious Diseases (ESCMID) ile iş birliği içindeyiz. Aynı zamanda ESCMID Emerging Infections Task Force (EITaF) çalışma grubu eş başkanlığım ve bu çerçevede toplantılar ve çalışmalar yapıyoruz. Dünyadan başka merkezler ne yapıyor? Bizler ne yapıyoruz? Bunu paylaşmak üzere Dünya Sağlık Örgütü ile temaslarımız var. Sağlık Bakanlığı ile gerektiğinde temasa geçiyoruz ve daha yakın iş birliğinde olmak istiyoruz bu çerçevede. İlgili meslek kuruluşlarının tümüyle bağlantı halindeyiz. Ve biz de dünyada tanınan, bilinen bir merkez ve Türkiye açısından da bir referans merkezi olma yolunda hızla ilerliyoruz.

Çalışma modelinizden bahseder misiniz?

Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji, Tıbbi Mikrobiyoloji ve Halk Sağlığı bölümleri olmak üzere üç anabilim dalı birlikte çalışıyor bu merkezde. Çünkü bizim problemlerimiz aslında bu üç ana bilim dalını da ilgilendiriyor. Diyelim toplumda salgın gibi bir halk sağlığı sorunu var. Bu sorunu çok iyi tanımlayıp, halk sağlığı açısından önemini gösterip, klinik sonuçlarını da irdeleyip sonra da biyogüvenlik seviyesi 3 (BSL-3) laboratuvarlar dahil olmak üzere laboratuvarlarımızda moleküler çalışmalarını yapıp tüm bu bilgiyi birleştirerek sunmak istiyoruz. Çünkü bu bilgiyi toplu halde sunabilirsek çok daha etkileyici ve öğretici oluyor. Biz de böyle öğreniyoruz ve bundan da büyük keyif alıyoruz.

Merkezin altyapınız ve çalışma olanaklarınız, alanlarınız nelerdir?

Merkezimizde enfeksiyon hastalıklarıyla ilgili tüberkülozdan virüslara kadar herşey çalışılıyor. Örneğin BSL-3 laboratuvarı sayesinde maymun çiçeği virüsü, kırım, kongo kanamalı ateşi virüsü, SARS-CoV-2, Adenovirus gibi etkenlerle çalışıp bu virüsleri tıpkı bakteriler gibi üretebiliyoruz. Ürettikten sonra da çeşitli platformlarda tanı tedavi yöntemleri geliştirmek üzere çalışabiliyoruz. Virüslerin yapısını biz de daha iyi öğrenmiş oluyoruz Bu bizim daha önce hayal ettiğimiz bir şeydi. Yani bakteriler için bu elbette mümkündü ama örneğin bir Adenovirus vakasında virüsü tespit etmek, kendi laboratuvarımızda bunu üretmek, ürettikten sonra o virüsü daha iyi tanımak bizim için müthiş bir keyif ve mutluluk kaynağı oluyor.

Bunun yanı sıra mantarlar ve bakteriler alanında da çalışıyoruz. Özellikle antibiyotik direnci ülkemizin en önemli problem-

lerindendir. Bunlar üzerine çalışmalar yapıyoruz. Kısaca, ülkemiz ve çevre ülkeler dahil olmak üzere, halk sağlığı problemi teşkil eden her şeyi moleküler, klinik ve toplum boyutlarında çalışıyoruz.

Merkezin çıktılarının ulusal ve uluslararası kongrelerde görünürlüğünün oldukça yüksek olduğunu söyleyebilirim. Örneğin bu yıl Kopenhag'da yapılan European Congress of Clinical Microbiology and Infectious Diseases (ECCMID)'e merkezimizden 15 kişi katıldı, toplam 20 poster ve sözlü bildiriyle başvurmuş-tuk, tümü Kabul edildi ve sunuldu. Arkadaşlarımız çalışma gruplarında yer aldılar, alıyorlar. Bu daha da güçlenecektir. Yani Avrupa tarafından da bakılırsa aslında güçlü bir grubuz. Bu kadar çok sayıda bildiriyle, bu kadar çok sayıda kişiyle orada temsil edilmek ki çalışan nüfusumuzun da az olduğunu düşünürsek, merkezimizde oldukça yüksek bir oran. Her bir çalışma arkadaşlarımızla gurur duyuyoruz tabii. Çünkü biz hem ulusal hem uluslararası kongrelerde çok güzel temsil ediyorlar.

Son olarak bölümünüzde araştırma yapmak isteyen bireylere bir mesajınız olur mu?

Burada kendi çalışma arkadaşlarımızla çok yüksek tempoyla çalışıyoruz, öncelikle bunu söyleyeyim. 7/24 çalışıyoruz, bizim için mesai kavramı yok. Burada çalışanlar için bilim insanı olmak bir yaşam tarzı. Bizler bir şey üretmenin heyecanına girdikten sonra zamanı unutarak çalışmak isteyen ve çalışan insanlarız. Bu çerçevede bizimle çalışmak isteyen, azimli, hırslı, bir şeyler üretmek isteyen, buna gerçekten inanan, her yaştan ve meslek grubundan arkadaşlarımızı kesinlikle kabul etmek isteriz. Bunun her zaman arayışı içerisindeyiz. Ülkemizde bilim yapmak isteyen, bu alanda çalışmak isteyen tüm genç arkadaşlarımıza bizi takip etmelerini öneririm. Aylık bültenimiz var, bu bültenlerimizde özellikle kendi üretimlerimize yer veriyoruz. Kendi yaptıklarımızı anlatmaya, kendimizi anlatmaya çalışıyoruz. Kendimizi anlattığımız bu bültenlerimizden bizi izleyebilirler veya bizi ziyaret edebilirler. Çok seviniriz, mutlu oluruz. Çünkü Türkiye'de bilim yapmanın çok zor olduğunu biliyoruz. Ama kararlıyız, azimliyiz. Azimle ve umutla Türkiye'de bilim yapmak istiyoruz

Çok teşekkür ederiz hocam. Ben teşekkür ederim.

KUISCID, E-Bülten Web Sitesi:
https://kuiscid.ku.edu.tr/tr/e-bulten/

Eren Öztürk
erenoz14@gmail.com

Türkülerde Hekimlik

İnsanlık tarihinin en kadim mesleklerinden olan hekimlik mesleği günümüzde hasta-hekim ilişkisinin daha önemli olduğu bir meslek dalı haline geldi. İnsanlarla birebir temas halinde bulunan biz hekimlerin hastaları anlamak için birçok farklı yöntemi oldu. Tıp tarihi kadar eski müzik de bu yöntemlerden biri haline geldi.

Müzik de matematik gibi bir dildir. Matematiğin alfabesi olan sayılar ve sembollerin yerine müzikte nota ve ritimler bulunur. Bu iletişim aracının, içinde yaşadığımız topraklardaki en yaygın formu ise “türkü”dür. Türkü, geçmişten beri Anadolu insanının acısını, sevincini, mücadelesini, hastalığını, sağlığını anlatan en doğrusal müzik formudur.

Can Ağrısı

Tıbbi terimlerin Türkçelerini bulmak adına önemli bir “önerme” içeren türkülerden biri de Elazığ yöresine ait olan “Hüseynik” türküsüdür. Türkü:

“Hüseynik’ten çıktım şehir yoluna
Can ağrısı tesir etti koluma
Yaradanım yardım et kuluna
Yazık oldu, yazık bu genç ömrüme”

şeklinde başlar. Burada yaşamını yitirmiş bir kişinin ağzından, şehir yoluna çıktıktan sonra, “kola tesir eden bir ağrıdan” bahsedilmekte ve bu ağrıya “can ağrısı” denmektedir. Bir hekim bu türküyü dinlediğinde durumun koroner kalp hastalığı olduğunu, eforla ortaya çıkan ve kola vuran ağrının ise “anjina pektoris” olduğunu son derece kolay fark eder. Ancak bir hekimin bu türküde asıl fark etmesi gereken şey yıllardır Türkçesini bulamadığımız “anjina pektoris” için türkü sahibinin doğallıkla “can ağrısı” demekte olduğudur. Anjina pektoris, hasta-hekim görüşmelerinde “göğüs ağrısı” olarak ifade edilmektedir. Ancak göğüs ağrısı, kaburga, akciğerler, o bölgedeki kaslar gibi birçok yapıdan kaynaklanabileceğinden, özel olarak kalp kasının beslenememesinden ve ağrıyı çeken kişiye ölüm korkusu hissettiren anjina pektorisin tam karşılığı değildir. Ozanımızın “anjina pektoris” yerine “can ağrısı” terimini kullanmış olmasını hekimler için mükemmel bir terminoloji önerisi olarak kabul etmek gerekir.

Nazım Hikmet ise Angino Pektoris şiirinde şu dizelerle seslenmiştir okura:

Angina Pektoris
Yarısı burdaysa kalbimin
Yarısı Çin'dedir, doktor
Sarınehre doğru akan
Ordunun içindedir

...

Ne arteryoskleroz, ne nikotin, ne hapis
İşte bu yüzden, doktorcuğum, bu yüzden
Bende bu Angina Pektoris

Aşık Veysel ve Çiçek Hastalığı

Bugünlerde adını çokça duyduğumuz Maymun Çiçeği virüsünün atası olan Çiçek virüsü zamanında çok can ve uzuv kayıplarına sebep olmuştu. Çiçek hastalığı Veysel'in gözlerini almıştı.

Üçyüzonda gelmiş idim cihana
Dünyaya bakmadım ben kana kana
Kader böyle imiş, çiçek bahana
Levh-i kalem kara yazmış yazımı

Hicri takvime göre 1310 yılı Aşık Veysel'in doğduğu yıl olan 1892 tarihine denk düşmektedir. Aşık Veysel, çiçek hastalığını kaderin işi olarak yorumlamıştır.

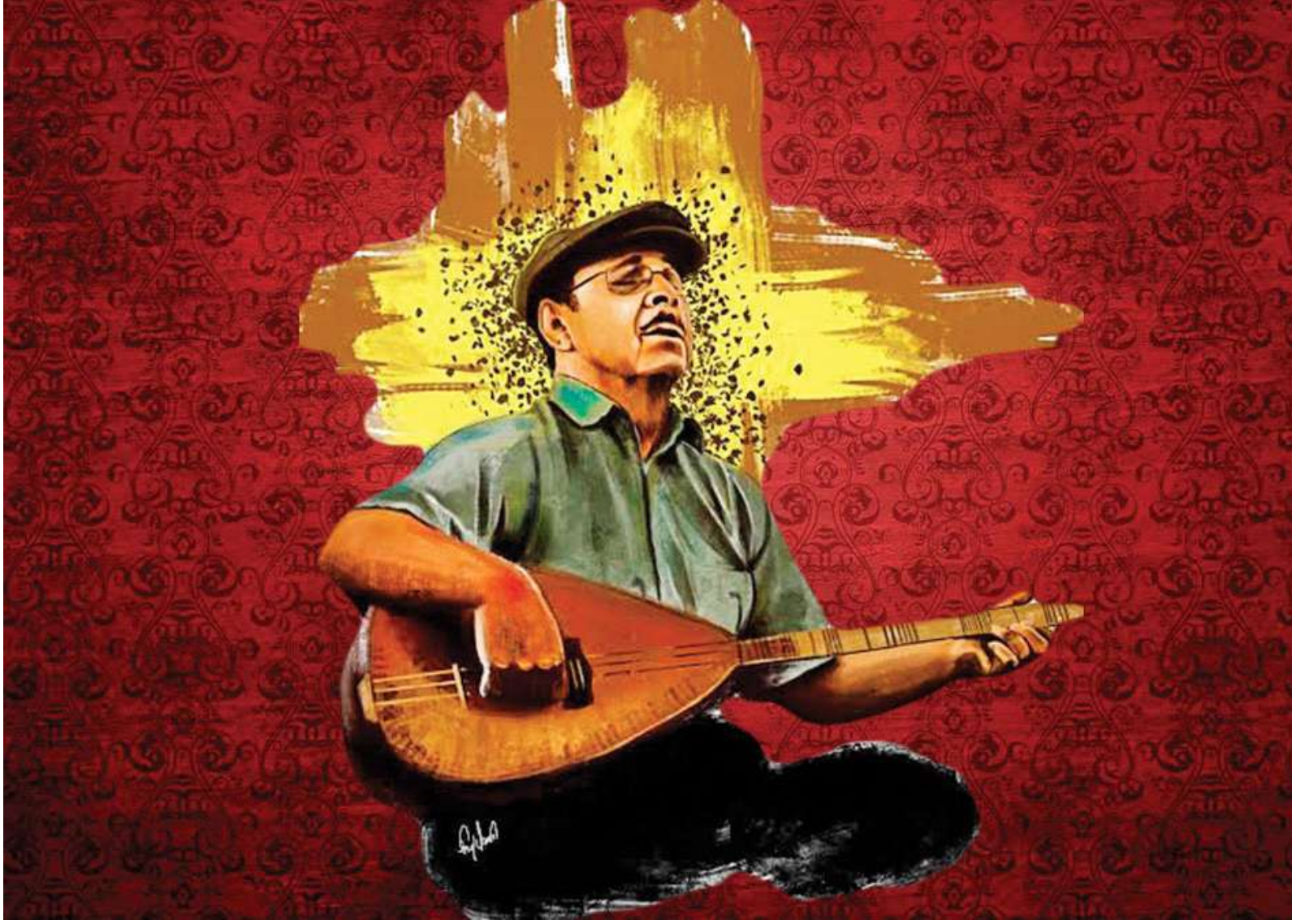
Aşık Veysel aynı zamanda hekimlere olan minnetini şu dizelerle dile getirmiştir:

Bu hastahanenîn şu mezîyetî
Hekîmîn hastaya hüsnünîyetî
Türlü dertten kurtarıyor mîlletî
Sakîn ol nankörlük etme dedîler

Telgıraf telefon mektup gelince
Sîvas halkı gelîp gönlüm alınca
Veysel ağrıların gerî kalınca
Dosta selam yaz unutma dedîler

Hekimin Karakteri

Halkımız sağlıklı ilgili türkülerinde hekimlere şikayetini, hastaneyeye bakışını ve hastalıkla ilgili hislerini işlemiştir. Mahsuni Şerif, “Vatandaş Türküsü”nde “Memur gelir karşılarsın köşeden/ Zengin gelir yıkılırsın neşeden/ Öte kaçma bizim Mahsuni'den/ Bakıp boynumdaki kire doktor bey” diyerek sağlık sistemindeki sosyo-ekonomik sınıf farklılıklarına ve doktorların tavrına eleştiri getirirken; Aşık Veysel akciğer kanseri nedeniyle tedavi gördüğü hastanelerde “İstanbul'da Ankara'da Sivas'ta/ Yüksek ihtisas'ta iyi olur hasta/ Ömrüne bereket hekimler usta/ Ölüm erteledi bilmem ne kadar” diyerek doktorlara kadirşinaslığını göstermiştir.

Bozkırın büyük ozanı Neşet Ertaş ise kendisine şifa olan Dr. Mehmet Ali Altın'ı şu sözlerle anlatmıştır: “Çarığınan köyünden gelen/Tıp okuyup doktor olan/Hastanın halından bilen/Doktor Mehmet Ali Altın”

Aşkın Yüce Tarifi: Gönül Veremi

Tarihi oldukça eskilere dayanan Tüberküloz hastalığı ise türkülerde “verem” adıyla kendine yer bulur. Aşkından yataklara düşen, kan kusan kişiler mevcut durumunu verem olmak deyimiyle anlatır. Tüberkülozun her formu vardır da sanırım türkülerdeki en anlamlı formu aşk acısını tarifleyen yürek veremidir. Aşağıdaki dörtlük aşk acısının en ciğerden ifadesi olsa gerek:

Gelemi yar gelemi
Yar yanıma gelemi
Seni sevdim seveli
Oldum yürek veremi

Verem, kendine birçok türküde olumsuz anlamıyla yer bulur. Çoğunlukla hastalığın gerçek anlamından ziyade hastalığa benzeyen bir keder halini anlatır.

Bahçalarda Mor Meni
Verem Ettin Sen Beni
Nasıl Verem Olmayım
Eller Sarıyor Seni

Hekimin Derman Olamadığı Yara: Sevdâ

Prof. Dr. Sait Eğrilmez tarafından hazırlanan “Türkülerde Hekimlik-İyi Hekim Olmak Kavramı” çalışmasında araştırmaya

değer bulunmuş 196 türküden 104 tanesi ana tema olarak sevdâyı işler. Türküler genelde sevdâyı dermanı kendi içinde olan bir dert olarak tanımlar ve hekimlerden yürek yaralarına el atmalarını isterler:

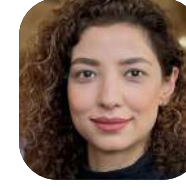
“El çek tabip yaralarım saramazsın
Dermansız bir derttir aşkın yarası
Sen bu derdin ilacını bilemezsin
Sönmez bir ateştir aşkın küresi”

Türküler hekime, aşk yarasına dokunmaya çalışsa da bunun fayda etmeyeceğini bildirir ve derman olacak kişiyi kendileri gösterirler. Sözelimi sevdâ yarasının dermanı, sevdalının ta kendisidir.

“Karadır kaşların ferman yazdırır
Bu dert beni diyar diyar gezdirir
Lokman Hekim gelse yaram azdırır
Yaramı sarmaya yar kendi gelsin”

Sözün özü, türkülerimiz halkımızın biz hekimlere sağlık sistemindeki sorunları bildirdiği, hekim-hasta ilişkisindeki istek ve şikayetlerini belirttiği ve bizlere iyi hekim olma kavramını öğrettiği en önemli dilidir. Tıp mesleği yalnızca “Bilim Türkçesi” ile değil “Halk Türkçesi” ile de yapılmalıdır.

Kaynakça: Doç. Dr. Sait Eğrilmez, Türkülerde Hekimlik ve Sağlıkla İlgili Türküler, Sağlık Bakanlığı, Ankara, 2010.

Eda Alp-Göker
edalp0135@gmail.com

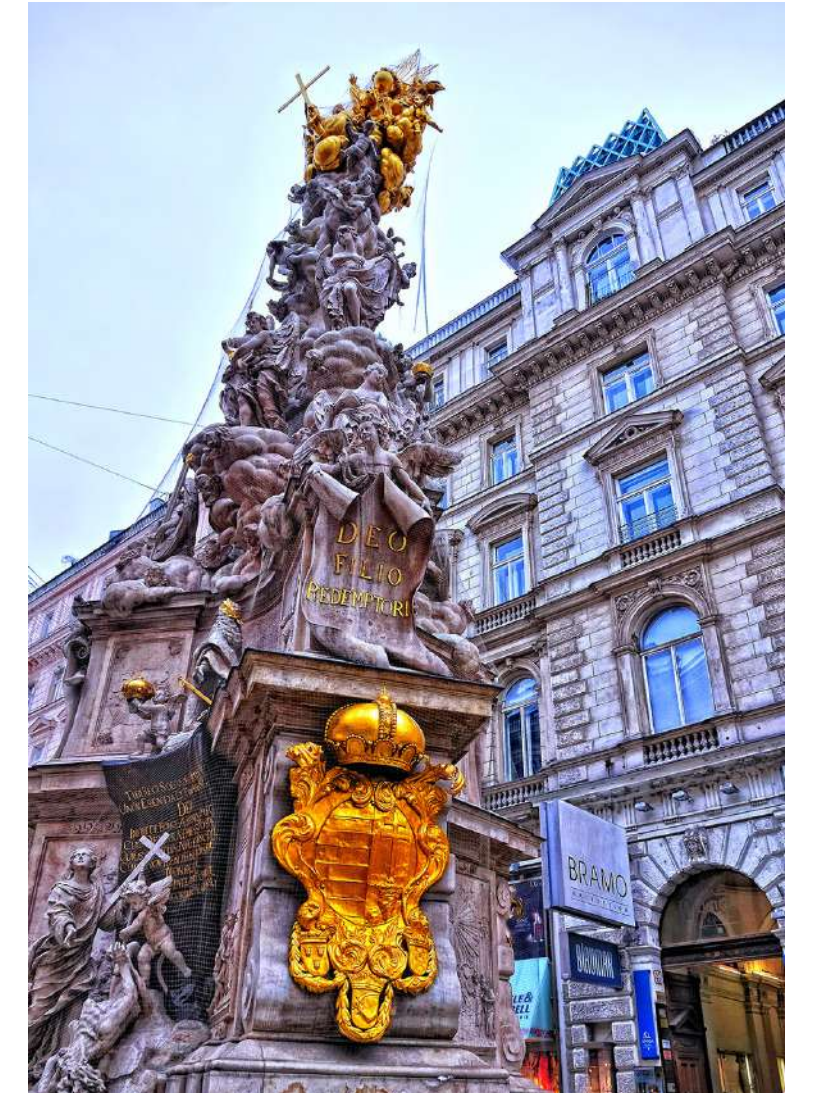
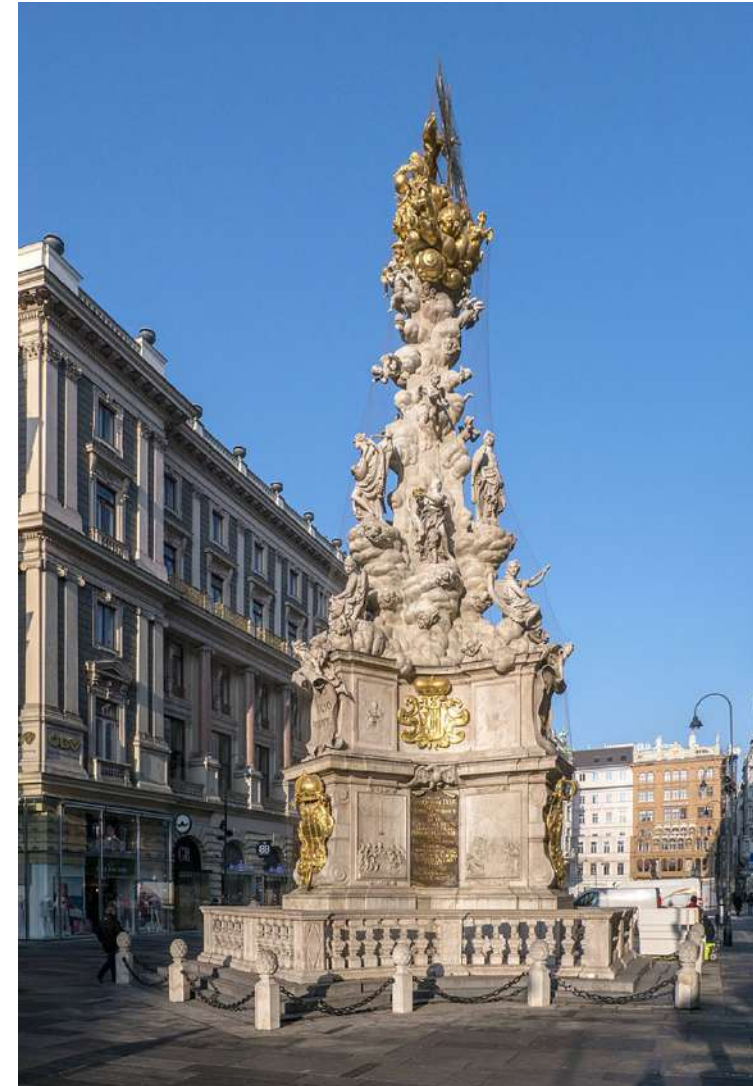
Viyana’da Sanat ve Enfeksiyon

“Sanat; sanat için midir, toplum için midir?” tartışmalarını bir kenara bırakırsak, toplumun yaşadıklarından ve insanların üzerinde bıraktığı etkilerden her sanat dalı da nasibini almıştır. Nitekim geçmişte yaşanan hastalıklar, toplumun büyük bir kısmını etkileyen salgınlar da o dönemin sanatçıları etkilemiş, imparatorlar ve yöneticiler aracılığıyla bu etki yüzyıllar sonrası-na kalacak büyük sanat eserlerine dönüştürülmüştür.

Veba salgınından çok etkilenen Orta Avrupa’da salgının bitişiyle farklı şehirlerde anıtsal sütunlar yaptırılmıştır. Bu anıtlardan biri olan Viyana Veba Sütunu, Viyana’nın en turistik ve en güzel caddelerinden biri olan Graben caddesinde dolaşırken karşınıza çıkabilir. Şehrin en kalabalık caddelerinden biri olan bu caddede meşhur Viyana kahvenizi yudumladıktan sonra, şehrin simgesi olan Aziz Stephan Katedrali’ne doğru yürürken caddenin ortasında tüm görkemiyle duran bu mermer sütun tam 21 metre uzunluğuyla gözlerinizi kamaştırabilir.

1679’da görülen veba salgınından sonra yapılan bu barok tasarımlı sütun, şehirdeki en ünlü ve çarpıcı sanat eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Sütun için mimar Burnacini, İmparator I. Leopold’un diz çökerek önünde dua ettiği melek figürleri ile bir tasarım ortaya koymuştur. İmparatoru temsil eden merkezi figür, Paul Strudel tarafından Lasa mermerinden yapılmıştır. Hristiyanlıkta bir inanç sembolü olan “*Holly Trinity*”nin altına bir bulut figürü yerleştirmiştir.

Viyana Veba Sütunu’nunda imparatorun heykeli halk arasında, çıkıntılı alt dudağına atıfta bulunarak “Somurtkan Dudaklı Leopold” olarak adlandırılmaktadır. I. Leopold’un, Viyana Veba Sütunu’nun tasarımcısı Paul Strudel’e kararlaştırılan ücreti ödemek istemediği için, mimarın, özellikle abartılı bir şekilde üst dudağını çıkıntılı yaptığı söylentileri vardır.

Viyana Veba Sütunu, uzun inşaat süresine, tasarımın sık sık değiştirilmesine ve çok sayıda heykeltıraşın dahil olmasına rağmen, bir bütün olarak büyüleyici görünmektedir. Tasarım döneminde hem Hristiyanlığın hem de salgından sonraki güçlü Avusturya'nın bir simgesi haline dönüşmüştür. Mimarisi o kadar çok beğenilmiştir ki daha sonra Avusturya'nın diğer şehirlerinde de benzer anıtlar yapılmaya başlamıştır.

Viyana Veba Sütunu'nun alt kısmında, grotesk tasarımlı bir kadın tarafından vebayı yenen halkın inançlı ruh hali simgelenmiştir. Sütün 2000'li yılların ortasında yenilenmiş olup 17. yüzyılda olduğu gibi şimdi de şehrin kalbinde eşsiz bir simge yapı olmaya devam etmektedir.

İnfeksiyon, sanat ve Viyana dediğimize göre ikinci durağımız ünlü Karl Kilisesi'nden bahsetmeden geçmemiz olmaz. Yine barok tarzda mimarisiyle göz kamaştıran bu kilise, 1576-1578 yıllarında vebadan etkilenen hastalara şifa dağıtan Kardinal Karl Borromaeus adına, 1716 yılında İmparator VI. Karl'ın isteği üzerine yapılmaya başlanmış. Johann Bernhard Fischer von Erlach adlı mimarin yaptığı çalışmalar beğenilmiş ve 1723 yılında mimar Johann Bernhard Fischer von Erlach'ın ölümü ile kilisenin geri kalanını oğlu Joseph Emanuel'in planda yaptığı bazı değişikliklerle 1737 yılında tamamlamıştır. Kilise'nin yapımında Yunan mimarisi örnek alınmış ve dışındaki sütunlar Yunan stili Portikus Tapınağı'ndan esinlenerek yapılmış. Kilisedeki kabartmalar veba sahnelerini anlatmaktadır. Kilise sahip olduğu tarihi mimari ve sembollerinin birleşmesiyle Avrupa'da Barok tarzının önemli eserleri içinde yerini almıştır.

Yapımı 21 yılda tamamlanan kilise, günümüzde büyüleyen mimarisi eşliğinde verilen konserlerle birçok yerli ve yabancı turistte açıktır. Kilisenin büyüleyici mimarisi ve tarihini konserler eşliğinde görmek isterseniz etkinlik tarihlerini araştırarak gezinizi planlayabilirsiniz.

Emel Yılmaz
emelyilmaz@uludag.edu.tr

Uzaklar

'Yaptığım hiçbir işi aşkla yapamıyorum. Sadece yapmak zorunda olduğum için, gereken neyse onu yapıyorum. İçimde hala birkaç kor var gibi ancak onları üfleyp de alevlendirecek gücü bulamıyorum kendimde. Gün geçtikçe daha çok sessizleşiyorum, çünkü konuşsam ne faydam olacak ki insanlığa içimdeki bu boşlukla. Yaşarken ölenler kervanına ben de katıldım sanırım' Madam de Renal.

Ahmet Şerif İzgören ise "Hayallerimiz gerçekleşmek zorunda olmamalı. O hayali sevmeliyiz belki de. Aynı sevgiliye değil de vuslata aşık olmak gibi. O hayal çok uzakta da olsa durmalı ve bize güç ve ilham vermeli hedeflerimize ulaşmak için. Ama ben o hayali de diğer tüm hayallerim gibi yitirdim. Düşünüyorum ama ne zaman ve nasıl bu hale geldiğimi bulamıyorum" demiş.

Hekimlik, aslında birçok açıdan olağan dışı bir meslek, sürekli var olan ve yenilenen bilgileri öğrenmeye çalışmak, hep eksik hissetmek, bu yüzden de hep çalışmak.

İsimlerimizin başında olan doktor, uzman doktor, doçent doktor, profesör doktor tanımlamaları sürekli çalışma, yaşanmamış hayatlar, yeterince vakit ayıramadığımız ailelerimiz, uykusuz ge-

celeri simgeliyor. Karşınızda tedirgin, sinirli, heyecanlı, sabırsız hasta ve yakınları... Biri bitmeden yeniden başlayan çözüm bekleyen hastalar, hastalıklar. Hele bir de akademisyenseniz öğrenciler, asistanlar, yayınlar, konuşmalar, uzayan mesailer derken yıllar geçiyor. Koşturma esnasında anlamadan bir bakmışsınız emeklilik zamanı gelmiş. Sonra ne çabuk geçti yıllar deyip yaptıklarımıza değil, yapmadıklarımıza daha doğrusu yapamadıklarımıza hayıflanır olmuşuz. Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji'ye gelmeme vesile olan rahmetli, çok değerli hocam Prof. Dr. Kaya Kılıçturgay emeklilik sonrası uzunca bir süre seminerlerimize katıldı. Emeklilik döneminde bile hala yeni makaleleri okuduğunu söylerdi. Emeklilik döneminde farklı olarak arada sahilde yürüdüğünü, bir balıkçıyla dost olduğunu, onunla yaptığı gündelik sohbetin detaylarını bize anlatmıştı. Ben o zamanlar daha asistandım, çok şaşırmıştım. Halbuki benim için bu çok normal bir şeydi. Onun için çok farklıydı bu durum. Zamanla değerli büyüklerimden ve değerli meslektaşlarımdan buna benzer çok diyalog ile karşılaştım. Hatta bazıları emekli olduktan sonra evde ne yapacağım dedikleri için bile çalışıyorlar. "Ben doktorluk dışında başka bir şey yapmadım ki" diyen birçok büyüklerimiz, meslektaşlarımız

var. Öğretmenlikten, mühendislikten ve birçok meslekten emekli olursunuz ama doktorluktan emeklilik diye bir şey yok. Ama yine de keşkeler dememek için hayatımıza başka “benleri” de alsak mı?

İnsanoğlunun yaşanacak bir tane ömrü var, ama yaşayacağı birçok hayatları olmalı. Hepimiz birilerinin çocuklarıyız, birilerinin annesi, babası, birilerinin eşiyiz, birilerinin yeğeni, kuzeni... Hepimizin birer ünvanı var ve o ünvanı hak etmek için çok çalıştık. Uzman doktor, doktor, profesör doktor... deyip ismimizi soy ismimizi söylediğimiz zaman kim olduğumuzu ifade ediyoruz. Yani kendimizi bir ünvana hapsedmiş oluyoruz. Peki başka “benler” içimizde hiç mi yok? Kimliğimizden sıyrılıp bir başka hayatları hiç mi tatmayalım? Sınırlarımızı zorlamadan, konfor alanımızdan çıkmadan, bize biçilen rollerin dışında bir başka “ben” nasıl olurdu? Belki muhteşem, belki bir hayal kırıklığı, denemeden nereden bilelim? Hayatlarımızda bize yaşama sevinci veren ulaştıklarımız değil, aslında o hedefe ulaşmak için yaptıklarımız, daha doğrusu hayat yolculuğumuzdur. Yani gerçekten hayattan beklediğimiz yolun sonundaki hedefe ulaşma hali mi? Yolda olma hali mi? Ben çocukluğumdan beri hep yolda olmanın daha önemli olduğunu düşündüm, öyle de yaptım.

Ben Prof. Dr. Emel Yılmaz, Ankara’da Emek mahallesinde büyüdüm, bir memur çocuğuyum ve kendi zamanımın iyi okullarında okudum, doktor oldum, sonra akademisyen oldum. Mecburi hizmette köy ile kasaba arasında bir yerde mecburi hizmet yaptım, önce afalladım, sonra ortamı, insanları anlamaya çalıştım, sonra da onlara adapte olmaya çalıştım. İnsanın aslında en önemli özelliği birçok duruma adapte olma/olabilme yeteneğidir. Ah bir konfor alanımızdan çıksak, çıkabilsek ne potansiyellerimiz var, bazen kendimize bakıp eski ben ile şimdi ki ben arasında ne çok fark var dedğimiz olmuyor mu?

Ben burçlara inanmam ama hep terazi için kararsız derler, sanatla uğraşır derler bilmem doğru mu? Aslında ben çocukluğumdan beri doktor olmak istemiştım, oldum. Ama karakterimden mi burcumun etkisi mi hiç bilmiyorum okul yıllarında okula giderken, ev okul arasını adımlarla sayıp, her gün aynı sayıda adımla okula gidip gelmeyi reddettim. “5-6 yıl hep bu yoldan mı gideceğim?” dediğim için bir süre sonra sürekli yolları değiştirerek gitmeye başladım. Şarkı söylemek için aranan sesim yok ama koroya girdim, mandolin, flüt, piyano çaldım. Ortaokuldan üniversiteye gidinceye kadar lisanlı basket oynadım, tenis oynadım, şiir yazdım ve sıkıldım, bıraktım, sonra başka bir şey yapmaya başladım. Yaptığım şeyi biraz başarmaya başlayınca bir başkasına gönül verdim. Belki şimdilerde çocuk olsam bana hiperaktif tanısı yapıştırıp, bir de birçok medikal tedavi uygulayacaklardı. İyi ki şimdiki zamanda çocuk değilim.

Aslında çocuk hekimisi olmak için yola çıktığım bu meslek hayatımın rolünde iyi ki enfeksiyon hastalıkları uzmanı olmuşum diyorum. Çünkü tam da bana göre, klinik var, laboratuvar var, ameliyathane, dahili bölümler, cerrahi bölümler, salgınlar, toplum sağlığı, koruyucu hekimlik, akut-kronik hastalıklar yani tıpta ne varsa bizde o var. Sıkılmaya vaktiniz kalmıyor. Yani branşım tam bana göre....

Nerede kalmıştık, asistanlık bitip uzman olunca da fotoğraf kurslarına (BUFSAD) gittim, fotoğraf gezilerine katıldım, gezilere katıldıkça gezmeyi daha çok sevdim. Gezmek para ödeyip, bir müzeyi seyrederek gibi içine girmeden ağzımız açıkta izlemek olan gezmek değil, kastettiğim kısa da olsa ben değil, gittiğim yerdeki insanların hayatlarına tanık olmak, gittiğim yerin sokaklarında kaybolmak, ünvanımı unutup herhangi bir Emel olmak, başka bir rol almak, yani bir dünyalı olmak. Ülkemizde ve dünyada olanaklarım göre hiç de fena gezmedim. Emek, para ve zaman harcadığım genellikle ülkelerin kırsalları ya da doğal yaşamları. Sınırla-

Hindistan, Pushkar

Hindistan, Agra

Hindistan, Varanasi

rıma zorlamayı severim, çünkü insan ancak sınırları zorlandığında potansiyelinin farkına varabiliyor. Ama hala gezilecek, görülecek yerler demiyorum hayatlar var. Hiç düşündünüz mü? Şimdiki siz olmasaydınız nasıl bir hayatınız olurdu, Afrika’nın çölündeki bir kabilede, İran’da Şiraz’da bir şair, Nepal’in dağlarında sırtında küfe taşıyan bir köylü vs hayatınız nasıl olurdu, siz nasıl olurdu-nuz? Hayat bir tane ve biz sadece miras kalan ve/veya çalışarak kazandığımız hayatlarımız sonucunda elde ettiğimiz roller kadar yaşıyoruz, başka hayatları seyrederek, bazen de konfor alanlarımızdan çıkmadan kendi hayatlarımızı seyrederek yaşı (ayamı) yoruz. Gezmek ama turistik değil, yıldızı bol otellerde kalarak değil, hayretler içinde bir nehri, müzeyi ya da hediyelik eşyalara

Nepal, Kathmandu, Pashupatinath

Nepal, Dhulikhel

bakarak değil, sokaklarında kaybolarak, yerli halk ile iletişime geçerek, bir süreliğine gittiğimiz yerin insanların rutin yaşamaları gibi yaşamak, hiç değilse tanık olmak işte benim gezilerden beklediğim.

Bence insanlar kendilerine bazı sorular sormalı, mesleğimden emekli olursam hayatımda birçok şey rutin mi olacak? Hobilerim var mı? Hayat denen yolun sonuna geldiğimde gerçekleşmemiş hayallerim olacak mı? En önemlisi de yaşarken hayaller kurabil-dim mi? Kendi sınırlarımı zorlamak, kendimi tanımak için neler yaptım? Koşulları, insanları değiştirmeye çalışmak yerine kendimi değiştirdim mi?

Şimdi birazda gezdiğim ülkelerden bahsetsem iyi olacak.

Normalde bir yere gitmeden önce gidilecek yer hakkında bilgiler toplanır, gittiğiniz ülkede nereler gezilir, ne yenir, ne içilir bunun araştırması yapılır. Ben biraz tersten giderim, biraz sürpriz severim, ön yargılı olmak yerine doğaçlama o yeri yaşamayı tercih ederim. Aslında her zaman beklendiği gibi olmayabilir. Mesela ön bilgi olmadan giderseniz o kadar zaman ve para harcayıp, yapmanız gerekenleri yapmamış olarak da dönebilirsiniz. Aslında yola çıkmak başka hale geçmektir, alışkanlık yapar. Bana göre yollarda geçirilecek zaman biraz ön bilgiye (ama az), daha çok sezgiye, en fazlada rastlantıya bırakılırsa yollarda olmak bağımlılık yapar. Bu yüzden ben önce gidiyorum, gelince gittiğim yeri araştırıyorum.

Fotoğraf çekme bahanesiyle gittiğim ülkeler arasında aklımda, hafızamda, kalbimde yer eden ülkeler Fas, İran, Nepal, Hindistan’ın Racastan ve Güney bölgesi. Hindistan’a ilk kez 2014’te

gittim. Sakin seyahatler olarak adlandırdığımız yolculuğumuzun ilkiydi. Aslında alıştırmaya yapmadan daha kolay bir ülke yerine zor bir ülkeyi seçmiştik. Sakin seyahat dediğimiz ekibimizin çok değerli üyesi Özcan Yurdalan’ın dediği gibi “ Hindistan’a gidilir, ama Hindistan’ı bilmek bir yabancının haddini aşar, anlamak harcı değildir, orayı gördüm diyebilmek ise cesaret işidir”. Hindistan için duymuşsunuzdur Hindistan’a gidenler döndüklerinde ya hiçbir daha gitmezler ya da fırsat buldukça bir daha, bir daha giderler. Aslında ben ikinci gruptayım. İki kez gittim, bir daha bir daha dediğim ülkedir Hindistan. Agra, Jaipur, Pushkar, Jodhpur, Jaisalmer, Delhi, Varanasi Racastan olarak bilinir, biz karış karış gezdik tüm Racastan’ı. Racastan Hindistan’ın en görsel bölgelerinden birisidir. Hindistan imajının olduğu bölge de diyebiliriz. Coğrafyası, kültürü, doğal yapısı ve insanlarıyla son derece renkli olan bu bölge ülkeye giriş için doğru bir adımdır. Aslında size bir daha giderim cesaretini verende, cesareti kıranda bu bölgedir. Hindistan Pakistan ile yolları ayırmamış olsaydı dünyanın en geniş topraklarına sahip ülkelerinden biri olacaktı. Ülkenin bu geniş topraklarında daha çok gidilecek yer, daha çok keşfedilecek özellikler var. Bir fotoğrafçı için de çok renkli, bol malzemeli, oldukça hareketlidir Hindistan. Bir seyyah için ise gerek florası, gerek faunası, gerek sosyal yapısı ve inançlarıyla kıta özelliği taşıyan Hindistan “en”lerin ülkesidir. Günlük adaba uygun yakından tanıklık yaptığımız ülkede birçok anılar biriktirdik. Yeri gelmişken beni çok etkileyen bir anımı anlatmak istiyorum. Yolculuğumuzun 9. gününde “altın şehir” olarak bilinen Jaisamer’e gittik, burada iki gün konakladık. El dokumaları, deri işçiliği ile ünlü olan toprak renginde kale içinde bir şehir. Bazen gezilerimizde gruptan ayrılarak şehrin sokaklarında kaybolmayı tercih ederiz. Kim bilir belki de şehrin anısını kendimizde saklamayı tercih ettiğimiz içindir. Kasabadan bozma, tarihi bir şehir olan Jaisamer’de tek başına şehri keşfetmeye çıkmıştık, ertesi gün de yola çıkacağımız için, son bir kez daha şehirde kaybolalım dedik ve hepimiz gibi grubumuzda bulunan bir plastik cerrah arkadaş da şehrin sokaklarına daldı. O sırada alışveriş yapmak için bir dükkana girmiş cüzdan yok, pasaport yok, kimlik yok. Telaşlı bir şekilde önce otele gitti yok, bir gün önce gittiği tüm dükkanları dolaştı yok. Bizlerde onu yolda telaşlı bir şekilde gördük, ne var, ne yok derken İstanbul’dan bir telefon geldi. Arkadaşın çalıştığı özel hastaneden sekreteri onu arıyordu. Sekreter “Doktor Bey, dün cüzdan ve pasaportunuzu bulan biri beni aradı. Ev adresini şu dükkana bırakmış, oradan size yolu tarif edecekler.” dedi, Arkadaş “Peki sana nasıl ulaştı?” diye sorunca, kimlik bilgisinden ad soyadını almış, “Facebook” arama bölümünde ismini bulmuş, bulduğu isimlerden kimlik kartındaki fotoğrafla eşleştirmiş, çalıştığı özel hastaneyi bulup santrali aramış, arkadaşın sekreterine ulaşmış ve ona not bırakmış. Arkadaş sekreterinin söylediği dükkana gitti, adresi aldı ve o adreste cüzdanı bulan Hintli çocuğu buldu. Cüzdanın içi dolar dolu, pasaport, kimlik vs var. Hintli çocuğun evi ise bir göz oda, ve odadan bozma evde en az on kişi yaşıyor. Arkadaş ve biz çok duygulandık, yokluk içinde, dolar dolu bir cüzdan ve cüzdanın sahibini bulmak için verdiği çaba... Uçların ülkesi demiştım ya evet uçların ülkesi Hindistan. Arkadaş ödül vermek istemiş çocuk kabul etmemiş. Hala daha düşündükçe beni çok duygulandıran bir anıdır hafızamda, grubumuzun hafızasında. Gezdiklerimiz, gördüklerimiz, yaşadıklarımız bir tarafa bu anının bambaşka bir yeri var, belki de bir daha, bir daha giderim dedirten detaydır bu olay.

Nepal’in de benim için ayrı yeri vardır. Nepal’de Kathmandu, Patan, Bungamathi, Khokhana, Bakhtapur, Changu Narayan, Namo Boudha, Balthali, Panuti, Kirtipur, Chobar, Pharping, Dhulikhel, Nagarkort’a gittik. Çokmuş gibi geliyor ama sadece Kathmandu şehir kıvamında, birçoğunun haritada ismi bile yok. Nepal deyince aklımda çok şey var ama ilk aklıma gelen 25 Nisan 2015 depremidir. Biz 30 Mart-8 Nisan 2015’te gittik. Aslında 25 Nisan 2015 tarihini içine alan zaman diliminde olacaktık. Ben o tarihlerde izin alamayacağımdan gruba bensiz gidin demiştım. Ancak grup-

taki arkadaşlar sensiz olmaz dediği için gidişi birkaç hafta öne aldılar. Nepal depremi 7,9 şiddetinde ve binlerce insanın öldüğü, tarihi yapıların yok olduğu yıkıcı bir depremdir dünya tarihinde. Gezimizin tarihi değişmeseydi ne olurdu hep düşünmüştümdür. Bir de Nepal için derim ki yoksulluktan tanık olduğumuz, ama acı ve hüznün yoktu içinde, baharın taze çocuk yüzleri, çalışan ama mutlu kadınları vardı tozun toprağın arasında. Çaresizlik yoktu hiçbir simada ya da biz homojen, sade, minimalist, samimi, sakin yaşayanlar arasında ayırt edemedik. Halkının %80-85’inin düşük geliri var, tüm evlere elektrik ve su gün içinde sadece 12 saat veriliyor. Aslında yer altı, yer üstü zenginliği olan, doğası muhteşem bir ülke Nepal. Hatta Çin ve sömürgeci çıkmış olan Hindistan başta olmak üzere birçok ülke sömürgesi altına almak istemiş. Ülke kimsenin sömürgesine girmek istemediği için kendi yağında kavrulmaya yoksul ama mağrur olmaya devam etmiş. Nepal sakin bir rota, doğayla baş başa çanak şeklinde bir ülke. Everest dahil yeryüzünün 10 zirvesinden 8’ini üzerinde barındıran ülkede tek ulaşım ana yollarda otobüs, dağlık alanlarda ise insan. Nepal aynı zamanda tapınaklar ülkesi; büyük tapınaklar yetmiyormuş gibi evlerin, iş merkezlerinin, okulların, hastanelerin önü, yolların kenarı hep sunaklarla dolu. Tüm tapınakların en üstünde Budha’nın gözleri var. Bu gözler ile Budha her yerde sizi izliyor, belki de aba altından sopa gösteriyor. Nepal’de de birçok animız var, içlerinden birini paylaşmak istiyorum. Trekçilerin yeri Balthali’deydik, otele gitmek için uzun bir yürüyüş yapmamız, ormanlık, patika yollardan, asma köprülerden geçmemiz gerekiyordu. Her zaman yolda sürprizler olur, artık bunu biliyorduk, ne de olsa biraz tecrübe kazanmıştık. Yola çıktığımızda, hava çok güzeldi, günlük güneşlikti, birkaç saatlik yürüyüşten sonra birden rüzgar esti, kara bulutlar tepemizde, aniden hiç öyle nazlanma falan olmadan birden yağmur yağdı, yağıştan yürümek mümkün değildi, otele ulaşmamız için tek yol, patikayı geçmek ve tek araç ayaklarımızıydı. Yakınlarda bir köy vardı, köye doğru zar zor gittik, bir tente altında yağmurun dinmesini bekledik. Beklerken 12 yaşlarında bir kız çocuğu bize yaklaştı “Annem sizi eve davet ediyor.” dedi, “Ama biz 11 kişiyiz.” vs desek de” Annem çağırıyor.” diye ısrar etti. Bir köy evine gittik, mobilya koltuk vs yok sadece yer yatağı ve topraktan yapılmış raflar, iki yanmış kaya parçasından ibaret ocak, gaz lambasının olduğu mutfak, yatak odası, oturma odası hepsinin aynı yerde olduğu bir eve girdik. Tüm aile bizi içeri alıp kendileri dışarı çıktı, yağmur almayan verandada oturdular. Evin hanımı yani kızın annesi ayıp olmasın diye bizimle evde daha doğrusu odada kaldı. Evin hanımı yerde oturdu, bizim ise ıslak yol kıyafetlerimizle yataklarında oturmamızı istedi. Hava da kararmıştı, gaz lambasının yanar dönerli soluk ışığı altında sohbet başladık. Kendisinin aslında İngilizce öğretmeni olduğunu öğrendik, oralmış, doğduğu yerde hizmet veriyormuş. Bize evini açan o muhteşem aile, güzel insanlar aklımızda, hafızamızda, kalbimizde kaldı.

Diyeceğim o ki bol yıldızlı otelden çok, hayatlara tanık olduğumuz seyahatlerle ilgileniyorum. İlk zamanlar vizörden bakardım, yüzlerce fotoğraf çekerdim, SD kartlar yetmezdi. Hatta iki fotoğraf makinası, bir cep telefonu ile her anı kaydetmeye çalışırdım. Sanki anıları değil anıları hapsedip, bilgisayar hafızasında tutmayı istiyor gibiydim. Zaman geçtikçe daha çok gözlerim, beynim ve kalbimle anı ölümsüzleştirmeye başladım, daha az fotoğraf, daha çok anda kalmayı, yaşamayı öğrendim, öğreniyorum.

Bu yazıyı hazırlarken gözlerimle çektiğim fotoğrafları, beynime kaydettiğim dosyaları tek tek çıkarttım. Meğer tüm dosyalarda hiçbir kayıp olmamış. Yolda olmak, yola çıkmak böyle bir şey işte..... Değiştiğini anlamadan değişiyor insan.

Son söz yola çıkmak daha doğrusu yolda olmak, sınırları zorlamaktır, değişmektir, gerçek “ben”i tanımaktır. Yola çıkmak başka bir hale geçmektir. Aman dikkat alışkanlık yapar. Yolcunun neler göreceğini, neler yaşayacağını gidiş biçimi kadar gidiş niyeti de

Nepal’de bir ilkokul

belirler. Esas yolcu gittiği yere kendini götürmeyenlerdir.

Yolunuz hep açık olsun, hep yolda kalın...

Ünlü bir Hintli şair olan Rabindranath Tagore’nin bir şiiriyle veda etmek istiyorum;

Olduğun gibi gel, giyinip süslenerek gecikme

Çimenlerin üstünden hızlı adımlarla gel

Şebnemlerden ayakların birbirine dolansa,

Halhalların sesi azalsa,

Gerdanlığından inciler düşüp kaybolrsa bile aldırma,

Çimenlerin üstünden hızlı adımlarla gel.

Göğü saran bulutları görmüyor musun?

Uzaktaki nehir boyunda yabani kuş sürüleri havalanıyor,

Çimenlerin üstünden sürüler ağıllara koşuyor,

Göğü saran bulutları görmüyor musun?

Kandili boşa yakma, rüzgarda ürperir ve söner.

Gözlerine kandillerin isinden sürme çektiğini kim anlayabilir?

Aşifte gözlerin yağmur bulutlarından daha karadır.

Kandili boşa yakıyorsun bak söndü.

Olduğun gibi gel, giyinip süslenerek gecikme

Rabindranath Tagore

Tayibe Bal
dr.tayibebal@gmail.com

Zaman ve Enerji Tasarrufu Sağlayan Yapay Zeka Uygulamaları

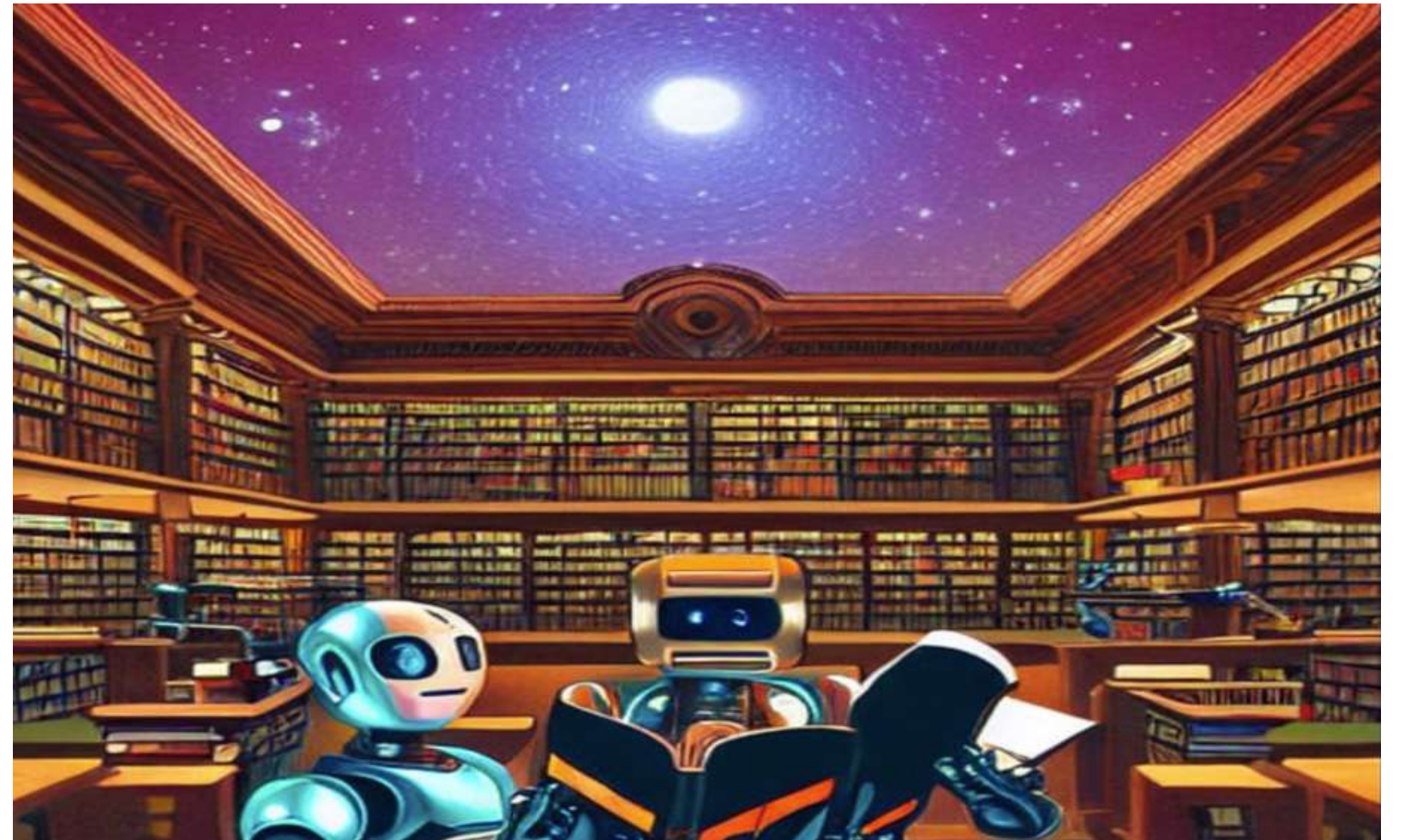
Yapay zekâ, insan benzeri akıl yürütme özelliklerine sahip bilgisayar programlarının tasarlanması ve geliştirilmesiyle ilgili bilim dalıdır. Günümüzde gelinen noktada sağlık sektöründe teşhis ve tedavi planlaması, finans sektöründe yatırım ve risk yönetimi, e-ticaret sektöründe müşteri hizmetleri ve pazarlama, üretim sektöründe verimlilik artırma gibi pek çok alanda kullanılmaktadır. Yapay zekâ genellikle makine öğrenimi, doğal dil işleme, görüntü işleme ve robotik gibi alt disiplinleri içerir.

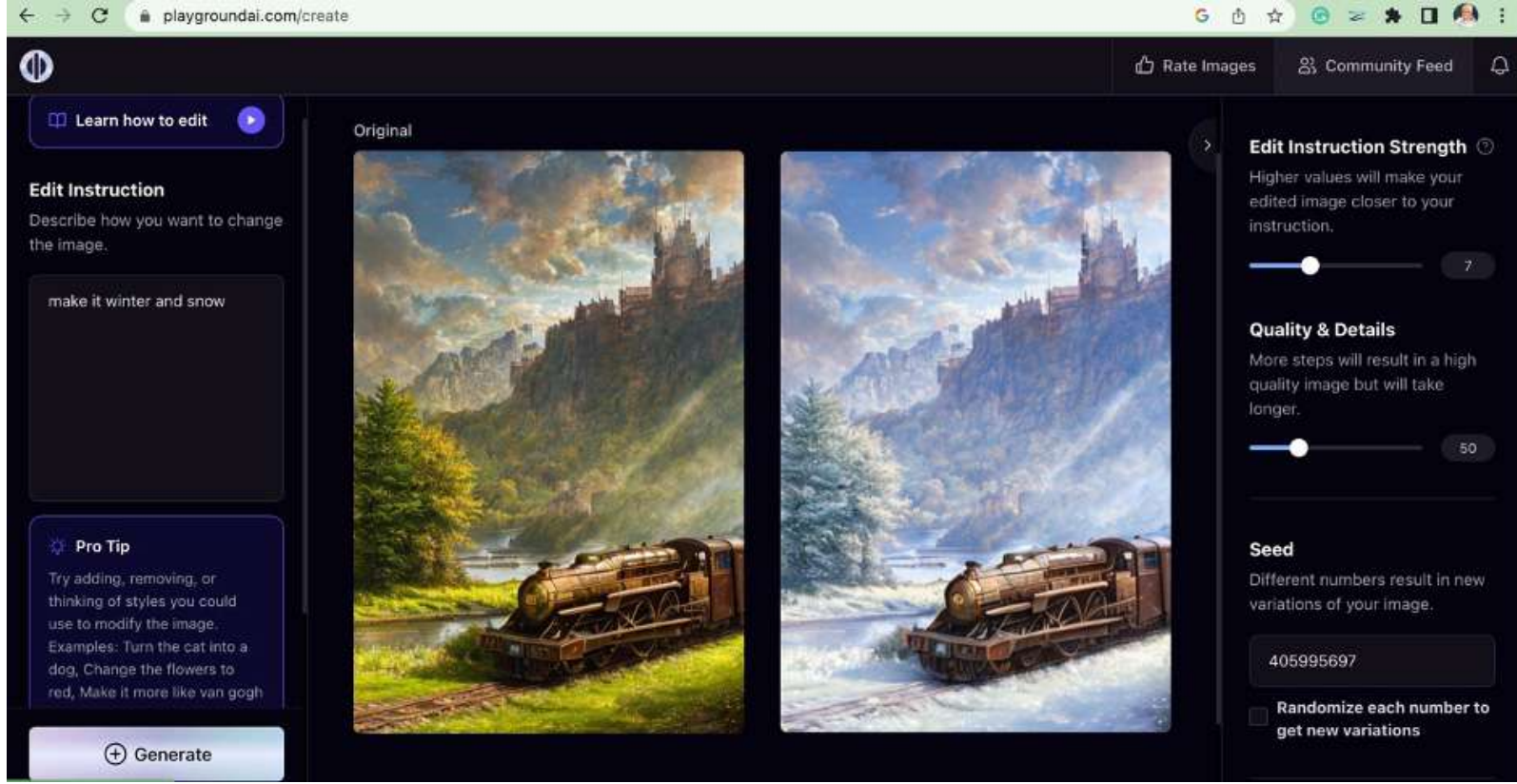
Makine öğrenmesi, doğrudan insan müdahalesi olmadan, veriden üretilmiş olan bir yazılım olarak özetlenebilir. Öğrenme sürecinde, program kendisine sunulan verileri analiz eder, veriler içerisinde tekrar eden kalıpları/motifleri tanır, insanın göremediği bağlantıları görebilir ve gelecekteki verileri doğru bir şekilde sınıflandırmak veya tahmin etmek için bu kalıpları/motifleri kullanarak modeller/algoritmalar geliştirir. Bu modelleri kullanarak elde edilen sonuçların/tahminlerin hatalı olması

durumunda, yaptığı hatalardan öğrenerek daha gelişmiş modeller oluşturabilir ve sonuçta süreç ilerledikçe daha iyi, daha doğru tahminler yapabilir.

Doğal dil işleme, insan dilini anlamak, işlemek ve üretmek için bilgisayar sistemlerini kullanır. Örneğin “ChatGPT” bir doğal dil işleme modeli olup, dil çevirisi, soru-cevap, kelime tahmini, metin oluşturma, özetleme ve daha birçok farklı alanda kullanılabilir. Görüntü işleme bilgisayarlar tarafından görüntülerin işlenmesi ve anlaşılmasıdır. Önceki ChatGPT versiyonlarından farklı olarak “ChatGPT 4” ile hem doğal dil işleme hem de görüntü işleme modelleri bir araya getirilmiştir. Robotik ise yapay zekayı hareketli bir sistem olarak kullanılır.

Yapay zekâ teknolojilerinin en önemli avantajları, öğrenme ve uyarlama yeteneklerine sahip olmaları ve devasa büyüklükteki veriyi dakikalar hatta saniyeler içerisinde işleyebilmeleridir. Bu

sayede hem gündelik yaşamda hem de iş dünyasında insanlar için pek çok süreci hızlandırabilir, zaman ve enerji tasarrufu sağlayabilirler. Doğru soruları doğru şekilde sorabilirseniz, yapay zekâ ile iş akışınızı hızlandırarak, daha yüksek verimlilik ve daha az hata ile çalışabilir, daha doğru kararlar vererek mesleki anlamda günler değil, aylar değil, yıllar kazanabilirsiniz.

Hayatınızı Kolaylaştıracak Yapay Zeka Uygulamaları

Yapay zekâ artık bir bilim kurgu değil, bir 21. yüzyıl trendi. Yapay zekâ çalışmalarının güvenlik gerekçesi ile durdurulması ve hatta İtalya örneğinde olduğu gibi yasaklanması konuşulurken, yapay zekâ tabanlı gelişmiş araçlar, uygulamalar ve web siteleri hızla artmakta ve kullanımları yaygınlaşmaktadır. İşte günlük yaşamınızı kolaylaştırmak için kullanılabileceğiniz, keşke daha önce bilseydim diyeceğiniz yapay zekâ uygulamalarından bazıları:

ChatGPT 4 sadece bir sohbet robotu değil. Çok daha fazlası

Hemen her konuda bilgi sahibi, önerileriyle sorunlarınıza etkin çözümler sunabilen, her dilde sohbet edebileceğiniz, fikir alabileceğiniz, sorularınızı bıkıp usanmadan yorulmadan nezaketle yanıtlayan bir kişisel asistan. Evet ChatGPT 4’ten söz ediyoruz. Resim ve metinleri anlayıp metin şeklinde cevap verebilen çok modlu bir yapay zekâ modeli, bir chatbot. Öğretmenseniz ChatGPT 4 yardımı ile çok daha kısa sürede eğitim müfredatı oluşturabilir, sınav sorusu hazırlayabilir, öğrenciyseniz ödevlerinizde yardım alabilir, bir metni istediğiniz dile çevirebilir, anahtar kelimeler veya promptlar (yazma istemi, yazma fikirlerini tetikleyen kısa bir cümle veya kelime öbeği) yardımıyla sadece yazarak bir videoyu ya da resmi istediğiniz şekle dönüştürebilirsiniz. Sorduğunuz soruya aldığınız cevap sizi tatmin etmedi ise, yeni bir prompt yazarak bu cevabı detaylandırmasını, bir paragraf uzunluğunda özetlemesini veya tamamen değiştirmesini isteyebilir ve bu sayede daha tatmin edici sonuçlar elde edebilirsiniz. Program pek çok dil seçeneği sunsa da internette İngilizce dilinde yazılmış çok daha fazla bilgi ve materyale erişilebildiğinden, İngilizce’deki yetenekleri çok daha gelişmiştir.

ChatGPT’nin bir önceki sürümü olan ChatGPT 3’te sohbet robotumuzla sadece text yazarak iletişim kurabiliyor iken, ChatGPT

4 ile artık bir görseli yükleyerek de bu görsel hakkında bilgi/fikir alabilmek veya görsel üzerinde çeşitli işlemler yapabilmek de mümkün. Görüntü işleme teknolojisinin eklenmesiyle ChatGPT artık çok daha güçlü ve pek çok yeni alanda kullanılmak üzere uygulamalara ve web sitelerine şimdiden dahil edilmiş durumda. Görme engelli bireyler için geliştirilen “Be My Eyes” programında ChatGPT 4 tarafından sunulan görüntü tanıma özelliği sayesinde, görüntüler anlamlandırılarak, engellilere bu görüntüler hakkında detaylı bilgiler sesli olarak sunuluyor. ChatGPT 4 ile ilgili en heyecan verici gelişmelerden biri olan bu uygulama, görme engellilerin hayatını kolaylaştırmayı ve bağımsızlıklarını arttırmayı hedefliyor. Bu teknolojiyi kullanarak akşam ne pişireceğimiz ve nasıl pişireceğimiz konusunda da yardım alabilmeniz mümkün. Nasıl mı? Buzdolabınızın raflarında yer alan yiyeceklerin bir fotosunu ChatGPT 4’e yükleyin, size bu yiyecekleri tanımlasın ve bu yiyeceklerle yapabileceğiniz yemek tariflerini sıralasın.

YouTube’da öğrenmek istediğimiz pek çok konu, sonsuz seçenekler ve kısıtlı zaman sorunsalı

Yeni bir bilgisayar almak istiyorsunuz. Birkaç farklı bilgisayarın özelliklerini kıyaslamak istediniz. Youtube’da bu konuda pek çok video var. Ancak sizin tüm bu videoları izleyebilecek vakti-

niz yok. Sıkı durun, ChatGPT 4 destekli bir chrome eklenti sayesinde artık herhangi bir YouTube videosunu izlemeden önce, o video ile ilgili özet bir ön bilgi almak mümkün, hem de dakikalar içerisinde ve tamamen ücretsiz. Kullanıcı chatgpt4you-tube.com sitesine girdikten sonra “Add to Chrome” butonuna tıklar. Daha sonra açılan sayfadaki Chrome’a ekle butonuna tıklayarak tarayıcısına bu eklenti yükliyor. Eklenti sayesinde izlemek istediği videonun sağ tarafında bir kutucuk açılıyor. Açılan bu kutucukta yer alan “Ask ChatGPT to Summarize” butonuna tıklandığında, ChatGPT 4 saniyeler içinde videonun öne çıkan noktalarını anlayarak kullanıcıya bunların bir özetini sunuyor. İngilizce olan bir videonun özetini Türkçe oluşturabilmesi ise sağladığı en büyük kolaylıklardan biri.

Zahmetsizce ve herhangi bir teknik bilgiye ihtiyaç duymadan fofoshop yapabilirsiniz

Bilenler bilir, fofoshop öğrenmek emek ve zaman isteyen bir süreçtir ya da süreci mi demeliyiz. Artık fofoshop programlarına alternatif olabilecek, yapay zekâ tabanlı web siteleri ile, herhangi bir eğitime ihtiyaç duymadan doğru şekilde yazılmış bir promptun yardımı ve bir fare tıklaması ile fofoshop yapabilirsiniz. “Playground AI.com” bu sitelere tatmin edici bir örnek olabilir. Oluşturmak istediğiniz resimde olmasını istediğiniz özellikler yanında resimde bulunmasını istemediğiniz obje veya özellikleri de belirtebiliyor, aynı resmin farklı formatlarda çok sayıda benzerinin çıktısını elde edebiliyorsunuz. Üstelik ücretsiz sürüm ile günde 1000’e kadar resim oluşturabilmek mümkün.

Videolarınızdaki sihirli dönüşüme tanıklık edin

Artık çektiğiniz bir videoyu hayalindeki herhangi bir şeye dönüştürebilirsiniz. Kısa bir süre önce runwayml.com sitesinde tanıtılan Gen-1 modeli ile bu mümkün. Bunun için siteye girdikten sonra ana sayfada yer alan “TRY NOW” butonuna tıklayarak uygulama sayfasına giriş yapabilirsiniz. Bu bölüme dönüştürmek istediğiniz videoyu upload ettikten sonra ekranın sağ tarafındaki sytle referans kısmındaki seçenekler arasından görsel bir referans vermeyi, bir prompt yazmayı veya site içeri-ndeki çeşitli hazır kalıplardan birini kullanmayı seçebilirsiniz. Seçiminizi yaptıktan sonra “generate” butonuna tıklayın ve videonuzdaki sihirli dönüşüme tanıklık edin.

Kendi görsellerinizi üretin

Web siteniz veya instagram hesabınız için eşsiz bir arka plan görseline, kitabınız için bir kapak resmine, blog yazınız veya sunumuz için özgün bir görsel ihtiyaç duydunuz. Çizimde ve fotoğrafçılıkta çok da iyi değilsiniz, üstelik bunun için ayırabileceğiniz bir bütçeniz de yok. İnternetteki paylaşılmış görselleri ise telif hakkı nedeniyle kullanmak istemiyorsunuz. Amatör çizimlerinizi yapay zekâ tabanlı bir uygulama olan Meitu’ya yükleyebilir ve şaşırtıcı derecede iyi, gerçeğe çok yakın görseller elde edebilirsiniz. Ya da hali hazırda olan bir resmi modifiye edebilirsiniz. Uygulama içerisinde yer alan “Art AI” sekmesi ile bir görsel yükle, yapay zekanın oluşturduğu 5 alternatif görseli incele ve uygun olanını fotoğraf galerine kaydet.

Teziniz veya derlemeniz için okumanız ve özetlemeniz gereken sayfalarca literatür mü var? Hiç sorun değil

ChatGPT 4 sizin için tüm bunları birkaç dakikada okuyabilir ve size bir özet metin oluşturabilir. Çok gelişmiş bir not tutma uygulaması olan Notion AI uygulamasına özetlemek/kısaltmak istediğimiz metni kopyalayıp yaptırdıktan sonra tüm metni seçili hale getirip sağa tıklayarak açılan menüden “Ask AI” butonuna tıklarız. Açılan komutlar arasından “Make shorter” komutunu seçtiğimizde metni, ana metnin yapısını bozmadan

bizim için özetliyor. Bir akademisyen, bir öğrenci başka ne isteyebilir ki?

Kendi müziğinizi yapmak da artık bir fare tıklaması uzağınızda

Birazda eğlenelim. “MusicLM” ile siz hayal ettiklerinizi yazın, o bunları bir müzik parçasına dönüştürsün. Ya da yüklediğiniz bir müzik parçasını modifiye etsin. Dahası, yapay zekaya söz yazdırabilmeniz bile mümkün. “Rytr.me” sitesi bunun için önerilebilecek sitelerden yalnızca biri.

Yapay Zeka Ne Değildir?

Yapay zekâ her ne kadar önemli bir teknolojik ilerleme olsa da tüm sorunları zahmetsizce çözebilecek bir süper güç değildir. Üreten herkes gibi, hatalar yapabilir. Sorduğunuz soruları cevaplarken doğruluk içermeyen, ancak çok gerçekçi olabilen uyarlamalar yapabilir. Bu nedenle sunulan bilgilerin doğruluğu mutlaka farklı kaynaklardan kontrol edilmelidir.

Yapay zekâ programları, bir hedefi gerçekleştirmek için insanlar tarafından oluşturulmuş olan verileri kullanır. Dolayısıyla makine doğru bilgiyi içeren verilerle eğitilirse, doğru sonuçları verebilirken, yanlış verilerle öğrenirse, yanlış sonuçlar verecektir. Bu nedenle, yapay zekâ uygulamaları, insan etiğiyle uyumlu olacak şekilde geliştirilmeli ve insanlar tarafından yakından izlenmelidir.

Yapay zekâ, verileri işlerken, önceden geliştirilmiş algoritmalar doğrultusunda hareket eden bir yazılım sistemidir. Bilinç sahibi bir varlık olmadığı gibi herhangi bir hırsa sahip olamaz ve kendiliğinden hareket edemez. En azından şimdilik.

Sonuç Olarak

Dikkati dağılmayan, yorulmayan, acıkmayan, doğum izni almayan, ücret artışı talep etmeyen robotlar geliyor. Dolayısıyla yakın gelecekte yapay zekanın gündelik ve iş yaşamımızı radikal bir biçimde değiştirebileceği çok açık. Evet, oyunun kuralları değişiyor ve oyun alanının dışında kalmak istemiyorsak bu değişimi anlamak ve buna uyum sağlamak zorundayız. Yani yapay zekâ geliştikçe bizler de gelişmeliyiz. Çünkü her geçen gün bu gelişmelere adapte olabilenlerle, ol(a)mayanlar arasındaki uçurum genişliyor. Mark Cuban’ın ifadesiyle, “Yapay zekâ, derin öğrenme, makine öğrenmesi gibi şeyleri anlamıyorsanız öğrenin, yoksa üç yıl içerisinde dinozor olacaksınız.”

Geleceğe şimdiden hoşgeldiniz.

Kaynakça

- Gürsakal, N. (2021). Makine Öğrenmesi (2. bs.). Dora Yayınevi
- https://openai.com/blog/chatgpt
- https://playgroundai.com/create
- Elmas, Ç. (2021). Yapay Zekâ Uygulamaları (5. bs.). Seçkin Yayınevi

Takip edebileceğiniz YouTube kanalları

- Ozan Sihay
- Bebat Bilim
- Barış Özcan
- Can Değer

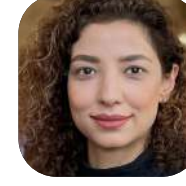
Kübra Yıldırım
dr.kubra93@gmail.com

Zaman Nasıl Değersizleştirilir

Alarm çaldığına göre kalkıp hazırlanmalı işe gecikmemeli. Evin yakınsa hastaneye ne güzel. Kendine ayırabileceğin biraz daha vaktin var demektir. Sabah vizitine, polikliniğe geç kalmamak lazım. On dakika kalmış sekize. Neyse hızlıca bir park yeri de bulursam yetiştim işte. Diğer iş arkadaşlarım da gelmişler. Rutin işlerini yapmaya koyulmuş herkes. Bakalım bugün kaç hasta, kaç farklı kişilik ve üslup, kaç tatmin olamama hali, kaç ilginç hasta isteği gelecek. Bugün günlerden çarşambaydı herhalde. Güzel hafta sonuna da az kalmış. Gelsin bakalım sıradaki hasta. İlk hastadaki zihin açıklığı odaya her yeni giren hastada biraz daha azalmaya başladı. Oooo bayağı da hasta bakmışım saat 12'yi geçmiş bile, acıktığımdan belliydi. E sabah kahvaltı da yapmadım, şekerli çay da bir yere kadar değil mi? Tam öğle arasına çıkacak iken evet kapıda bir hasta daha beliriveriyor. Tabi ki bu hastamız son otobüsüne yetişmeye çalışan il dışından gelen yaşlıca amcamız. Öğle arasına geç çıkmakla bir şey olmaz diyerek bu hastaya da bakıp gününe devam ediyorum. Arada yemek ve biraz arkadaşlarla muhabbetten sonra yaşam alanım olmaya başlayan polikliniğe giriyorum. Öğleden sonra hastalar daha gergin olur, beklemekten de sıkılmıştır. Sıkılmış bir hasta benim de canımı sıkabilir. Neyse mümkün olduğun-

ca hızlı düşünüp, hızlı muayene notu yazıp, hızlıca tedavi takip önerilerini anlatmalıyım. Son hasta önerilerini de yaptığıma göre eve de gidebilirim artık. Nöbetçi değilim bugün neyse ki. Akşam da atıştırırken belki bir şeyler izlerim sonra da bir türlü bitiremediğim kitabımı okurum. Bugün Çarşambaydı evet yarın Perşembe. Bu bir günlük yaşantım son yıllarımın çoğunluğunu oluşturan sıradan bir gündü aslında.

Sevgili kendim, zaman kavramını sadece hastaneye gidiş eve dönüşten ibaret kurdun. Saati geçtim gün doğumunun gecenin oluşunun bile farkında değildin. Sen her gün aynı işleri rutinine bindirirken mevsimler değişti. Ağaçların yaprak döktüğüne, kış ortasında kuru dalla ortada kaldıklarına, sonra baharla birlikte çiçek açıp yeşermeye başladıklarını görmedin. Ay kaç kez hilal şeklini aldı, yüzünü gökyüzüne bile çevirmedin. Muhabbet edecek ne çok konu vardı aslında ne muhabbet edecek birini, ne de muhabbet etmeyi aramadın. Zaman hızla akarken kendini hiç tanıyamadın aynaya bakmayı bile unuttun. Zamanı sadece geçsin diye yaşadın.

Eda Alp-Göker
edalp0135@gmail.com

Her Şey Her Yerde Aynı Anda Everything Everywhere All At Once (2022)

Tür: Macera/Bilim Kurgu/Absürt Komedi,
Süre: 2 saat 19 dakika
Yönetmen: Daniel Kwan, Daniel Scheinert

2023 Oscar ödülleriinde 11 dalda aday olan çoklu evren filmi 7 dalda Oscar ödülü aldı. Film iç içe geçen paralel evrenlerle, hızına yetişmek için gözlerini ekrandan ayırmaya izin vermeyen bir kurgu ve performansla

hem görsel hem zihinsel olarak izleyiciyi etkilemeyi başarıyor. Filmde yıllar önce kocasıyla Çin'den Amerika'ya göç etmiş sıradan bir hayatı olan Evelyn, yaşayabileceği alternatif hayatları ve tüm çoklu evrenleri keşfediyor. Tüm bu evrenleri kendisinin de kurabileceğini öğrenen Evelyn için sıradışı bir macera başlıyor.

Aşk Zamanı In the Mood for Love / Fa Yeung Nin Wa (2000)

Tür: Romantik / Dram,
Süre: 1 saat 38 dakika
Yönetmen: Wong Kar Wai

Müziğini yıllar sonra duyduğunuzda bile kalbinize bıçak saplanmış gibi hissetmenize neden olacak bu filmi izlerken göz yaşlarınıza hakim olmayı başarabilirseniz kalbinizin

sıkışmasına engel olmak için derin derin nefes alıp vermenize engel olamayacaksınız. Hong Kong'da, 1960'lı yılların başlarında geçen film, daracık merdivenlerden geçilen ve bitişik dairelerde yaşayan iki komşu Bay Chow ve bayan Chan'ın nazik karşılaşmalarının sonunda aralarında ortak bir nokta olduğunu keşfetmeleriyle devam ediyor. Az ve öz replikleriyle her iki karakterin iç dünyasını izleyiciye etkili bir şekilde aktarıyor. Filmi izleyemezseniz de, onunla kültleşmiş müziğini mutlaka dinlemelisiniz.

Serseri Mayınlar Mine Vaganti (2010)

Tür: Romantik / Komedi,
Süre: 1 saat 50 dakika
Yönetmen: Ferzan Özpetek

Ferzan Özpetek severlerin en sevdiği filmi olabilir mi? Benim için öyle. Hele de Sezen Aksu'nun o güzel şarkısı "Kutlama" da eklenince tadından yenmeyecek, hem güldüren hem ağlatan İtalya'nın güzel sokaklarında dolaştıran güzel film. İki arkadaşının başına gelen gerçek bir olaydan esinlenerek yazdığı filmde Ferzan Özpetek, makarna üreticisi İtalyan bir ailenin, onların geleneksel kalıpları dışına çıkan öykülerini anlatıyor.

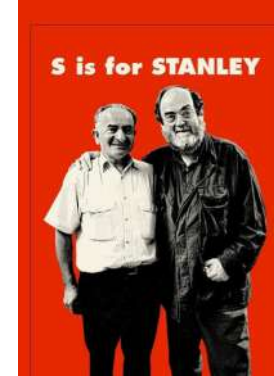

Gün Doğmadan Before Sunrise (1995)

Tür: Romantik / Dram,
Süre: 1 saat 45 dakika
Yönetmen: Richard Linklater

Sıradan bir Avrupa yolculuğunda trende tanışan Jesse ve Celine bu yolculuğu sıradışı bir şekilde sürdürmeye karar verirler. Tren Viyana'dayken trenden inmeye karar verip birlikte bir günlüğüne şehirde kalmaya karar verirler. Viyana

sokaklarını karış karış gezen, bu gezi sırasında hem şehri hem birbirlerini keşfeden ikili konuştukça filmin içinde sokakları geziyor gibi hissedeceğinize eminim. Bu süreçte birbirlerinden etkilenen bu ikili geçirdikleri güzel günün ardından ayrılma vakti geldiğinde birbirlerine bir söz verip ayrılırlar. Acaba bu ikilinin yolu bir daha kesişecek mi? düşüncesini kafanızdan atamayacağınız için 2 devam filmi daha olduğunu söylemeden geçmek olmaz.

Arkadaşım Stanley S is for Stanley (2015)

Tür: Belgesel / Dram,
Süre: 1 saat 22 dakika
Yönetmen: Alex Infascelli

Kubrick sineması sevenleri çok mutlu edecek bu belgeselde, yönetmen Stanley Kubrick'in karmaşık ve takıntılı hayatını, kendisine çok uzun süre hizmet veren şoförü Emilio D'Alessandro'nun gözünden izleyebilirsiniz. Belgeselde Emilio ile

Kubrick'in arkadaştan bile öte olduklarını görmek Stanley'in de normal bir insan olabileceği düşündürüyor :) Emilio, anlatıkları dışında, sevgili dostu S'in (el yazısıyla yazdığı tüm notlarında Kubrick yerine 'S' kullanmayı tercih ediyordu) kendisine yazdığı notları yıllarca biriktirmiş ve paylaşıırken de gözyaşlarına hakim olamamış. Mutlu ederken hüznölendiren bu belgeseli popüler film platformlarından birinde kolaylıkla bulabilirsiniz.

Yaşamın Kıyısında Manchester by the Sea (2016)

Tür: Dram,
Süre: 2 saat 17 dakika
Yönetmen: Kenneth Lonergan

Cassey Affeck'in muhteşem oyunculuğuyla süslenen bu ödüllü film, abisinin ölümü üzerine Massachusetts'e giden ve abisinin vasiyeti ile yeğenine bakmak zorunda olan boşanmış bir adamın hikayesini anlatıyor. 'En İyi Erkek Oyuncu' ve 'En İyi Özgün Senaryo' dalında 2 Oscar ödülüne sahip bu

filmde geçmişiyte başa çıkmaya çalışan bir adamın depresif ruh halini iliklerinize kadar hissedeceksiniz.

Klimik Derneği Asistan ve Genç
Uzman Hekimler (AGUH) Komisyonu

TEMEL EğİTİM PROGRAMI

AGUH 2023

3 HAZİRAN 2023

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜK,
DOKTORA D1 SALONU, BEYAZIT / İSTANBUL

KLİMİK

TÜRK KLİNİK MİKROBİYOLOJİ VE
İNFEKSİYON HASTALIKLARI DERNEğİ

AGUH

KLİMİK DERNEğİ ASİSTAN VE
GENÇ UZMAN HEKİMLER KOMİSYONU